

**ΤΑ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΧΡΕΗ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΠΡΟΣ
ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Ελένη Σαββάκη

Ομότιμη Καθηγήτρια Ιατρικής, Πανεπιστημίου Κρήτης

Ιδρυτικό Μέλος της Διεθνούς Επιτροπής Γερμανικού Χρέους στην Ελλάδα
(International Committee of the German Debts to Greece)

Μέλος Εθνικού Συμβουλίου Διεκδίκησης των Οφειλών της Γερμανίας προς την Ελλάδα

Μέλος Εθνικού Συμβουλίου του ΕλληνοΚαναδικού Κογκρέσου
(National Council of the Canadian Hellenic Congress)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	4
Έναρξη Β΄ ΠΠ	5
Ελληνο-Ιταλικός Πόλεμος	7
Επιχείρηση Μαρίτα	9
Αφαίμαξη της Ελλάδας	13
Εγκλήματα Πολέμου	16
Ελληνική Αντίσταση	20
Απεργίες και λαϊκές εξεγέρσεις	20
Ένοπλη αντίσταση	21
Χιτλερικοί Παραλογισμοί	23
Στρατόπεδα Συγκέντρωσης/Εξόντωσης	26
Μαουτχάουζεν στην Αυστρία	26
Αουσβιτς στην κατεχόμενη Πολωνία	28
Η Μάχη της Κρήτης	32
Σφαγές και Ολοκαυτώματα στην Κρήτη	38
Ολοκαυτώματα στην Ηπειρωτική Ελλάδα	57
Το Δίκαιο του Πολέμου και οι «ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ Θυμάτων»	68
«ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΕΙΣ» για την καταστροφή της Υποδομής της Ελλάδας	71
Επίσημη Έκθεση του Υπουργείου Δημοσίων Έργων (1946)	72
Συνδιάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων 1946, Γερμανικές Επανορθώσεις	76
ΚΑΤΟΧΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	77
Αποζημιώσεις για την Καταναγκαστική εργασία	80
Κλεμμένοι «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ»	81
1. Ιστορικό Γερμανικών Αρπαγών σε βάθος χρόνου	81
2. Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος	82
3. Επιχείρηση Διάσωσης Πολιτιστικών Θησαυρών στην Ελλάδα	87
Απελευθέρωση Ελλάδας - Τέλος Β΄ ΠΠ	94
Τέλος Β΄ ΠΠ στην Ευρώπη	96
Τέλος Β΄ ΠΠ στον Ειρηνικό Ωκεανό	100

Αποναζιστικοποίηση	101
1. Παραδείγματα στις ΗΠΑ	103
2. Παραδείγματα στη Γερμανία	104
3. Παραδείγματα στην Ελλάδα	106
Μεταπολεμικές Συνδιασκέψεις / Συμφωνίες	108
Συνδιάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων του 1946	108
Συνδιάσκεψη του Λονδίνου το 1953	108
Συμφωνία «2+4», στη Μόσχα το 1990	109
Ελληνικά διαβήματα για την αποπληρωμή του Γερμανικού Χρέους	110
Δικαιολογίες της Γερμανίας για την άρνηση πληρωμής	111
Οι Γερμανικές Οφειλές Συνοπτικά	113
Οφειλές από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο (Α΄ ΠΠ)	113
Οφειλές από το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (Β΄ ΠΠ)	114
Το Δίκαιο του Ισχυροτέρου	116
Ιμπεριαλισμός με Βάρβαρα Μέσα	119
Δεν Είναι Όλοι οι Γερμανοί Οφειλέτες και Αγνώμονες	122
Απόδοση Δικαιοσύνης	123
Τι χρωστάει η Γερμανία στην Ελλάδα	123
Τι οφείλει να κάνει η Ελλάδα	124
Ποιος είναι ο στόχος	126
Ενδεικτική Βιβλιογραφία	127
Πηγές Φωτογραφιών	133

Εισαγωγή

**Εκείνοι που αποτυγχάνουν να μάθουν από την ιστορία
είναι καταδικασμένοι να την επαναλάβουν (Τσόρτσιλ)**

Το θέμα των «Γερμανικών Οφειλών προς την Ελλάδα» είναι κορυφαίο **εθνικό ζήτημα**. Δυστυχώς όμως, οι κρατούντες αποφάσισαν να μην διδάσκονται οι καταστροφές τις οποίες προξένησαν οι Γερμανοί στην Ελλάδα κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (Β΄ ΠΠ) ούτε στα γερμανικά αλλά ούτε και στα ελληνικά σχολεία. Είναι λίγοι οι δάσκαλοι, ένθεν κι εκείθεν, που με δική τους πρωτοβουλία παρέχουν κάποιες πληροφορίες για τις θηριωδίες των Γερμανών και τα δεινά των Ελλήνων στο Β΄ ΠΠ, και το επακόλουθο Γερμανικό Χρέος στην Ελλάδα. Όμως όπως είπε ο Ισπανός φιλόσοφος Τζορτζ Σανταγιάννα (George Santayana) «όσοι δεν μπορούν να θυμηθούν το παρελθόν είναι καταδικασμένοι να το επαναλάβουν».

Το ανά χείρας κείμενο είναι γραμμένο έτσι, ώστε να απευθύνεται σε Έλληνες κάθε ηλικίας. Αποτελεί χρέος μας να διατηρήσουμε ζωντανά στις επερχόμενες γενιές τόσο τα βασικά ιστορικά γεγονότα του Β΄ ΠΠ, όσο και τις ηθικές ευθύνες και οικονομικές υποχρεώσεις της Γερμανίας προς την Ελλάδα.

Επίσης, το θέμα των «Γερμανικών Οφειλών προς την Ελλάδα» είναι **υπερκομματικό ζήτημα**. Δυστυχώς η κομματικοποίηση των μεγάλων Εθνικών θεμάτων είναι βασικό πρόβλημα στην άσκηση πολιτικής στην Ελλάδα. Υπενθυμίζω ότι στην Ευρωβουλή της 7^{ης} Οκτωβρίου του 2014, Έλληνες Ευρωβουλευτές από 3 μεγάλα Ελληνικά κόμματα κατανήφισαν τη συζήτηση για τις Οφειλές της Γερμανίας στην Ελλάδα, αντιπολιτευόμενοι το κόμμα που έφερε το θέμα στην Ευρωβουλή. Τέτοιου είδους κομματικές αγκυλώσεις σε βάρος σοβαρών εθνικών θεμάτων είναι καταστροφικές για την Ελλάδα.

Ακολουθεί σύντομη ιστορική αναδρομή που θα αναδείξει τις τέσσερις κατηγορίες Οφειλών της Γερμανίας προς την Ελλάδα:

1. **Επανορθώσεις** για την καταστροφή των υποδομών της χώρας (όπως επιδικάστηκαν στη Συνδιάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων το 1946).

2. Αποπληρωμή **Κατοχικών Δανείων** (τα οποία είναι απαράγραπτα και έντοκα απαιτητά, βάσει διακρατικών συνθηκών).

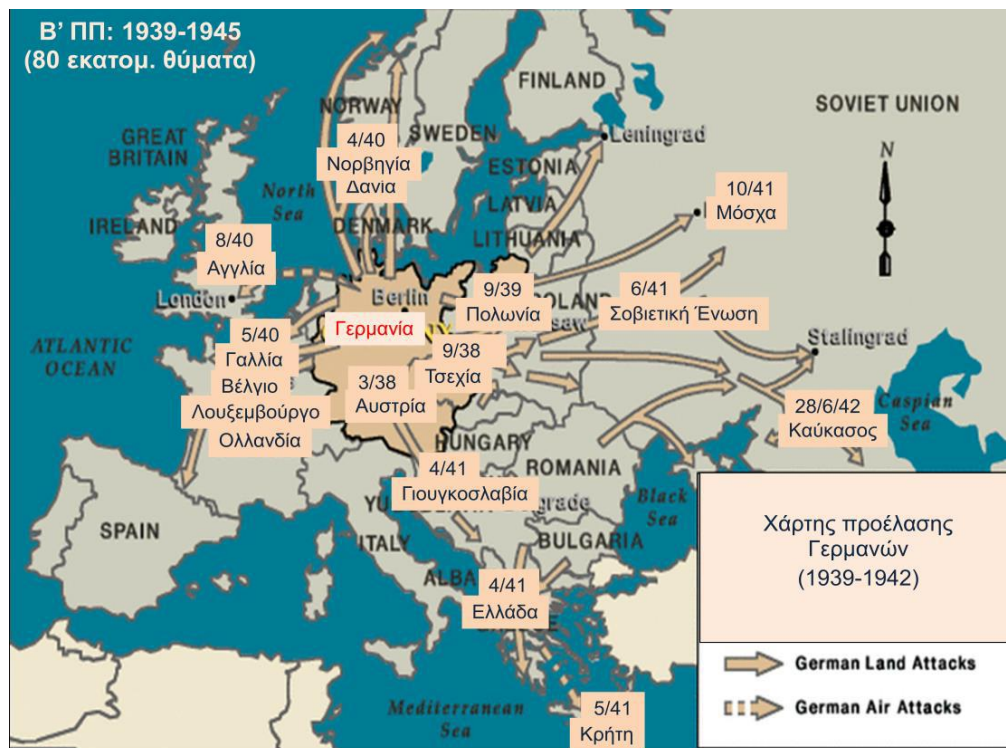
3. **Αποζημιώσεις** στα θύματα εγκλημάτων πολέμου και εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας (όπως κατονομάστηκαν στη Δίκη της Νυρεμβέργης).

4. **Επαναπατρισμός** παρανόμως εξαχθέντων αρχαιοτήτων και κλεμμένων πολιτιστικών θησαυρών (βάσει ηθικών και νομικών αρχών).

Θα γίνει φανερό ότι σήμερα η Ελλάδα ασφυκτιά με ένα χρέος περίπου 400 δισεκατομμυρίων ευρώ το οποίο πληρώνει ανελλιπώς, ένα χρέος που όμως είναι πολύ μικρότερο από το Γερμανικό Χρέος προς την Ελλάδα, το οποίο η Γερμανία αρνείται να καταβάλει.

Έναρξη Β΄ ΠΠ

Σας υπόσχομαι ιδρώτα, δάκρυα, λύπη και αίμα (Τσόρτσιλ)

Η Γερμανία στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (όπως και στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο) προσπάθησε να κατακτήσει την Ευρώπη. Όπως φαίνεται στον χάρτη προέλασης, η Γερμανία του Χίτλερ (Adolf Hitler) εισέβαλε στην Αυστρία (Μάρτιος 1938), έξι μήνες αργότερα κατέλαβε εδάφη της Τσεχοσλοβακίας και σε άλλους έξι μήνες μπήκε στην Πράγα (Μάρτιος 1939).

Στις 22 Μαΐου του 1939 συνομολογήθηκε στο Βερολίνο το «Χαλύβδινο Σύμφωνο», ένα διμερές σύμφωνο για κοινή πολεμική δράση μεταξύ δύο **Δυνάμεων του Άξονα**: της Εθνικοσοσιαλιστικής Γερμανίας του Χίτλερ και της Φασιστικής Ιταλίας του Μουσολίνι. Μάλιστα, από τον Απρίλιο του 1939 η Ιταλία του Μουσολίνι είχε ήδη καταλάβει την Αιθιοπία και την Αλβανία.

Με την εισβολή του Χίτλερ στην Πολωνία (Σεπτέμβριος 1939) οι **Συμμαχικές Δυνάμεις** Αγγλίας και Γαλλίας κήρυξαν τον πόλεμο εναντίον της Γερμανίας. Έτσι ξεκίνησε επίσημα ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος (Β΄ ΠΠ) στην Ευρώπη.

Το 1940 η Γερμανία επιτέθηκε σε Δανία, Νορβηγία, Γαλλία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Ολλανδία και Αγγλία. Τον Απρίλιο του 1941 σε Γιουγκοσλαβία και Ελλάδα, τον Μάιο στην Κρήτη, και τον Ιούνιο στη Σοβιετική Ένωση για να φτάσει τον Οκτώβριο του 1941 στα πρόθυρα της Μόσχας και προς το τέλος του 1942 στον Καύκασο.

Έναν χρόνο μετά την έναρξη του Β΄ ΠΠ συνήφθη το «Τριμερές Σύμφωνο», δηλ. στις Δυνάμεις του Άξονα (Γερμανίας και Ιταλίας) προστέθηκε η **Ιαπωνία** (Σεπτέμβριος 1940).

Μετά την ιαπωνική αεροπορική επίθεση στον αμερικανικό στόλο που βρισκόταν στο Περλ Χάρμπορ (Pearl Harbor) της Χαβάης (7 Δεκεμβρίου 1941), οι ΗΠΑ κήρυξαν τον πόλεμο εναντίον της Ιαπωνίας, και ακόλουθα ο Χίτλερ και ο Μουσολίνι κήρυξαν τον πόλεμο εναντίον των **ΗΠΑ**. Έτσι, οι ΗΠΑ μπήκαν στον πόλεμο στο πλευρό των Συμμαχικών Δυνάμεων.

Στις Συμμαχικές δυνάμεις συγκαταλέγονταν: Ηνωμένο Βασίλειο, Ελεύθερη Γαλλία, Ελλάδα, Πολωνία, Βέλγιο, Ολλανδία, Σοβιετική Ένωση, ΗΠΑ, Καναδάς, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία και Κίνα. Οι δυνάμεις του Άξονα περιλάμβαναν: Γερμανία, Ιταλία (έως το 1943), Ιαπωνία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Ουγγαρία, Φινλανδία, Κροατία, Σλοβακία και Γαλλία του Βισύ.

Ο Β΄ ΠΠ ήταν η πιο θανατηφόρα σύγκρουση στην ανθρώπινη ιστορία. Έλαβαν μέρος πολίτες από περισσότερες από 30 χώρες, με απώλειες τουλάχιστον 80 εκατομμύρια νεκρούς.

Ελληνο-Ιταλικός Πόλεμος

Από νωρίς ήδη το 1940, ο φασίστας Ιταλός δικτάτορας, **Μουσολίνι** (Benito Mussolini) διέταζε παράνομες πτήσεις ιταλικών αεροσκαφών παραβιάζοντας τον Ελληνικό εναέριο χώρο, καθώς και ιταλικές επιθέσεις κατά ελληνικών πλοίων. Για παράδειγμα, το ιταλικό υποβρύχιο Delfino torπίλισε ύπουλα το αγκυροβολημένο ελληνικό καταδρομικό ΕΛΛΗ στο Λιμάνι της Τήνου, κατά τον εορτασμό του Δεκαπενταύγουστου.

Το καταδρομικό **Έλλη**, που πήρε το όνομα της εγγονής του Αιόλου, συνδεδεμένης με τον μύθο Φρίξος και Έλλη, ναυπηγήθηκε το 1912-13 στις ΗΠΑ. Αγοράστηκε από την ελληνική κυβέρνηση το 1914. Έλαβε μέρος στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (Α΄ ΠΠ) και στη Μικρασιατική Εκστρατεία.

Ο κυβερνήτης του Delfino, μετά από διαταγή που έλαβε από τον Ιταλό Διοικητή των Δωδεκανήσων De Vecchi, torπίλισε το ελληνικό καταδρομικό στο λιμάνι της Τήνου. Τορπίλη έπληξε το καταδρομικό ΕΛΛΗ στο μέσο του δεξιού τμήματος, κάτω από το λεβητοστάσιο το οποίο εξερράγη, ενώ η πυρκαγιά που εκδηλώθηκε μεταδόθηκε στο εσωτερικό του πλοίου και το πλήρωμα αναγκάστηκε να το εγκαταλείψει. Μετά από δύο ώρες το ΕΛΛΗ άρχισε να βυθίζεται. Μαζί του και 9 νεκροί.

Είναι ενδιαφέρον αυτό που έγραψε ο ιταλός πρέσβης στην Αθήνα, Εμμανουέλε Γκράτσι (Emanuele Grazzi) στα απομνημονεύματά του: «**Το έγκλημα της Τήνου** έκανε το θαύμα, να δημιουργηθεί στην Ελλάδα ενότητα μεταξύ Μοναρχικών και Βενιζελικών, οπαδών κι αντιπάλων της δικτατορίας του Μεταξά. Όλοι πείστηκαν πως η Ιταλία ήταν αδυσώπητος εχθρός της Ελλάδας».

Ο Έλληνο-Ιταλικός πόλεμος ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 1940: Το πρωί της 28^{ης} Οκτωβρίου του 1940 (εθνική επέτειος φασισμού στην Ιταλία από το 1925) ο Ιταλός πρέσβης στην Αθήνα Εμμανουέλε Γκράτσι έδωσε ιδιόχειρα στον Έλληνα δικτάτορα Ιωάννη Μεταξά τελεσίγραφο, με το οποίο απαιτούσε την ελεύθερη διέλευση του ιταλικού στρατού από την Έλληνο-Αλβανική μεθόριο. Ακολούθησε η άρνηση του Μεταξά

με το γνωστό «ΟΧΙ», που στην πραγματικότητα ήταν η φράση «alors c'est la guerre».

Βάσει του προσωπικού ημερολόγιου του Μεταξά, η ένταξη της Ελλάδας στις Συμμαχικές Δυνάμεις έγινε διότι «Συμμαχία με τον Άξονα θα σήμαινε ότι παραχωρείται η Ήπειρος στους Ιταλούς, και η Ανατολική Μακεδονία με Θράκη στους Βουλγάρους». Άλλωστε, ο βασιλιάς της Ελλάδας Γεώργιος Β΄ ήταν φιλοεγγλέζος, και παρέχοντας άδεια εισόδου των αγγλικών στρατευμάτων στην Ελλάδα έσπασε τη συνθήκη ουδετερότητας που ίσχυε με τη Γερμανία.

Με το ΟΧΙ του Μεταξά, Ιταλικές στρατιωτικές δυνάμεις επιτέθηκαν μέσω της Αλβανίας με την οποία ήταν σύμμαχος ο Μουσολίνι. Ο Ελληνικός Στρατός αντεπιτέθηκε στην Πίνδο και κατατρόπωσε τις Ιταλικές Δυνάμεις, απελευθερώνοντας τη Βόρεια Ήπειρο. Στους ηρωικούς αγώνες του Έπους στην Αλβανία, θρύλος έγινε η Μάχη στο Ύψωμα 731 που το υπερασπίστηκε το 2ο Τάγμα του 5ου Συντάγματος Τρικάλων με διοικητή τον ήρωα Δημήτριο Κασλά. **Και αυτή ήταν η πρώτη νίκη των Συμμάχων κατά των δυνάμεων του Άξονα.** Οι Έλληνες αναπτέρωσαν το ηθικό των Συμμάχων.

Τότε ήταν που ο Πρωθυπουργός της Μεγάλης Βρετανίας Ούνιστον Τσώρτσιλ (Winston Churchill) είπε το διάσημο: «Μέχρι τώρα λέγαμε ότι οι Έλληνες πολεμούν σαν ήρωες. Τώρα θα λέμε ότι οι ήρωες πολεμούν σαν Έλληνες». Πέντε μήνες αργότερα οι Ιταλοί αντεπιτέθηκαν, τον Μάρτιο του 1941, αλλά η αντεπίθεση απέτυχε. Στις 24 Απριλίου 1941 σε ομιλία του στο αγγλικό κοινοβούλιο ο Τσώρτσιλ είπε: «Εάν δεν υπήρχε η ανδρεία των Ελλήνων και η γενναιοψυχία τους, η έκβαση του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου θα ήταν αβέβαιη».

Με τον θάνατο του Μεταξά, ο Βασιλιάς Γεώργιος Β΄ επέλεξε τον Αλέξανδρο **Κορυζή** για πρωθυπουργό (29 Ιανουαρίου 1941). Στις 6 Απριλίου 1941, ο Κορυζής απέρριψε τελεσίγραφο του Γερμανού πρέσβη για «απομάκρυνση των βρετανικών δυνάμεων από την Ελλάδα». Αυτό ήταν το δεύτερο ΟΧΙ της Ελλάδας, εν προκειμένω απέναντι στους Γερμανούς, οι οποίοι σύντομα μετά ξεκίνησαν πολεμικές επιχειρήσεις.

Επιχείρηση Μαρίτα

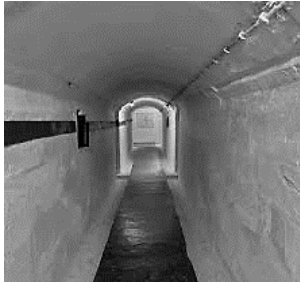
Έξι μήνες μετά την επίθεση των Ιταλών, οι Γερμανοί επιτέθηκαν στην Ελλάδα (Επιχείρηση Μαρίτα, **6 Απριλίου 1941**). Ο **Χίτλερ** ήρθε να σώσει τον ηττημένο Μουσολίνι και να απομακρύνει τους Εγγλέζους από την Ελλάδα. Ο Χίτλερ, ερήμην της Ιταλίας του Μουσολίνι, είχε ήδη εξασφαλίσει τη συμμαχία της Βουλγαρίας, όπως και της Ουγγαρίας και Ρουμανίας. Μάλιστα, στη Ρουμανία είχε διασφαλίσει τις πετρελαιοπηγές της Πράχοβα.

Στα Έλληνο-Βουλγαρικά σύνορα υπήρχε ήδη η **Γραμμή Μεταξά**. Είχε γίνει ως θωράκιση των ελληνικών συνόρων λόγω των αξιώσεων της Βουλγαρίας να επεκταθεί στην Ανατολική Μακεδονία και Δυτική Θράκη. Η Γραμμή Μεταξά, είναι το μεγαλύτερο ελληνικό οχυρωματικό έργο στη νεότερη ιστορία.

Κάλυπτε μια ζώνη μήκους περίπου 300 χλμ. Περιλάμβανε 21 ανεξάρτητα συγκροτήματα με υπόγειες σήραγγες και επίγεια οχυρά, με παρατηρητήρια, πυροβολεία, πολυβολεία, αντιαρματικές τάφρους, χαρακώματα και σιδηροπαγείς ζώνες ανάσχεσης.

Οι υπόγειες εγκαταστάσεις κάθε οχυρού περιλάμβαναν διοικητήριο, θαλάμους αξιωματικών, θαλάμους οπλιτών, τηλεφωνικό κέντρο, μαγειρείο, δεξαμενές νερού, χώρους υγιεινής, αποθήκες τροφίμων (για 15 μέρες), χειρουργείο, φαρμακείο, συστήματα αερισμού, φωτισμού (γεννήτριες, λάμπες πετρελαίου, φακούς κ.ά.) και αποχέτευση.

Η γερμανική εισβολή στην Ελλάδα ξεκίνησε με την επίθεση γερμανικών στρατευμάτων μέσω Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας. Στη Γραμμή Μεταξά δόθηκε η «**Μάχη των Οχυρών**», ο κύριος αγώνας της Ελλάδας εναντίον των Γερμανών, υπό τον Αντιστράτηγο Μπακόπουλο. Από τα οχυρά της Γραμμής Μεταξά μόνο δύο έπεσαν. Οι Γερμανοί δεν μπόρεσαν να μπουν από τα Έλληνο-Βουλγαρικά σύνορα.

Ο λοχίας Δημήτριος **Ίτσιος** ήταν ο διοικητής του Πολυβολείου 8 και με ατσαλένια νεύρα ξόδεψε τις 33.000 σφαίρες που υπήρχαν στο πολυβολείο πριν παραδοθεί. Παρά τον σφοδρό γερμανικό κανονιοβολισμό και το βομβαρδισμό από αέρος, άντεξε, προκαλώντας στους Γερμανούς απώλεια 250 στρατιωτών και καθυστέρηση στα σχέδια του Γερμανού διοικητή της 6^{ης} Ορεινής Μεραρχίας Φέρντιναντ Σέρνερ (Ferdinand Schörner).

Όταν ο εγκληματίας πολέμου **Σέρνερ** (με προσωνύμιο: ο τελευταίος τύραννος της Αθήνας) αντίκρισε τον λοχία Ίτσιο, έδωσε εντολή παρουσίασης όπλων στη γερμανική διμοιρία προς τιμήν του Ίτσιου, αλλά αμέσως μετά έδωσε διαταγή εκτέλεσής του. Κατά παράβαση της συνθήκης της Γενεύης, ο λοχίας Ίτσιος πυροβολήθηκε εξ επαφής στο κεφάλι ενώ είχε ήδη παραδοθεί. Αυτό ήταν το **πρώτο γνωστό έγκλημα πολέμου των Γερμανών στην Ελλάδα**.

Οι Γερμανοί εισέβαλαν στην Ελλάδα από τα Έλληνο-Γιουγκοσλαβικά σύνορα και βρέθηκαν στα μετόπισθεν των Ελληνικών στρατευμάτων που πολεμούσαν στην Αλβανία τους Ιταλούς.

Στις 18 Απριλίου ο πρωθυπουργός Κορυζής αυτοκτόνησε, και ο Βασιλιάς Γεώργιος Β΄ ανέθεσε τη νόμιμη πρωθυπουργία της Ελλάδας στον Εμμανουήλ **Τσουδερό**, ενώ οι Γερμανοί είχαν ήδη καταλάβει τη μισή Ελλάδα.

Στις 23 Απριλίου, η νόμιμη Κυβέρνηση Τσουδερού με τη βασιλική οικογένεια διέφυγαν στην Κρήτη και μετά αυτο-εξορίστηκαν στο Κάιρο της Αιγύπτου. Εκεί, τον Ιούνιο του 1941 ιδρύθηκε το Αρχηγείο Ελληνικού Στρατού Μέσης Ανατολής υπό το Βρετανικό Στρατηγείο, που στήριξε την Αντίσταση στην Ελλάδα.

Τον αυτο-εξόριστο πρωθυπουργό Τσουδερό διαδέχθηκαν αργότερα οι επίσης αυτο-εξόριστοι πρωθυπουργοί Σοφοκλής **Βενιζέλος** και Γεώργιος **Παπανδρέου**.

Κι ενώ ένα μέρος του Ελληνικού Στρατού εμάχετο στη γραμμή Μεταξά (στα Έλληνο-Βουλγαρικά σύνορα), στις 20 Απριλίου 1941 ο **δωσίλογος αντιστράτηγος Τσολάκογλου** συνθηκολόγησε με τους Γερμανούς αυτοβούλως, παρά την αντίθετη εντολή του αρχιστράτηγου Παπάγου. Ο Γεώργιος Τσολάκογλου αυτο-ονομάστηκε Πρόεδρος και σχημάτισε την πρώτη δωσιλογική κυβέρνηση της κατεχόμενης από τους Γερμανούς Ελλάδας. Συνθηκολόγησε και με τους Ιταλούς στις 23 Απριλίου 1941, οπότε και τυπικά τελείωσε ο πόλεμος της Ελλάδας με Ιταλούς και Γερμανούς. Μεταπολεμικά ο Τσολάκογλου, παραπέμφθηκε στο Ειδικό Δικαστήριο Δωσίλογων και καταδικάστηκε αρχικά σε θάνατο και τελικά σε ισόβια.

Τη Δωσιλογική Κυβέρνηση Τσολάκογλου διαδέχθηκαν αργότερα οι Δωσιλογικές Κυβερνήσεις Κωνσταντίνου **Λογοθετόπουλου** και Ιωάννη **Ράλλη**.

Έτσι, προς το τέλος του πολέμου (το 1944) η ελληνική **αυτο-εξόριστη** Κυβέρνηση Παπανδρέου συνυπήρξε με την ελληνική **Δωσιλογική** Κυβέρνηση Ράλλη στα κατεχόμενα από τους Γερμανούς τμήματα της Ελλάδας, και με την ελληνική **Κυβέρνηση του Βουνού** του ΕΑΜ στην Ελεύθερη Ελλάδα.

Κυριακή 27
Απριλίου 1941, οι
Γερμανοί μπήκαν
στην Αθήνα, ύψωσαν
τη **σβάστικα** στην

Ακρόπολη, και διόρισαν κυβέρνηση υπό τον
Τσολάκογλου που υπέγραψε τη
συνθηκολόγηση. Με την παράδοση της
πρωτεύουσας άρχισε η μαύρη Κατοχή, που θα

διαρκούσε 1.264 ημέρες μέχρι να ελευθερωθεί η Ελλάδα.

Στις 2 Μαΐου 1941, ο δεκαεφτάχρονος μαθητής Βαρβακειού Μαθιός **Πόταγας** σταμάτησε με τίμημα τη ζωή του την προελαύνουσα μεραρχία «Σωματοφυλακή SS Αδόλφος Χίτλερ», λίγο έξω από τη Βυτίνα-Αρκαδίας. Οι Γερμανοί εκτέλεσαν τον μαθητή και συνέθλιψαν το κεφάλι του, επειδή έκλεισε το δρόμο στο Γ΄Ράιχ.

Στις 30 Μαΐου 1941, οι φοιτητές Μανώλης **Γλέζος** και Απόστολος **Σάντας** υπέστειλαν κι έκλεψαν τη Χιτλερική σημαία από την Ακρόπολη κάτω από τη μύτη των Γερμανών. Οι δύο φοιτητές καταδικάστηκαν ερήμην σε θάνατο. Οι άνδρες της φρουράς εκτελέστηκαν. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής ο Μανώλης Γλέζος συνελήφθη τρεις φορές από τους Γερμανούς, φυλακίστηκε αλλά δραπέτευσε, και ο Λάκης Σάντας ξέφυγε και κατετάγη στον ΕΛΑΣ.

Η Κρήτη Αντιστάθηκε μέχρι τον Ιούνιο του 1941. Ιστορικοί υποστηρίζουν ότι «**η νίκη των Ελλήνων επί των Ιταλών και η αντίσταση της Κρήτης κατά των Γερμανών επηρέασε την έκβαση του πολέμου**», γιατί οι Γερμανοί καθυστέρησαν να επιτεθούν στη Σοβιετική Ένωση, τους βρήκε ο Ρωσικός χειμώνας, και ηττήθηκαν στη Μάχη της Μόσχας τον Γενάρη του 1942. Η Μάχη της Μόσχας ήταν η Γερμανική Επιχείρηση Τυφώνας (Οκτώβιος 1941 - Ιανουάριος 1942), που ακολούθησε την Επιχείρηση Μπαρμπαρόσα εισβολής της Γερμανίας στη Σοβιετική Ένωση (Ιούνιος 1941- Δεκέμβριος 1942).

Αφαίμαξη της Ελλάδας

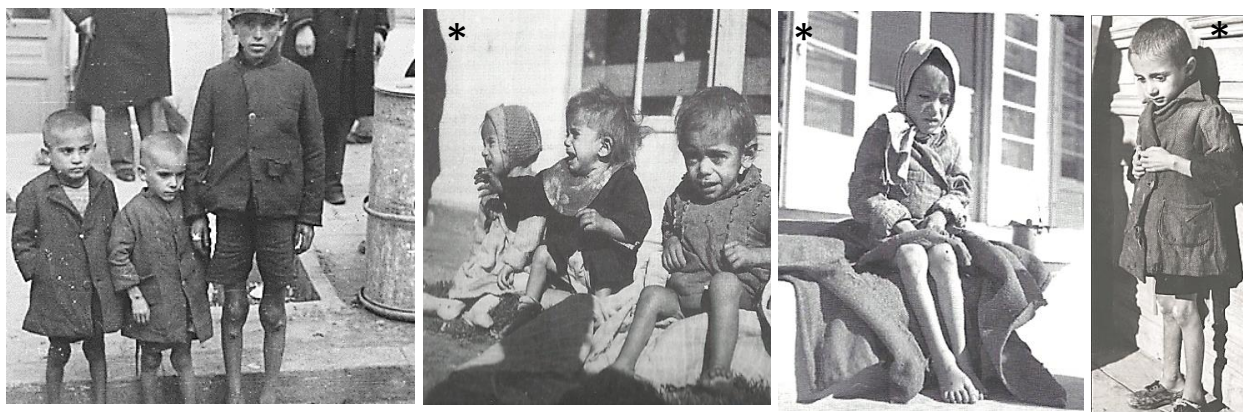

Ο Καρλ Κλόντιους (Carl August Clodius) από το Υπουργείο Εξωτερικών της Γερμανίας, ήρθε με μέριμνα την «εξυγίανση της ελληνικής οικονομίας». Ως οικονομικός δικτάτορας, φρόντισε για (1) την δημοσιονομική προσαρμογή, (2) την απόλυση δημοσίων υπαλλήλων, (3) την επιβολή φορολογίας, και (4) την αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών της Ελλάδας. Δηλαδή, φρόντισε για όσα περιλάμβαναν και τα πρόσφατα Μνημόνια που επιβλήθηκαν στην Ελλάδα καθ' υπόδειξιν της Γερμανίας και πάλι. Επιπλέον, ο Καρλ Κλόντιους φρόντισε (5) για τον επισιτισμό των Ελλήνων. Είναι να απορεί κανείς που πέθαναν 600.000 Έλληνες από την πείνα στην Κατοχή;

Ιδού η γερμανική υποκρισία περί φροντίδας για την «εξυγίανση» της ελληνικής οικονομίας: Οι Γερμανοί τύπωναν κάλπικα νομίσματα (μάρκα, δραχμές και λιρέτες) με φορητά τυπογραφεία, με αποτέλεσμα έναν ιλιγγιώδη υπερπληθωρισμό (1 οκά ψωμί το 1941 κόστιζε 10 δραχμές και το 1944 κόστιζε 153 εκατομμύρια δραχμές).

Αμέσως μετά την εισβολή τους στην Ελλάδα, οι Γερμανοί ανέλαβαν άμεσα τη γενική διεύθυνση των 20 μεγαλύτερων ελληνικών εργοστασίων σε κρίσιμους τομείς, όπως Πυρομαχικά (ΠΥΡΚΑΛ), Οίνοι, Εριουργία κ.α.

Με την επίταξη των τροφίμων από τους Γερμανούς ήρθε ο **ΜΕΓΑΛΟΣ ΛΙΜΟΣ του 1941**.

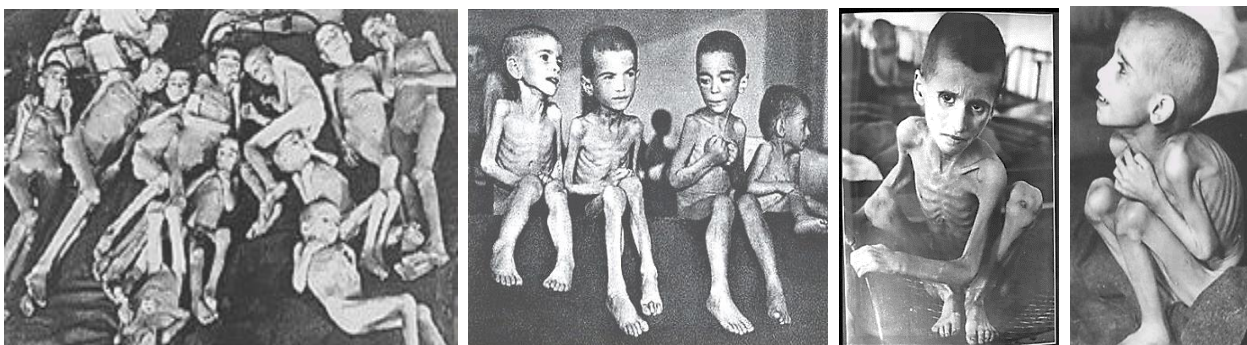
Οι **Γερμανοί** λεηλάτησαν κάθε ελληνική βιομηχανική και γεωργική παραγωγή και ελληνικό πλούτο. Ενδεικτικά, ο Δαμιανός Βασιλειάδης και ο Μανώλης Γλέζος αναφέρουν στα βιβλία τους ότι: «Μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1944 **κατασχέσανε** και μεταφέρανε στη Γερμανία 126.000 τόνους χρώμιο, 91.000 τόνους βωξίτη, 71.000 τόνους νικέλιο, 14.000 τόνους μαγνήσιο, 44.000 τόνους πυρίτιο, 71.000 τόνους μολυβδαίνιο, 85.000 τόνους καπνό αξίας 175 εκατ. DM, 10.000 τόνους κάρβουνο, 18 τόνους ασήμι, 73 τόνους χαλκού (τα ελληνικά νομίσματα), 12 τόνους χρυσού (1,7 εκατομμύρια χρυσές λίρες Αγγλίας), 71.000 τόνους σταφίδα, 18.000 τόνους λάδι, 7.000 τόνους βαμβάκι, 3.500 τόνους ζάχαρη, 3.000 τόνους ρύζι, 305 τόνους μεταξωτά κουκούλια, πολιτιστικούς θησαυρούς ανεκτίμητης αξίας, και πολλά άλλα...».

Ο Ιταλός Υπουργός Εξωτερικών του Μουσολίνι, Γκαλεάνο Τσιάνο (Galeazzo Ciano) έγραψε στο ημερολόγιό του: «Οι Γερμανοί πήραν από τους Έλληνες μέχρι και τα κορδόνια των παπουτσιών τους».

Πέθαναν 300.000 Έλληνες μέσα στο χειμώνα του 1941, και **600.000 Έλληνες** συνολικά στα 4 χρόνια κατοχής από πείνα, αβιταμίνωση κι επιδημίες.

Επιπλέον, **το 75% των παιδιών έπασχε από ασθένειες** στο τέλος του πολέμου.

Ο Γιόζεφ Γκέμπελς (Joseph Goebbels), Υπουργός Προπαγάνδας του Χίτλερ διαπίστωσε ότι: «Η πείνα κατέστη ενδημική νόσος στην Ελλάδα». Η επίταξη αγαθών, η λεηλάτηση αποθεμάτων, η μαύρη αγορά και ο ιλιγγιώδης πληθωρισμός που αυξήθηκε συνολικά 15 εκατομμύρια φορές συμπλήρωσαν το αδιέξοδο. Τα κάρα με τους σωρούς των πτωμάτων και οι ομαδικοί τάφοι ήταν χαρακτηριστικές εικόνες. Αυτή ήταν η υποκρισία των Γερμανών όταν μιλούσαν για ‘εξορθολογισμό’ της οικονομίας!

Σε τέτοιες εικόνες αναφερόταν ο Ελύτης όταν είπε ότι είχε τη «διάθεση να κλάψει και να προσευχηθεί» όταν έγραψε το “**Άξιον Εστί**” σαν εκκλησιαστική λειτουργία, με τη Γένεση, τα Πάθη, και το Δοξαστικό που υμνεί τα καθημερινά και το αιώνιο με αναστάσιμο ύφος. Το Άξιον Εστί, που μελοποίησε ο Θεοδωράκης, έγινε γνωστό σε όλο τον κόσμο.

Ιδού πως αναφέρεται ο Ελύτης σε όσα τον ενέπνευσαν για να γράψει το Άξιον Εστί. Η εικόνα της Ελλάδας που πήρε μαζί του, σε ένα από τα ταξίδια του, ήταν Ελληνόπουλα που παίζανε σε ανοιχτό οικόπεδο μέσα σε τσουκνίδες και σκουπίδια. Παιδιά ντυμένα με κουρέλια. Χλωμά, βρώμικα, σκελετωμένα με γόνατα παραμορφωμένα, και ρουφηγμένα μάγουλα. Την επόμενη μέρα, περπατώντας στο Ουσί της Λωζάννης στο μικρό δάσος πλάι στη λίμνη, άκουσε καλπασμούς και χαρούμενες φωνές. Τα Ελβετόπαιδα έκαναν την καθημερινή τους ιππασία. Δεν ήξεραν τι θα πει πείνα, αγώνας, θυσία. Με ροδοκόκκινα μάγουλα, γελαστά, με στολές με χρυσά κουμπιά. Τότε ήταν που ο Ελύτης είπε: «Είναι δέος μπροστά στην τρομακτική αντίθεση, συντριβή μπροστά στην τόση αδικία, έχεις μια διάθεση να κλάψεις και να προσευχηθείς περισσότερο, παρά να διαμαρτυρηθείς και να φωνάξεις».

Κατά την απονομή του βραβείου Nobel λογοτεχνίας (1979) στο λόγο του στην Ακαδημία της Στοκχόλμης ο **Ελύτης** είπε: «Μου εδόθηκε να γράφω σε μια γλώσσα που μιλιέται μόνον από μερικά εκατομμύρια ανθρώπων, όμως, μια γλώσσα που μιλιέται επί δυόμισι χιλιάδες χρόνια χωρίς διακοπή και με ελάχιστες διαφορές». Αυτή την κληρονομιά, αυτόν τον

πολιτισμό δεν σεβάστηκαν οι Γερμανοί στο Β΄ ΠΠ, όταν ισοπέδωσαν την Ελλάδα, καταστρέψανε την οικονομία της, λεηλάτησαν μουσεία, μνημεία και αρχαιολογικούς θησαυρούς.

MOG

Memories of the Occupation in Greece

Σήμερα οι Γερμανοί στο **πρόγραμμα MOG** (Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα), ισχυρίζονται με θράσος ότι οι Εγγλέζοι κι όχι οι Γερμανοί έφταιγαν για τον Μεγάλο Λιμό των Ελλήνων το 1941 επί Γερμανικής Κατοχής. Γεγονός είναι ότι το λιμό του χειμώνα του 1941 επιδείνωσε ο Αγγλικός ναυτικός αποκλεισμός, που έληξε την επόμενη χρονιά με επέμβαση των ΗΠΑ. Όμως οι Γερμανοί θέλουν να ξεχνούν ότι οι κατασχέσεις και η λεηλασία κάθε ελληνικής βιομηχανικής και γεωργικής παραγωγής έγινε από τους ίδιους, άρα η ευθύνη για τον Λιμό είναι δική τους. Με το πρόγραμμα MOG οι Γερμανοί επιχειρούν να εμπλέξουν τους Έλληνες μαθητές στη διαστρέβλωση των ιστορικών γεγονότων. Για άλλη μια φορά οι Γερμανοί προσπαθούν να παραχαράξουν την Ιστορία της Κατοχής και του Β΄ ΠΠ αλλοιώνοντας ιστορικά γεγονότα, αντί να αναλάβουν τις ευθύνες τους και να πληρώσουν το τεράστιο χρέος τους στην Ελλάδα.

Εγκλήματα Πολέμου

Η Κατοχή συνοδεύτηκε από θηριωδίες και εγκλήματα πολέμου των Γερμανών. Οι Γερμανοί εφάρμοσαν την πρακτική των **‘αντιποίνων’** με μορφή εκτελέσεων και μαζικών σφαγών αμάχων. Δύο διαταγές έπαιξαν πρωταρχικό ρολό στο Ελληνικό Ολοκαύτωμα:

Η πρώτη από τον ίδιο τον Χίτλερ: «Εάν υπάρχει υπόνοια ότι ένα σπίτι χρησιμοποιείται από την Αντίσταση, αυτό πρέπει να πυρπολείται με όλους τους κατοίκους του, ακόμη και αν οι ένοικοι δεν είναι μέλη της Αντίστασης».

Η δεύτερη διαταγή, του Στρατάρχη Βίλχελμ Κάϊτελ (Wilhelm Keitel) όριζε να εκτελούνται για κάθε Γερμανό που σκοτώνεται τουλάχιστον 50 Έλληνες και για κάθε Γερμανό που τραυματίζεται τουλάχιστον 10 Έλληνες.

Χαρακτηριστικότερα παραδείγματα γερμανικής θηριωδίας ήταν οι σφαγές σε χωριά της Ελλάδας, με βασανιστήρια και **εκτέλεση χιλιάδων αμάχων** κυρίως γυναικόπαιδων. Ιδού απόσπασμα από αμερικανικά αρχεία για την Κατοχή στην Ελλάδα: «Γερμανοί ξεκοίλιαζαν εγκυμονούσες γυναίκες, βίαζαν κοπέλες στις εκκλησίες, ντουφέκιζαν όποιον εύρισκαν μπροστά τους και έκαιγαν τα πάντα...».

Αριστερά:

Απαγχονισμός Έλληνα πολίτη για παραδειγματισμό, στη μέση της Αθήνας

Δεξιά:

Εκτελεσθέντες Έλληνες αγωνιστές στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής

Μια από τις ζημιές που έκανε ο Έλληνας δικτάτορας Μεταξάς είναι ότι δεν απελευθέρωσε τους πολιτικούς του κρατούμενους, δηλ. Έλληνες δημοκράτες που είχε φυλακίσει γιατί αμφισβήτησαν τη δικτατορία του. Έτσι οι Γερμανοί έφερναν καθημερινά με φορτηγά στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής Έλληνες Αγωνιστές για εκτέλεση από τις φυλακές.

Η διδαχή του Υπουργού Προπαγάνδας **Γκέμπελς** (Joseph Goebbels) ήταν ότι «ο Ελληνικός λαός έχει πολλές προσμείξεις, και ως εκ τούτου ύπουλο και δόλιο χαρακτήρα».

Οι **ανθρώπινες απώλειες της Ελλάδας** κατά τη διάρκεια του Β' ΠΠ υπολογίζονται σε 770.000 άμαχους (εξ ων 40.000 τουφεκίστηκαν).

120.000 Έλληνες κατέληξαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης/εξόντωσης και απάνθρωπων ιατρικών πειραμάτων. Εξ αυτών μόνον 15.000 επιβίωσαν.

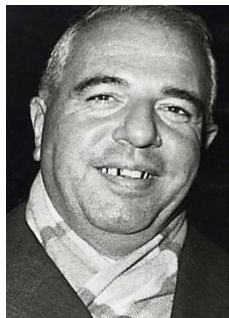

ndesarchiv, Bild 1011-168-0894-20A
fto: Dick 1 Juli 1942

Εικόνα: Συγκέντρωση **Εβραίων Θεσσαλονίκης** στην πλατεία Ελευθερίας κατόπιν γερμανικής διαταγής.

Από τους 56.000 Θεσσαλονικείς Έλληνες υπηκόους εβραϊκής καταγωγής, που στάλθηκαν στα στρατόπεδα εξόντωσης, γύρισαν μόνο 1.950 (Γλέζος, 2012). Μέσα σε

λίγες ώρες μετά την άφιξή τους στο κολαστήριο του Άουσβιτς θανατώθηκαν στους θαλάμους αερίων.

Ο Μαξ **Μέρτεν** (Maximilian Mertren), με το προσωνύμιο «Σφαγέας των Εβραίων της Θεσσαλονίκης», διέταξε και οργάνωσε τη μεταφορά των Ελληνοεβραίων στο στρατόπεδο συγκέντρωσης/εξόντωσης Άουσβιτς. Ο Μέρτεν ληλάτησε τις περιουσίες τους, μετερχόμενος ακόμη και τυμβωρυχία του εβραϊκού νεκροταφείου. Είναι ένας από τους πολλούς Γερμανούς, κατά συρροή εγκληματίες πολέμου, που ποτέ δεν τιμωρήθηκαν.

Ο Μέρτεν είχε καταδικαστεί στην Ελλάδα σε 25 χρόνια φυλάκιση. Όμως, εδώ αποκαλύπτονται οι ευθύνες των κυβερνώντων την Ελλάδα. Το 1959 η κυβέρνηση του Κωνσταντίνου **Καραμανλή** του πρεσβύτερου, **επί βασιλείας Παύλου**: (1) Εξέδωσε τον Μέρτεν στη Γερμανία όπου, χωρίς να δικαστεί, απηλλάγη με βούλευμα, και πήρε και αποζημίωση! (2) Πέρασε νόμο περί αναστολής διώξεως

εγκληματιών πολέμου, ενώ τα αντίστοιχα γραφεία σε Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία, ΗΠΑ, Αυστραλία δεν έπαψαν να λειτουργούν μέχρι σήμερα. (3) Παρέδωσε 800 φακέλους εγκληματιών πολέμου

στους Γερμανούς για να δικαστούν, αλλά η «δημοκρατική» Γερμανία τους αθώωσε με την δικαιολογία ότι «εκτελούσαν εντολές ανωτέρων τους».

Το αντάλλαγμα για όλες αυτές τις παραχωρήσεις της Ελλάδας στη Γερμανία ήταν αποζημίωση 115 εκατ. μάρκων για τους «εκτοπισμένους για λόγους φυλής, θρησκείας και κοσμοθεωρίας» δηλ. για τους Έλληνες Εβραίους. Αλλά ακόμη και από αυτό το ελάχιστο ποσό των 115 εκατ. μάρκων, καταβλήθηκαν από τη Γερμανία μόνο τα 65 εκατ. μάρκα.

Προς υπενθύμιση, η σύζυγος του τότε βασιλιά Παύλου, **βασίλισσα Φρειδερίκη**, εγγονή του Κάιζερ Γουλιέλμου του 2^{ου}, ήταν μέλος της Χιτλερικής Νεολαίας στα νιάτα της (στην φωτογραφία η Φρειδερίκη και τα αδέρφια της με στολή της Χιτλερικής Νεολαίας).

Σημειωτέον, ότι η Ελληνική Κυβέρνηση Καραμανλή επί βασιλείας Παύλου, αντί να απαιτήσει το τεράστιο Γερμανικό Χρέος προς την Ελλάδα, έλαβε δάνειο από τους Γερμανούς, ύψους 200 εκατ. μάρκων με επιτόκιο 6%! Το ύψος αυτού του δανείου αντιστοιχεί σε απειροελάχιστο ποσοστό του Γερμανικού Χρέους προς την Ελλάδα, χρέους που η Γερμανία αρνείται να πληρώσει έως και σήμερα. Εν ολίγοις, αντί να πληρώσει το χρέος της προς την Ελλάδα, η Γερμανία δάνεισε χρήματα στην Ελλάδα με υψηλό επιτόκιο. Ευλόγως ερωτά κανείς: «Γιατί η Ελλάδα αποδέχθηκε δάνειο από τη Γερμανία, αντί να απαιτήσει την αποπληρωμή του Γερμανικού Χρέους;»

Όπως η Ελλάδα πρέπει να διεκδικήσει με σθένος την αποπληρωμή του Γερμανικού Χρέους, έτσι και η **Γερμανία πρέπει να καταλάβει ότι η διαδικασία λήθης, των θηριωδιών των Γερμανών και των δεινών των Ελλήνων κατά τον Β΄ ΠΠ, προϋποθέτει έμπρακτη μεταμέλεια.**

Στον Β΄ ΠΠ η Ελλάδα έχασε το 13,5% του πληθυσμού της, τόσους ανθρώπους, κυρίως άμαχους άντρες γυναίκες και παιδιά, όσους έχασαν ΗΠΑ και Αγγλία μαζί.

Ελληνική Αντίσταση

Συνέπεια της αποστράγγισης πόρων, πλούτου και ανθρώπων ήταν ΑΠΕΡΓΙΕΣ ΚΑΙ ΛΑΪΚΕΣ ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ. Ακολουθούν παραδείγματα, που είχαν σημαντικό αποτέλεσμα για τους Έλληνες:

Σεπτέμβριος 1942: Η Πανελλήνια Ένωση Αγωνιζόμενων Ελλήνων (ΠΕΑΝ) ανατίναξε κτήριο της φιλοναζιστικής οργάνωσης ΕΣΠΟ (Εθνικοσοσιαλιστική Πατριωτική Οργάνωση) η οποία στρατολογούσε δωσίλογους. Έτσι, ματαιώθηκε το εγχείρημα στελέχωσης της «Ελληνικής

Λεγεώνας» που θα πολεμούσε στο πλευρό των Γερμανών. Σε αντίθεση με την Ελλάδα, η Γαλλία έστειλε την *Καρλομάγνος*, η Ισπανία την *Κυανή Μεραρχία*, και η Νορβηγία και Δανία συμμετείχαν στην ταξιαρχία *Βίκινγκ*, που πολέμησαν στο πλευρό των Γερμανών.

Μετά την ανατίναξη του κτιρίου της φιλοναζιστικής οργάνωσης από την ΠΕΑΝ, η πρωτεργάτης Ιουλία Μπίμπα εκτελέστηκε στη Γερμανία με πέλεκυ, και ο Κώστας Περρικός αρχηγός της ΠΕΑΝ εκτελέστηκε στην Καισαριανή.

Μάρτιος 1943: Μεγάλη πατριωτική διαδήλωση στην Αθήνα ματαίωσε την πολιτική επιστράτευση που οργάνωναν οι χιτλερικοί κατακτητές με τους προδότες συνεργάτες τους. Πάνω από 200.000 Έλληνες συμμετείχαν, με την καθοδήγηση του ΕΑΜ. Η ματαίωση της επιστράτευσης λόγω της μαζικής

λαϊκής αντίδρασης ήταν ένα ανεπανάληπτο γεγονός σε πανευρωπαϊκή κλίμακα. Επίσης θεωρείται αιτία που η 2^η Δωσιλογική Κατοχική Κυβέρνηση, εκείνη του Λογοθετόπουλου, αντικαταστάθηκε από τους Γερμανούς με την 3^η Δωσιλογική Κυβέρνηση, του Ιωάννη Ράλλη (Απρίλιος 1943).

Ιούλιος 1943: Γενική απεργία και διαδήλωση, με πάνω από 300.000 λαού στο κέντρο της Αθήνας, απέτρεψαν την παράδοση της Μακεδονίας στους Βούλγαρους. Ανάμεσα στους 18 ηρωικούς νεκρούς ξεχωρίζουν για την αυτοθυσία τους οι ΕΠΟΝίτισσες φοιτήτριες Παναγιώτα Σταθοπούλου

και Κούλα Λίλη, 17 και 19 ετών αντίστοιχα, και η 23χρονη υφαντουργός Όλγα Μπακόλα. Αυτή η διαδήλωση που οργανώθηκε από το ΕΑΜ ήταν η τελευταία μαζική αντιστασιακή κινητοποίηση.

Συνέπεια των εγκλημάτων πολέμου των Γερμανών ήταν η **ΕΝΟΠΙΑ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ** στην Ελλάδα.

Οι τρεις γνωστότερες αντιστασιακές οργανώσεις:

ΕΑΜ (Άρης Βελουχιώτης)

ΕΔΕΣ (Ναπολέον Ζέρβας)

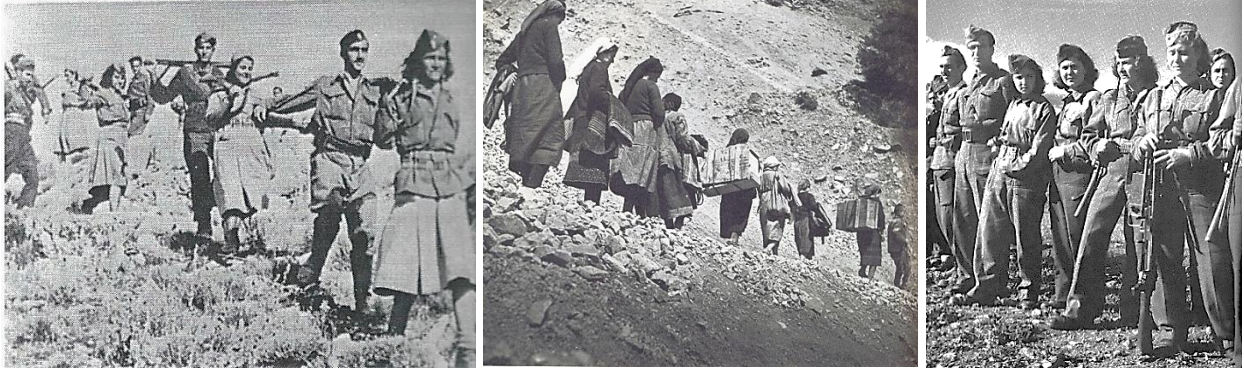

ΕΚΚΑ (Δημήτρης Ψαρρός)

Ο Θανάσης Κλάρας, γνωστός ως Άρης **Βελουχιώτης**, ήταν Έλληνας δημοσιογράφος, πολιτικός, στέλεχος του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδος (ΚΚΕ) και ηγέτης του ΕΛΑΣ (Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός) που ήταν το στρατιωτικό σκέλος του ΕΑΜ (Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο). Το ΕΑΜ ήταν η μαζικότερη αντιστασιακή οργάνωση στην Ελλάδα επί Κατοχής.

Ο Ναπολέον **Ζέρβας** ήταν Έλληνας στρατιωτικός και πολιτικός, ιδρυτής του ΕΔΕΣ (Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος). Ο ΕΔΕΣ ήταν μή-αριστερή οργάνωση, η δεύτερη μεγαλύτερη Ελληνική αντιστασιακή οργάνωση στην Ελλάδα επί Κατοχής.

Δημήτριος **Ψαρρός** ήταν Έλληνας Βενιζελικός συνταγματάρχης, συνιδρυτής της σοσιαλδημοκρατικής αντιστασιακής οργάνωσης ΕΚΚΑ (Εθνική και Κοινωνική Απελευθέρωση).

Όπως γράφει ο Γιάννης **Ρίτσος** στα «Δεκαοκτώ Λιανοτράγουδα της Πικρής Πατρίδας»:

«Αυτά τα δέντρα δε βολεύονται με λιγότερο ουρανό, αυτές οι καρδιές δε βολεύονται παρά μόνο στο δίκιο. Κάτου απ' τὸ χῶμα, μὲς στὰ σταυρωμένα χέρια τους κρατᾶνε τῆς καμπάνας τὸ σκοινὶ, δὲν κοιμῶνται, περμένουν τὴν ὥρα νὰ σημάνουν τὴν ἀνάσταση. Τὸ ντουφέκι συνέχεια τοῦ χεριοῦ τους, τὸ χέρι τους συνέχεια τῆς ψυχῆς τους».

Σε πολλές ελληνικές επαρχίες, όπως στην Κρήτη, η αντίσταση ήταν συχνά προϊόν αυθόρμητων ενεργειών μεμονωμένων πολιτών ή μικρών ομάδων πολιτών που δεν ανήκαν στις κύριες αντιστασιακές οργανώσεις. Επίσης, στην Ελληνική Αντίσταση κατά τη διάρκεια της Κατοχής συμμετείχαν ενεργά και Εγγλέζοι πράκτορες.

Η Ελληνική Αντίσταση στην Κατοχή θεωρείται από ιστορικούς ως **σημαντικό τμήμα του παγκόσμιου αντιφασιστικού αγώνα.**

Χιτλερικοί Παραλογισμοί

Στις 10 Μαΐου 1933, το καθεστώς Χίτλερ οργάνωσε **κάψιμο «επικίνδυνων» βιβλίων**. Γερμανοί φοιτητές προερχόμενοι από διάσημα γερμανικά πανεπιστήμια συγκεντρώθηκαν σε πλατείες της χώρας τους για να κάψουν βιβλία που περιείχαν (κατά την κρίση τους) ιδέες αντίθετες προς τα ναζιστικά και γερμανικά ιδεώδη.

Ενδεικτικά αναφέρω ονόματα συγγραφέων των οποίων τα έργα κάηκαν: Άλμπερτ Αϊνστάιν, Ζίγκμουντ Φρόιντ, Αντρέ Ζιντ, Μαξίμ Γκόρκι, Χέρμπερτ Μαρκούζε, Μπέρτολτ Μπρεχτ, Έρνεστ Χεμινγκουέι, Έλεν Κέλλερ, Τόμας Μαν, Καρλ Μαρξ, Μαρσέλ Προυστ, Εμίλ Ζολά, Άρνολντ και Στέφαν Τσβάιχ...

Η διανόηση ήταν εχθρός του αμόρφωτου Αδόλφου Χίτλερ, ο οποίος εγκατέλειψε το σχολείο σε ηλικία 16 ετών επειδή απέτυχε να προβιβαστεί.

Το σύνθημα του αποτυχημένου συγγραφέα, Υπουργού Προπαγάνδας, Γκέμπελς, για την πυράκτωση ήταν «Όχι στην παρακμή και στην ηθική διαφθορά». Πάνω από 20.000 τόμοι βιβλίων έγιναν τροφή για τις φλόγες, παρουσία δεκάδων χιλιάδων Γερμανών.

Η πλατεία υπενθύμισης των συμβάντων εκείνης της βραδιάς είναι η Bebelplatz (πλατεία της όπερας) στο Βερολίνο. Υπενθύμιση, χάρη σε ένα λιτό αλλά συγκλονιστικό μνημείο, δημιουργία του Γερμανοεβραίου Micha Ullmann. Μια υπόγεια γυάλινη, ένθετη στο πλακόστρωτο, άδεια βιβλιοθήκη της οποίας τα γυμνά ράφια θα χωρούσαν 20.000 βιβλία (όσα κάηκαν εκείνο το βράδυ). Και μια πλακέτα με τα λόγια ενός άλλου Γερμανοεβραίου, του Heinrich

Heine, από έναν αιώνα πριν «εκεί όπου καίγονται βιβλία, στο τέλος καίγονται και άνθρωποι».

Και η προφητεία εκπληρώθηκε:
Δέκα χρόνια μετά το κάψιμο των βιβλίων, η ίδια γενιά Γερμανών έκαψε βιβλία, σπάνια χειρόγραφα και ανθρώπους στη μονή της Αγίας Λαύρας, τόπου έναρξης της

Ελληνικής Επανάστασης. Οι Γερμανοί εκτέλεσαν 1460 άμαχους στα Καλάβρυτα σε μια μονοήμερη θηριωδία στις 13 Δεκεμβρίου 1943.

Οι παραλογισμοί έγιναν πιο επικίνδυνοι 10 χρόνια μετά το κάψιμο των βιβλίων. Στη δικτατορία του Τρίτου Ράιχ καταδιώκονταν και δολοφονούνταν οι πολιτικοί αντίπαλοι των Ναζί, οι Εβραίοι

της Ευρώπης και άλλες «ανεπιθύμητες» κοινωνικές ομάδες. Το αυθαίρετο και εντελώς παράλογο των διώξεων φαίνεται στο **ανεστραμμένο τρίγωνο στο στήθος κάθε κρατούμενου** στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης/εξόντωσης (όπως το Νταχάου στη Γερμανία, το Μαουτχάουζεν στην Αυστρία, το Άουσβιτς στην Πολωνία...)

Κόκκινο τρίγωνο είχαν στο πέτο τους οι πολιτικοί κρατούμενοι. Πράσινο οι κοινοί εγκληματίες. Ροζ, οι ομοφυλόφιλοι. Μπλε, οι μετανάστες. Μαύρο, οι άστεγοι, οι τσιγγάνοι, οι γυναίκες (λεσβίες, πόρνες, γυναίκες που έκαναν χρήση αντισύλληψης).

Δύο κίτρινα τρίγωνα, το ένα προς τα επάνω και το άλλο προς τα κάτω σχηματίζοντας ένα αστέρι με έξι κορυφές (το άστρο του Δαβίδ) είχαν στο πέτο τους οι Εβραίοι. Ροζ πάνω σε κίτρινο τρίγωνο δήλωνε ομοφυλόφιλο Εβραίο. Κίτρινο πάνω σε μαύρο δήλωνε επιμιξία φυλών.

Στον Β΄ ΠΠ, έξι εκατομμύρια Εβραίοι εξοντώθηκαν σε μαζικές εκτελέσεις και σε θαλάμους αερίων στα γερμανικά στρατόπεδα, στο πλαίσιο της γερμανικής Επιχείρησης «Τελική Λύση», με αποτέλεσμα το Εβραϊκό Ολοκαύτωμα.

Οι επικίνδυνες παράλογες γερμανικές δοξασίες συνεχίστηκαν. Το 1935 ο αρχηγός των SS, Χάινριχ Χίμλερ (Heinrich Himmler), δημιούργησε το **Πρόγραμμα Ευγονικής Lebensborn** (Πηγή Ζωής) για την «Αναπαραγωγή της Άριας Φυλής», δηλ. για την αναπαραγωγή παιδιών με ξανθά μαλλιά και μπλε μάτια.

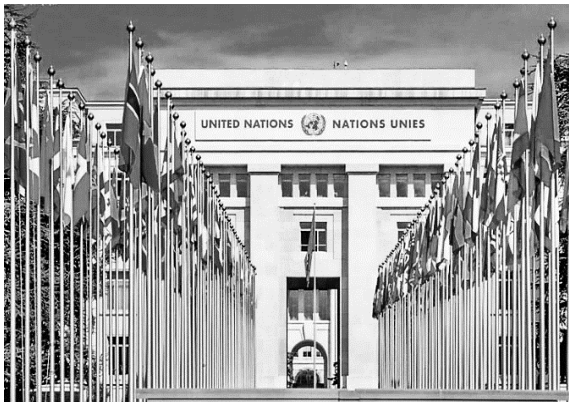
Μέλη των SS τεκνοποιούσαν με γυναίκες που πληρούσαν τα χαρακτηριστικά της Άριας φυλής, δηλ. με ξανθές γυναίκες με μπλε μάτια. Σε κάθε παιδί που προέκυπτε δινόταν ένας αριθμός. Τα παιδιά αυτά θα γίνονταν οι ιδανικοί υπηρέτες του καθεστώτος.

Το πρόγραμμα ξεκίνησε αρχικά στη Γερμανία, ενώ επεκτάθηκε και σε χώρες της δυτικής και βόρειας

Ευρώπης κατά τη διάρκεια του Β΄ ΠΠ (κυρίως Νορβηγία και Πολωνία). Είκοσι χιλιάδες (20.000) εξώγαμα παιδιά των SS (κατά τον πόλεμο) και παιδιά με άρια χαρακτηριστικά από απαγωγές (κυρίως από την Πολωνία) προορίζονταν για υπηρέτες του καθεστώτος.

Ο Γερμανοί κατέστρεψαν τα αρχεία όλων των παιδιών που απήχθησαν. Η πολωνική κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι απήχθησαν 10.000 παιδιά από την Πολωνία. Μετά τον πόλεμο, τα παιδιά αυτά υπέφεραν ακόμα περισσότερο, καθώς ήταν αποδέκτες των αντιγερμανικών αισθημάτων της κοινωνίας.

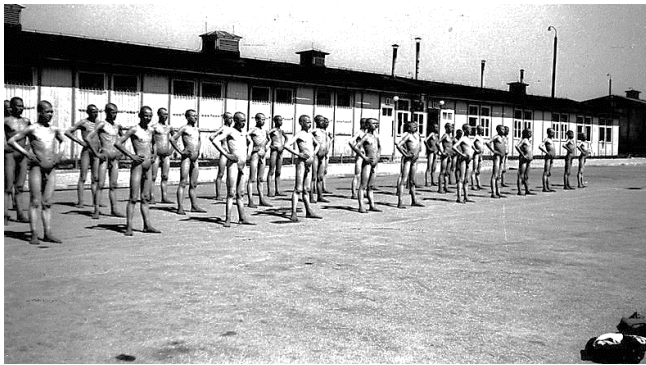
Η έναρξη του Β΄ ΠΠ απέδειξε ότι η **Κοινωνία των Εθνών**, που είχε δημιουργηθεί μετά τον Α΄ ΠΠ κυρίως για την αποφυγή κάθε άλλου Παγκόσμιου Πολέμου, είχε αποτύχει. Έτσι, η Κοινωνία των Εθνών μετά το τέλος του Β΄ ΠΠ αντικαταστάθηκε από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών (**ΟΗΕ**) με έδρα τη Νέα Υόρκη και με στόχο την αποτροπή μελλοντικών πολέμων. Ο ΟΗΕ είναι ο

μεγαλύτερος διεθνής οργανισμός παγκόσμιας εμβέλειας του οποίου σκοπός είναι η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, η επίλυση διεθνών προβλημάτων και η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ των εθνών.

Στρατόπεδα Συγκέντρωσης/Εξόντωσης

Το πογκρόμ της Νύχτας των Κρυστάλλων κατά των Γερμανοεβραίων και το Πρόγραμμα Ευθανασίας T-4 με μαζικές εκτελέσεις «ανεπιθύμητων» πολιτών, ακολούθησαν τα Στρατόπεδα Συγκέντρωσης / Εξόντωσης, τα οποία αποτελούσαν προσπάθεια μαζικού αφανισμού κάθε μέλους ομάδας που στοχοποιούσαν οι Γερμανοί.

Ένα από αυτά τα στρατόπεδα ήταν το ΜΑΟΥΤΧΑΟΥΖΕΝ ΣΤΗΝ ΑΥΣΤΡΙΑ.

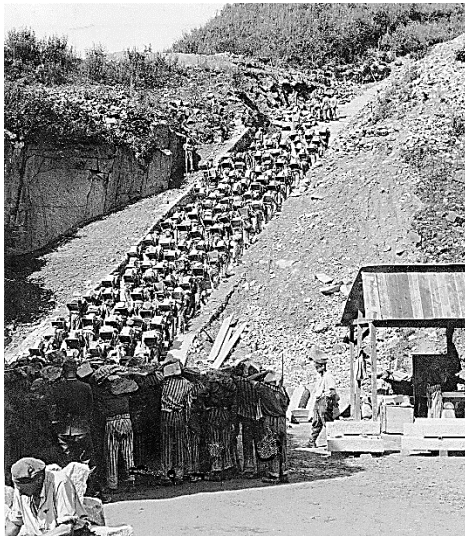
Στο Μαουτχάουζεν, τα πτώματα των κρατουμένων καίγονταν στο **κρεματόριο** με ρυθμό 8 πτώματα ανά 10 λεπτά. Οι Γερμανοί φτιάχνανε λίπασμα από τη στάχτη και σαπούνι από το λίπος των καμένων πτωμάτων.

Ο Νινιδάκης από το Κοζαρέ Ρεθύμνου επέζησε κι έφερε πίσω πλάκες σαπούνι από το Μαουτχάουζεν. Όταν εξήγησε στη μάνα του ότι αυτό το σαπούνι έγινε από το λίπος καμένων κρατουμένων, η μάνα του άνοιξε λάκκο, έθαψε τις πλάκες σαπούνι και τις θύμιασε.

Ο Ιάκωβος **Καμπανέλλης** επέζησε κι έγραψε το «Μαουτχάουζεν», διαμάντι της ελληνικής λογοτεχνίας με συγκλονιστικές μαρτυρίες, βιβλίο που οι Times της Νέας Υόρκης αναγόρευσαν σαν το «σημαντικότερο έργο που γράφτηκε ποτέ για το Ολοκαύτωμα». Διαβάζοντας το «Μαουτχάουζεν», που πρέπει να διδάσκεται στα σχολεία όλου του κόσμου, νιώθεις να σου κόβεται η ανάσα. Αισθάνεσαι τη μυρωδιά ανθρώπινης σάρκας που βγαίνει από την καμινάδα του κρεματορίου. Διαβάζεις: «Το ξέρεις ότι αυτούς που δούλευαν στο κρεματοrium, αυτούς που ρίχνανε τους όμοιους τους στη φωτιά, το ξέρεις πως οι SS τους άλλαζαν κάθε τόσο; Και ξέρεις, με τι τρόπο τους άλλαζαν; Τραβούσαν από το φούρνο ένα μισοκαμένο πτώμα, τους δίνανε μαχαίρι και πιρούνι και τους λέγανε “φάτε”. Όσους δεν υπακούανε, τους σκότωναν για ανυπακοή κι όσους τρώγανε, τους σκότωναν για ανθρωποφαγία».

Στο λατομείο του **Γκούζεν** (παράρτημα του Μαουτχάουζεν) οι κρατούμενοι υποχρεώνονταν να ανεβάζουν τεμάχια γρανίτη από το ορυχείο στην επιφάνεια, μέσω μιας ξύλινης σκάλας με 186 σκαλοπάτια, της επιλεγόμενης «σκάλας του Θανάτου». Ο Καμπανέλλης περιγράφει την ιστορία του Αντώνη: «Εβραίος πέφτει στο σκαλί και κοκκινίζει η σκάλα, κι εσύ λεβέντη μου έλα εδώ βράχο διπλό κουβάλα. Παίρνω διπλό, παίρνω τριπλό μένα με λένε Αντώνη, κι αν είσαι άντρας, έλα εδώ στο μαρμαρένιο αλώνι». Η μουσική του Θεοδωράκη, από τη μελοποίηση αυτών των στίχων, έγινε το μουσικό θέμα για τη θρυλική κινηματογραφική ταινία «Z» του Κώστα Γαβρά.

Στο κολαστήριο του Μαουτχάουζεν, όπως γράφει ο Καμπανέλλης, όταν το θεόσταλτο αμερικάνικο άρμα μάχης γκρέμισε την πύλη και όσοι επιβίωσαν θα αναχωρούσαν πίσω για τις πατρίδες τους, ο Ξεκαρδάκης έκλαψε γιατί όπως είπε, μετά από τόσον καιρό που έλειπε στο Μαουτχάουζεν θα γύριζε στο χωριό του στις Μοίρες της Κρήτης χωρίς να έχει τίποτα να πάει στη γυναίκα του και τα παιδιά του.

Σήμερα, η **επιγραφή του ελληνικού μνημείου** στο στρατόπεδο Μαουτχάουζεν γράφει «Εμείς που θανατωθήκαμε εδώ, μην μας ξεχνάς γιατί η λήθη του κακού είναι άδεια για την επανάληψή **του**» και αναφέρεται στους 3.700 Έλληνες θύματα στο Μαουτχάουζεν.

Το σύμπλεγμα στρατοπέδων συγκέντρωσης **ΛΟΥΣΒΙΤΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΗ ΠΟΛΩΝΙΑ** ήταν το μεγαλύτερο στρατόπεδο που κατασκευάστηκε από τις γερμανικές ναζιστικές δυνάμεις. Περιλάμβανε τρία κυρίως στρατόπεδα. Σε όλα τα στρατόπεδα υποχρέωναν τους κρατούμενους σε καταναγκαστική εργασία. Το Birkenau, ή Άουσβιτς II, αποτελούσε μόνο ένα μέρος ολόκληρου του συγκροτήματος. Το στρατόπεδο εξόντωσης, κέντρο θανάτωσης, Κολαστήριο Άουσβιτς II διαιρείτο σε εννέα τμήματα που χωρίζονταν μεταξύ τους με ηλεκτροφόρα συρματοπλέγματα, και περιλάμβανε τέσσερα κτήρια κρεματόριων, το κάθε ένα με θάλαμο αερίων και κλιβάνους για την αποτέφρωση των πτωμάτων. Στους θαλάμους αερίων οι Γερμανοί έκαναν μαζικές δολοφονίες κρατουμένων χρησιμοποιώντας δηλητηριώδη αέρια όπως το Zyklon B.

Τα **θύματα** πανταχόθεν έφθαναν με τρένο. Το μακρύτερο ταξίδι ήταν από τη Ρόδο και διαρκούσε 17 ημέρες. Το τρένο έφτανε μέχρι την κύρια είσοδο.

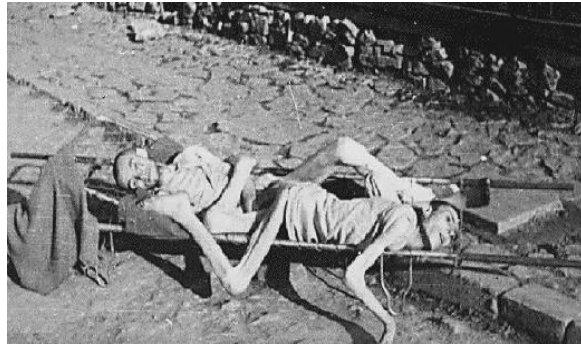

Γινόταν συλλογή της περιουσίας των κρατουμένων για παράδοση στη γερμανική κυβέρνηση.

Οι μητέρες και τα παιδιά που δεν ήταν χρήσιμα

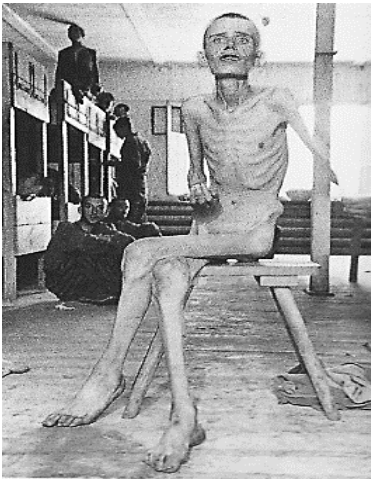
για να εργαστούν δολοφονούνταν με αέριο. Ο Δρ. Γιόζεφ Μένγκελε επέλεγε όσους ήθελε να χρησιμοποιήσει στα απάνθρωπα πειράματά του ή σε καταναγκαστική εργασία μέχρις εξοντώσεως σε εργοστάσια παραρτήματα του στρατοπέδου όπως εκείνο στην κινηματογραφική ταινία «Η

Λίστα του Σίντλερ». Οι υπόλοιποι κρατούμενοι κατέληγαν σε θαλάμους αερίων. Αυτή την απάνθρωπη επιλογή προσπάθησε να αναδείξει η κινηματογραφική ταινία «Επιλογή της Σόφι».

Υπήρχαν παντού αποσκελετωμένα πτώματα από την κακουχία, επειδή τα κρεματόρια δεν αρκούσαν για την αποτέφρωσή τους.

Στις 27 Ιανουαρίου 1945, ο Σοβιετικός στρατός κατέλαβε το Άουσβιτς-Μπίρκεναου και απελευθέρωσε περίπου 7.000 κρατούμενους.

Οι περισσότεροι από τους διασωθέντες ήταν άρρωστοι και ετοιμοθάνατοι. Μεταξύ 1940-1945, τα SS και η γερμανική αστυνομία είχαν εκτοπίσει τουλάχιστον 1,3 εκατομμύρια ανθρώπους στο σύμπλεγμα Άουσβιτς. Από αυτούς, οι Γερμανοί δολοφόνησαν 1,1 εκατομμύριο.

Ο Αμερικανός αρχιστράτηγος **Αιζενχάουερ** (Dwight Eisenhower), αμέσως μετά την απελευθέρωση, ζήτησε να τραβήξουν εκατοντάδες φωτογραφίες στα στρατόπεδα συγκέντρωσης/εξόντωσης των Γερμανών ώστε να μην αμφισβητήσει κανείς τις γερμανικές θηριωδίες στο Β΄ ΠΠ.

Ο Αιζενχάουερ ανάγκασε τους Γερμανούς από γειτονικές πόλεις να επισκεφτούν τα στρατόπεδα και να δουν ιδίως όμασι τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας που διέπραξε το κράτος τους.

Στο **στρατόπεδο Bergen-Belsen**, ο υπερπληθυσμός, η έλλειψη τροφής και οι εστίες τύφου, φυματίωσης και δυσεντερίας οδήγησαν στον θάνατο περισσότερους από 35.000 κρατούμενους, στους πρώτους μήνες του 1945, λίγο πριν και αμέσως μετά το τέλος του πολέμου.

Το 1945, οι Αμερικανοί ανακάλυψαν στο Μπαντ Άρσλεν της Γερμανίας τα Κρατικά Αρχεία Μετανάστευσης. Εκατομμύρια θύματα βρέθηκαν καταγεγραμμένα. Το αρχείο είναι Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO χαρακτηρισμένο ως «**Μνήμη Του Κόσμου**».

Από τους 120.000 Έλληνες που εκτοπίστηκαν στα στρατόπεδα εξόντωσης, μόνον 15.000 επέζησαν.

Στο Άουσβιτς-Μπίρκεναου ο Γιόζεφ Μένγκελε (Josef Mengele) έκανε απάνθρωπα πειράματα κυρίως με διδύμους και μικρόσωμους, που θεωρούσε έκφραση «ανωμαλίας». Επίσης, έκανε συγκριτικά πειράματα με παιδιά αθιγγανικής καταγωγής προσπαθώντας να θεμελιώσει τις φυλετικές του θεωρίες. Έμεινε στην ιστορία ως ο «Άγγελος του Θανάτου του Άουσβιτς» (Todesengel von Auschwitz).

Η ομάδα του έκανε μαζικές στεριώσεις με ένεση τοξικών ουσιών στα γεννητικά όργανα που αφαιρούνταν (χωρίς αναισθησία) και στέλνονταν στο Βερολίνο για μελέτη. Για να πραγματοποιήσουν νεκροψίες για τη διαπίστωση των αποτελεσμάτων των πειραμάτων τους, σκότωναν τα θύματα με ενέσεις φαινόλης. Στα προγράμματα αυτά εργάστηκαν **πάνω από 200 Γερμανοί γιατροί και ερευνητές** από μεγάλα πανεπιστήμια και ερευνητικά ιδρύματα της Γερμανίας. Ελάχιστοι από όλους αυτούς καταδικάστηκαν.

Μεταξύ άλλων πειραμάτων, ο Μένγκελε έκανε ενέσεις στα μάτια των κρατουμένων για να αλλάξει το χρώμα από καφέ σε μπλε. Τους μόλυνε με ιούς και βακτηρίδια, τους βομβάρδιζε με ακτίνες Χ. Έραβε διδύμους για να φτιάξει σιαμαίους, με αποτέλεσμα μολύνσεις και γάγγραινα.

Στη «Δίκη των Ιατρών» της Νυρεμβέργης δικάστηκαν μόνο 23 γιατροί (7 εκτελέστηκαν, 9 φυλακίστηκαν). Ο Γιόζεφ Μένγκελε γλύτωσε από την τιμωρία καταφεύγοντας στη Νότια Αμερική. Περισσότερα μπορείτε να βρείτε στο βιβλίο της Vivien Spitz «**Doctors from Hell**».

Δυστυχώς ακόμα και σήμερα, Γερμανοί γιατροί εξακολουθούν να είναι αμετανόητοι για τα απάνθρωπα πειράματα του Μέγκελε και των συνεργατών του στο Άουσβιτς κατά το Β΄ ΠΠ!

The Lancet (September 2021, The German Medical Association).

Την γενική διεύθυνση στρατοπέδων είχε ο **Χάινριχ Χίμλερ** (Heinrich Himmler), αρχηγός SS και Αστυνομίας, από τους πιο σημαντικούς διαμορφωτές της Ναζιστικής Πολιτικής. Σε ομιλία του (που μαγνητοφωνήθηκε και διασώζεται μέχρι σήμερα) περιέγραψε την εξολόθρευση των Εβραίων «την Τελική Λύση» με λεπτομέρειες. Αυτοκτόνησε στις 23 Μαΐου 1945 με μια αμπούλα υδροκυανίου, λίγο πριν εισέλθει στην αίθουσα ανάκρισης.

Ο Διοικητής του Άουσβιτς **Ρούντολφ Ες** (Walter Richard Rudolf Höss) στην κατάθεσή του στη δίκη της Νυρεμβέργης, παραδέχτηκε ανερυθρίαστα ότι «Η θανάτωση των κρατουμένων έπαιρνε τον λιγότερο χρόνο, και μπορούσες να σκοτώσεις 2.000 κεφάλια σε μισή ώρα, αλλά ήταν το κάψιμο που ήταν χρονοβόρο. Η θανάτωση ήταν εύκολη και δεν χρειάζονταν καν φρουροί για να τους πάνε στους θαλάμους των αερίων, καθώς νόμιζαν ότι πήγαιναν για ντους, αλλά αντί για νερό τους ρίχναμε δηλητηριώδη αέρια». Ο Ες αμετανόητος μέχρι τέλους, καταδικάστηκε σε θάνατο και απαγχονίστηκε το 1947 στην είσοδο ενός κρεματόριου του Άουσβιτς

Η Μάχη της Κρήτης

Επικεφαλής των Συμμαχικών Δυνάμεων στην Κρήτη ήταν ο Νεοζηλανδός Στρατηγός Μπέρναρντ **Φρέιμπεργκ** (Bernard Freyberg), ήρωας του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου.

Στις 25 Απριλίου 1941 αποβιβάστηκαν στη Σούδα, Συμμαχικές Δυνάμεις της Βρετανικής Κοινοπολιτείας (κυρίως Βρετανοί και Νεοζηλανδοί). Όμως, επειδή είχαν διαφύγει από την ηπειρωτική Ελλάδα δεν μπόρεσαν να μεταφέρουν βαρύ οπλισμό, και μάλιστα μερικοί δεν είχαν ούτε τον ατομικό οπλισμό τους.

Η Μάχη της Κρήτης ξεκίνησε στις 20 Μαΐου του 1941. Πρόκειται για αεροπορική έφοδο των Γερμανών για την κατάληψη του νησιού με τον κωδικό «**Επιχείρηση Ερμής**».

Επικεφαλής των Γερμανικών Δυνάμεων ήταν ο πτέραρχος Κουρτ **Στούτεντ** (Kurt Student), ανώτατος διοικητής του γερμανικού σώματος Αλεξιπτωτιστών, υπεύθυνος για τις σφαγές στο Κοντομαρί και στην Κάντανο Χανίων. Ο Στούτεντ μεταπολεμικά κατηγορήθηκε, μεταξύ άλλων, για τον βομβαρδισμό του στρατιωτικού νοσοκομείου στα Χανιά, και για την κατά συρροή χρήση αιχμαλώτων ως ανθρώπινη ασπίδα.

Μετά από σφοδρό βομβαρδισμό και πολυβολισμό από αεροσκάφη της **Λουφτβάφφε** (Luftwaffe), άρχισε η κατά κύματα ρίψη των αλεξιπτωτιστών και η προσγείωση ανεμοπλάνων.

Οι Γερμανοί πραγματοποίησαν ανελέητο βομβαρδισμό στα Χανιά, στο Ρέθυμνο και στο Ηράκλειο. Χιλιάδες Γερμανοί αλεξιπτωτιστές έπεσαν στο Μάλεμε Χανίων.

Σημειώτεον ότι, οι Σύμμαχοι γνώριζαν το σχέδιο επίθεσης των Γερμανών εναντίον της Κρήτης, λόγω αποκρυπτογράφησης του γερμανικού κώδικα πληροφοριών

από την ομάδα του Άλαν Τούριγκ. Παρόλα αυτά οι Σύμμαχοι δεν εξόπλισαν την Κρήτη επαρκώς

και εγκαίρως, πιθανόν για να μην αντιληφθούν οι Γερμανοί ότι είχε επιτευχθεί το σπάσιμο του γερμανικού κώδικα.

Ο Άλαν Τούρινγκ (Alan Turing), διάσημος για την Καθολική-Μηχανή-Τούρινγκ, θεωρείται ο πατέρας της επιστήμης των υπολογιστών. Ήταν το κεντρικό πρόσωπο στο Κέντρο Βρετανικής Υπηρεσίας Αντικατασκοπείας που αποκωδικοποίησε τη γερμανική κρυπτογραφική συσκευή Enigma. Στην «Επιχείρηση Αίνιγμα» βασίζεται το κινηματογραφικό έργο «Imitation Game». Ο Τούρινγκ πέθανε δαγκώνοντας ένα δηλητηριασμένο μήλο. Προς τιμή του οι υπολογιστές Apple (Μήλο) έχουν ως logo το μισοδαγκωμένο μήλο.

Η γερμανική Επιχείρηση Ερμής κράτησε 10 μέρες. Ήταν τότε που ο Χίτλερ διερωτήθηκε: «Διατί η Κρήτη αντέχει ακόμη, ενώ ολόκληρος η Γαλλία έπεσε εντός οκτώ ημερών;»

Οι Γερμανοί κατέλαβαν την Κρήτη την 1^η Ιουνίου 1941, με **πύρρεια νίκη** δεδομένου ότι έχασαν περίπου 6.000 επίλεκτους στρατιώτες. Κόστισε τόσο πολύ ώστε να μην επιχειρήσουν οι Γερμανοί στον πόλεμο άλλη αεροπορική έφοδο της ίδιας κλίμακας. Οι απώλειες των Γερμανών στη Κρήτη ήταν περισσότερες από εκείνες στη Γιουγκοσλαβία και στην ηπειρωτική Ελλάδα μαζί. Η Μάχη της Κρήτης

ήταν η αρχή της γερμανικής τραγωδίας, που κορυφώθηκε με τις μάχες στο Ελ Αλαμείν και στο Στάλινγκραντ.

Ο Κρητικός λαός μη έχοντας όπλα, διότι είχαν αφαιρεθεί από το καθεστώς της δικατορίας της 4^{ης} Αυγούστου, αντιμετώπισε τους Γερμανούς με τσουγκράνες, δρεπάνια κι αξίνες. Έτσι, αντιστάθηκαν οι πολίτες στους κατακτητές, σύσσωμος ο Κρητικός λαός. Οι Κρήτες συμμετείχαν στην άμυνα του νησιού, σε μια διαδικασία που καλύπτεται ρητά από τον

Κανονισμό της Χάγης περί Πολέμου (από 18ης Οκτωβρίου 1907). Οι **Κρήτες ήταν οι πρώτοι παρτιζάνοι στην Ευρώπη**. Για πρώτη φορά στο Β΄ ΠΠ, η Βέρμαχτ (Wehrmacht) ήρθε αντιμέτωπη με λαϊκή αντίσταση.

Ο βαρόνος Φον ντερ **Χάιντε** (Friedrich August Freiherr von der Heydte) αναφέρει στη βιογραφία του ότι η Μάχη της Κρήτης ήταν μια «παλλαϊκή αντίσταση όπου γέροι, νέοι, γυναίκες, παιδιά, παπάδες και καλόγεροι, πολέμησαν με ό,τι είχαν διαθέσιμα, από παμπάλαια όπλα μέχρι κασμάδες πιρούνες και δρεπάνια! Πολέμησαν ακόμη και με μαγκούρες και με πέτρες».

Γερμανός αξιωματικός αλεξιπτωτιστών **μαρτυρεί ένα περιστατικό** στην περιοχή Γαλατά Χανίων: «Πριν ξεψυχήσει, κοίταξε βαθιά μέσα στα μάτια τὸ στοχασμὸ μου καὶ χαμογέλασε. Ξαφνιάστηκα. Δὲν ξέρω ἂν χαμογελοῦσε σὲ μένα ἢ στὸν θάνατο, πὸν φτερούγιζε γιὰ νὰ τὸν πάρει. Σήκωσε μὲ

κόπο τὸ δεξί του χέρι, πῆρε ἀπὸ τὸ λαιμὸ του ἓνα σταυρὸ πὸν κρεμόταν, τὸν φίλησε κι ἔγειρε τὸ κεφάλι πλάγια, ξεψυχώντας μὲ καρφωμένο στὰ χεῖλη του τὸ χαμόγελο. Ὅμως, ἡ ἐκπληξή μου ἔμελλε νὰ κορυφωθεῖ, ὅταν τραβώντας τὸ σαρίκι του γιὰ νὰ τὸν ξαπλώσω χάμω, ξεχύθηκαν ἀπ' τὸ κεφάλι του μισὸ μέτρο κατάμαυρα μαλλιά. Τότε μόνο κατάλαβα πὸς ἦταν γυναῖκα. Βουβάθηκα. Ἔνοιωσα στὸ λαιμὸ μου ἓναν κόμπο νὰ μὲ πνίγει. Ἦταν ἡ πρώτη φορά πὸν συνειδητοποίησα ὅτι ἡ μοίρα τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν θὰ ἔταν πολὺ δύσκολη στὴν Κρήτη»
<https://veteranos.gr/i-machi-tis-kritis-mia-spania-martiria-enos-germanou-axiomatikou-ton-alexiptotiston-foto-ntokoumenta-2/>

Γεγονός είναι ότι οι Κρήτες αναπτέρωσαν το ηθικό όλων των συμμάχων.

Πολλοί μνημόνευσαν τη Μάχη της Κρήτης:

Οι Λονδρέζικοι **Times** έγραψαν «Η Μάχη της Κρήτης υπήρξε το συναρπαστικότερο γεγονός του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και η αποθέωση του ανθρώπινου ηρωισμού».

Στρατηγός **Φρέιμπεργκ**: «Ολίγα έθνη έχουν τα ευγενικά προτερήματα των Κρητικών».

Πάτρικ **Λη Φέρμορ**: «Κατά τη Μάχη της Κρήτης, η ανδρεία και το πνεύμα των Κρητών γέμισαν τις σελίδες του παγκόσμιου τύπου. Η μάχη αυτή έγινε θρύλος, και στα μάτια ολόκληρου του κόσμου η λέξη Κρητικός έγινε συνώνυμη με τις λέξεις Πολεμιστής και Ήρωας».

Εφημερίδα Χρόνος του **Τόκιο**: «Προτείνουμε ως ζήτημα υπέρτατου καθήκοντος και τιμής, την δημιουργίαν εκτάκτου Τάγματος των Ιπποτών της Κρήτης... οι άνδρες και οι γυναίκες πρέπει να καταταγούν ονομαστί εις ειδικόν Τάγμα Υπερανθρώπων».

BBC: «Όταν φτάσει η ώρα, αγνωμοσύνη απέναντι του Ελληνικού λαού θα ισοδυναμεί με προδοσίαν απέναντι ολοκλήρου της Ευρώπης».

Αυτές οι αναφορές στους πεσόντες στη μάχη θυμίζουν τον Επιτάφιο του Περικλή (**Θουκυδίδης** 430 π.Χ.) «Ἄνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος». Πράγματι, ο θάνατος των επιφανών ανθρώπων έχει παγκόσμιο αντίκτυπο. Εδώ επίσης ταιριάζει αυτό που πρόσθεσε ο Θουκυδίδης: «Όποιος γνωρίζει τα γεγονότα θα θεωρήσει ότι τα λεγόμενα είναι κατώτερα από όσα ξέρει, κι όποιος δεν τα γνωρίζει θα νομίσει ότι λέγονται υπερβολές».

Μετά τη Μάχη της Κρήτης, οι γυναίκες της Κρήτης, παρόλον ότι είχαν χάσει πατεράδες, συζύγους και γιούς, τίμησαν τους Γερμανούς νεκρούς. Τους έπλυναν και τους έθαψαν ως γνήσιες εγγονές της Αντιγόνης (του Σοφοκλή), γιατί ο νεκρός δεν είναι πια εχθρός αλλά άταφος αδερφός.

Αντίθετα, ο εγκληματίας πολέμου Χέρμαν **Γκέρινγκ** (Hermann Göring), ιδρυτής της Γκεστάπο (Gestapo) και επικεφαλής της Λουφτβάφφε, διέταξε εκτελέσεις και κάψιμο Κρητικών χωριών. Τα γερμανικά αντίποινα ξαπλώθηκαν σε όλη τη Μεγαλόνησο.

«Ενός κακού μύρια έπονται» κατά τον Σοφοκλή (496-406 π.Χ.). Αμέσως μετά την κατάληψη της Κρήτης οι Γερμανοί εκτέλεσαν 2.000 και πλέον Κρητικούς, σύμφωνα με το Γραφείο Εγκληματιών Πολέμου.

Βομβαρδισμός Ηρακλείου. Στις 23 Μαΐου οι Γερμανοί ισοπέδωσαν το 1/3 του Ηρακλείου. Το Ηράκλειο τον Μάιο του 1941 ήταν μια πόλη ερειπίων. Τέχνη γνώριμη για τους Γερμανούς που πριν από πέντε χρόνια έκαναν τα ίδια στην Γκουέρνικα της Ισπανίας. Μάλιστα όταν

ένας Γερμανός αξιωματικός είδε τον πίνακα Γκουέρνικα στο διαμέρισμα του Πικάσο, και τον ρώτησε «Εσύ το έκανες αυτό;» ο Πικάσο απάντησε: «Όχι, ΕΣΥ το έκανες αυτό!». Η Ελλάδα δυστυχώς δεν είχε Πάμπλο Πικάσο να αποτυπώσει την φρίκη του βομβαρδισμού του Ηρακλείου.

Βομβαρδισμός Ρεθύμνου. Στις 23 Μαΐου 1941 σκέπασαν τον ουρανό του Ρεθύμνου σμήνη γερμανικών βομβαρδιστικών. Βομβάρδιζαν την πόλη επί πέντε ώρες. Τα σπίτια έγιναν ερείπια, οι δρόμοι αδιάβατοι. Μόνο οι δυο εκκλησίες σώθηκαν ως εκ θαύματος. Η πόλη εγκαταλείφθηκε από κατοίκους και Αρχές.

Βομβαρδισμός Χανίων. Οι Γερμανοί βομβάρδισαν την πόλη των Χανίων από τις 13 μέχρι τις 25 Μαΐου του 1941. Καταστράφηκαν νεοκλασικά και ενετικά κτήρια στο λόφο Καστέλι. Ανάμεσα τους το Duomo και οι Ενετικές Πύλες. Αφού μετέτρεψαν την πόλη των Χανίων σε σωρό ερειπίων στη συνέχεια έκαναν όργιο

λεηλασιών κακοποιήσεων και βιασμών, όπως αναφέρει ο Χανιώτης γιατρός Ιωάννης Παϊζης στα απομνημονεύματά του.

Οι Γερμανοί ανέγειραν μνημείο αντίγραφο του εμβλήματος αλεξιπτωτιστών της Luftwaffe στα Χανιά το 1941, μνημείο που οι Κρητικοί ονομάζουν «**κακοπούλι**», μνημείο της βαρβαρότητας των Γερμανών στην Κρήτη. Στην επιγραφή του είναι ξεκάθαρες αναφορές στη Μεγάλη Γερμανία και στον γερμανικό μεγαλοϊδεατισμό που έσυρε την Ευρώπη στην καταστροφή.

Ένα αντίστοιχο ναζιστικό μνημείο ανέγειραν οι Γερμανοί στα **Φλώρια**, χωριό της Κρήτης που οι Γερμανοί έκαψαν δύο φορές (1941 και 1944) σκοτώνοντας το 15% των κατοίκων. Κι αυτή ήταν η τυπική συμπεριφορά των Γερμανών, που δεν είχαν το σθένος να πολεμήσουν τους ένοπλους αντάρτες, και σκότωναν άοπλους πολίτες. Το μνημείο απεικόνιζε τον Σιδηρούν Σταυρό και το σύμβολο Έντελβαϊς (**Edelweiss**) της 1ης Ορεινής Μεραρχίας της Γερμανίας που αιματοκύλισε πολλά χωριά ανά την Ελλάδα. Στην 75η επέτειο της Μάχης της Κρήτης, Γερμανοί αντιφασίστες με Έλληνες αγωνιστές πακετάρισαν το μνημείο για να σταλεί στη Γερμανία, με μεγεθυμένο επετειακό γραμματόσημο που απεικόνιζε αντάρτες της Μάχης της Κρήτης και με αποστολέα: «Έλληνες και Γερμανοί αντιφασίστες», δηλώνοντας ότι «Θα ήταν καλύτερα να τιμήσετε εκείνους τους Γερμανούς στρατιώτες που λιποτάκτησαν και εντάχθηκαν στο λαϊκό αντιστασιακό κίνημα ενάντια στον Γερμανό κατακτητή».

Σφαγές και Ολοκαυτώματα στην Κρήτη

Τη Μάχη της Κρήτης ακολούθησαν **πάνω από 40 Ολοκαυτώματα και πολλές μαζικές σφαγές άμαχων Κρητών**, μόνο λίγα από τα οποία θα αναφερθούν παρακάτω.

Βασιλειάνης - 616 011185-06-531
Foto: Walter, Foto: Peter 12, April 1941

Σφαγή στο Κοντομαρί. Με διαταγή του Χέρμαν Γκέρινγκ την επόμενη της κατάληψης της Κρήτης, στις 2 Ιουνίου του 1941, Γερμανοί εισέβαλαν στο Κοντομαρί Χανίων, συνέλαβαν 25 άνδρες ηλικίας από 18 έως 50 ετών και τους εκτέλεσαν εν ψυχρώ χωρίς καμία άλλη διαδικασία. Μάλιστα, φωτογράφησαν το γεγονός, με κάθε του λεπτομέρεια. Αυτή ήταν η πρώτη μαζική εκτέλεση άμαχων από τους

Γερμανούς στην Ευρώπη. Η σφαγή καταγράφηκε από τον πολεμικό ανταποκριτή που συνόδευε

το απόσπασμα για την προπαγάνδα του γερμανικού στρατού. Τα αρνητικά των φωτογραφιών ανακαλύφθηκαν στα Ομοσπονδιακά Γερμανικά Αρχεία, μετά από 39 χρόνια.

Το **Ολοκαύτωμα της Κανδάνου** Χανίων ακολούθησε την επόμενη μέρα (3 Ιουνίου 1941). Πρόκειται για την ολική καταστροφή του χωριού και την δολοφονία των 180 κατοίκων του. Η διαταγή δόθηκε από τον Στούτεντ, ως αντίποινα για τις απώλειες Γερμανών αλεξιπτωτιστών στη Μάχη της Κρήτης. Είναι ένα από τα φρικτά εγκλήματα πολέμου των Γερμανών. Μοναδική περίπτωση παγκοσμίως, που ο κατακτητής αφήνει γραπτώς το έγκλημά του σε 3 πινακίδες. Η πινακίδα στην είσοδο του

χωριού έγραφε: «Εδώ υπήρχε κάποτε η Κανδάνος. Καταστράφηκε σαν αντίποινα για τη δολοφονία 25 Γερμανών αξιωματικών». Στα Αμερικανικά Αρχεία διαβάζει κανείς «μυρίζανε καμένα κρέατα γιατί κήκαν άνθρωποι και ζώα». Όπως και για τα υπόλοιπα εγκλήματα στην Ελλάδα της Γερμανικής Κατοχής, καμία αποζημίωση δεν καταβλήθηκε από τη Γερμανία.

Τον Φεβρουάριο του 1942 οι Γερμανοί αποφάσισαν να κατασκευάσουν στο **Τυμπάκι** ένα μεγάλο αεροδρόμιο, ως κέντρο ανεφοδιασμού της στρατιάς Ρόμελ. Ανατίναξαν 1.312 σπίτια και έκοψαν 8.000 ελαιόδεντρα. Αγγάρεψαν για δύο συνεχόμενα χρόνια 3.500 Κρήτες που δούλευαν σαν εργάτες με

ξυλοδαρμούς, βασανιστήρια και απειροελάχιστο συσσίτιο. Μέσα στο αεροδρόμιο αναπτύχθηκε από Κρήτες ένα ευρύ δίκτυο αντικατασκοπίας. Ως εργάτες, οι αντιστασιακοί αποτύπωναν εγκαταστάσεις, αποθήκες καυσίμων και πυρομαχικών. Τις πληροφορίες μετέφεραν σε Άγγλους κατασκόπους στην Κρήτη με ασύρματο, με αποτέλεσμα σφοδρούς βομβαρδισμούς του αεροδρομίου.

Ο Έρβιν **Ρόμελ** (Johannes Erwin Eugen Rommel) με προσωνύμιο «Αλεπού της Ερήμου», υπήρξε ο πιο δημοφιλής στρατηγός στη Γερμανία κατά τη διάρκεια του Β΄ ΠΠ. Έγινε γνωστός για τις θαυματικές νίκες του ως διοικητής του Αφρικανικού Σώματος Στρατού (African Corps). Ο Ρόμελ συνδέθηκε με τη συνωμοσία της 20ης Ιουλίου 1944 για τη δολοφονία του Αδόλφου Χίτλερ. Ο Χίτλερ τον ανάγκασε να αυτοκτονήσει, χωρίς να τολμήσει να τον κατηγορήσει δημόσια, επειδή ήταν ήρωας στα μάτια του γερμανικού λαού.

Οι Γερμανοί εφάρμοσαν την «δεκαπενταμερία» ως **καταναγκαστική εργασία** στην Κρήτη. Υπόχρεο σε κάθε οικισμό ήταν ένα άτομο ανά δέκα κατοίκους. Γινόταν αλλαγή εργατών των Κοινοτήτων ανά δεκαπέντε ημέρες. Οι Γερμανοί τόνιζαν ότι «υποχρέωση εργασίας έχει όλος ο πληθυσμός ανεξαρτήτως επαγγέλματος ηλικίας και φύλου». Οι ποινές προς τους

εργάτες που απουσίαζαν και τις Κοινότητες που δεν υπάκουαν ήταν δυσβάστακτες. Φυλακίσεις, εγκλεισμός σε στρατόπεδο συγκέντρωσης, σωματικές τιμωρίες, πρόστιμα.

Εκτέλεση των 62 Εθνομαρτύρων Ηρακλειωτών στο Μαλεβύζι. Πρόκειται για διπλή εκτέλεση. Στην πρώτη, στις 3 Ιουνίου 1942, οι Γερμανοί εκτέλεσαν εν ψυχρώ 12 άμαχους μεταξύ των οποίων και κορυφαίους πολίτες του Ηρακλείου Κρήτης όπως τον Δήμαρχο Γεωργιάδη. Στην δεύτερη εκτέλεση, στις 14 Ιουνίου, οι Γερμανοί εκτέλεσαν εν ψυχρώ άλλους 50 Ηρακλειώτες.

Στόχος των Γερμανών ήταν να κάμψουν το αντιστασιακό φρόνημα των Κρητών.

Σφαγή στα Βορίζια. Η μάχη της αντιστασιακής ομάδας Πετρακογιώργη στο Τραχήλι έλαβε χώρα στις 14 Αυγούστου 1943, κοντά στο χωριό Βορίζια. Στις 26 Αυγούστου οι Γερμανοί κύκλωσαν τα Βορίζια, κι έβαλαν φωτιά στο χωριό. Επτά αεροπλάνα έριξαν 21 βόμβες, τορπίλες όπως τις λέει ο Νίκος Καζαντζάκης στην έκθεσή του. Το χωριό ισοπεδώθηκε.

Ολοκαύτωμα Βιάννου (14-16 Σεπτεμβρίου 1943). Ο «Σφαγέας της Βιάννου» στρατηγός Φρίντριχ-Βίλχεμ **Μίλλερ** (Friedrich-Wilhelm Müller) έδωσε εντολή «Καταστρέψατε την επαρχία Βιάννου. Εκτελέσατε πάραυτα, χωρίς διαδικασία, τους άρρενες που είναι πάνω από 16 ετών, καθώς και όλους όσους συλλαμβάνονται στην ύπαιθρο, ανεξαρτήτως φύλου και ηλικίας». Τα χωριά της σημερινής επαρχίας Βιάννου και τα γειτονικά οκτώ της επαρχίας

Ιεράπετρας ανήκαν τότε στην ίδια επαρχία. Ακολούθησε το Ολοκαύτωμα της Βιάννου, 2^ο μεγαλύτερο της Ελλάδας μετά των Καλαβρύτων. Πρόκειται για μαζική εξόντωση άμαχου πληθυσμού 20 χωριών. Οι Γερμανοί εκτέλεσαν 461 κατοίκους, πυρπόλησαν τα χωριά, κατέστρεψαν τη συγκομιδή τους και ανατίναξαν 950 σπίτια. «Η περιφέρεια εκηρύχθη νεκρά, οι νεκροί παρέμειναν άταφοι καταφαγωθέντες υπό των κυνών».

Στις πόρτες των σπιτιών υπήρχαν τόσοι σταυροί όσοι ήταν και οι εκτελεσθέντες της οικογένειας.

Ο Νίκος **Καζαντζάκης** ως μέλος της Επιτροπής για τη Διαπίστωση των Ωμοτήτων στην Κρήτη, που δημιουργήθηκε υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών το 1945, γράφει:

«Οι Γερμανοί εισελθόντες εις τον οικίσκον του κτήματος ευρόντες σακκίδια (βούργες) πολλά με

αντάρτας. Τότε συνέλαβον τα εγκαταλελειμμένα παιδιά και ήρχισαν να τα βασανίζουν δια να προβούν εις αποκαλύψεις, εχαράκωσαν με την ξιφολόγχην τα μάγουλά των και τας κνήμας των, τα εκέντησαν εις τα πέλματα και επειδή εκείνα δεν είχαν τι να μαρτυρήσουν, τους απέσπασαν τα

δόντια με την ξιφολόγχην και τέλος τα έσφαξαν δι' αυτής, και έπειτα τα εξήπλωσαν επί του τοίχου του κτήματος με κρεμασμένας τας κεφαλάς... Μετά την εκτέλεσιν συνεκεντρώθησαν εις Κρεββατάν, και υπό τους ήχους φωνογράφου ήρχισαν να διασκεδάζουν επί του δώματος του Γ. Ζωάκη, και έπειτα μεθυσμένοι κατελθόντες **εχόρευαν επί των πτωμάτων των εκτελεσθέντων** φωνάζοντες “Χάιλ Χίτλερ” και “Ζήτω η Γερμανία” (ελληνιστί)».

Διερωτάται κανείς πώς μπορεί ένας στρατιώτης της **Βέρμαχτ** (του τακτικού γερμανικού στρατού, και όχι αναγκαστικά «Ναζιστής» όπως είθισται να λέγεται), ένας απλός στρατιώτης που έχει οικογένεια, γονείς και παιδιά, πώς μπορεί να δολοφονεί νήπια, νέες και νέους, παππούδες και γιαγιάδες, άμαχο πληθυσμό, και να απολαμβάνει τις θηριωδίες του;

Μια γυναίκα στα **Μεσκλά** Χανίων, μετά την ομαδική εκτέλεση στο χωριό της, είπε προφητικά σε έναν Γερμανό: «Να ξέρεις, Κομαντάτε, πως όλες οι μανάδες στον κόσμο πονούνε κι αυτός ο πόνος των μανάδων θα φάει τη Γερμανία».

Καμία αποζημίωση δεν καταβλήθηκε ποτέ στους επιζώντες και συγγενείς των θυμάτων.

Όμως, όπως γράφει ο Κώστας Ουράνης: «Τότε οι νεκροί πεθαίνουνε, όταν τους λησμονάνε».

Εξού και η οφειλή της Ελλάδας να διεκδικήσει με κάθε τρόπο από τη Γερμανία τις Αποζημιώσεις των θυμάτων της Κατοχής.

Στην **Καλή Συκιά** Ρεθύμνης, στις 6 Οκτωβρίου του 1943, το μίσος των Γερμανών στράφηκε αποκλειστικά σε γυναίκες που προτίμησαν τον μαρτυρικό θάνατο αντί να προδώσουν πατεράδες, συζύγους κι αδελφούς.

Δεν υπάρχει πιο άγριο θηρίο από τον άνθρωπο, όταν κατέχει δύναμη ίση με τα πάθη του γράφει ο Πλούταρχος το 100 μ.Χ. Και ιδού το παράδειγμα:

Ο επιλοχίας Φριτς **Σούμπερτ** (Friedrich Schubert) με το «Σώμα Κυνηγών» πυρπόλησε 9 σπίτια και πέταξε στη φωτιά ζωντανές δώδεκα γυναίκες, Μία από αυτές η κ. Γρυντάκη ήταν οκτώ μηνών έγκυος και κρατούσε στην αγκαλιά της το μωρό της που το πέταξε στη ρίζα μιας ελιάς πριν η ίδια καεί. Η κόρη της, που ήταν τότε 8 ετών, μας διηγήθηκε τα γεγονότα μεταπολεμικά: «Ακόμα βουίζουν στ' αφτιά μου τα ουρλιαχτά της μάνας μου που καιγόταν ζωντανή». Το κορίτσι των 8 ετών, πήρε το μωρό αδελφάκι της κι ανέβηκε στο βουνό γιατί ήταν οι Γερμανοί στο κατόπι τους. Το τάζε με ρύζι και νερό που της είχαν δώσει οι συγχωριανοί της, μα εκείνο πείναγε κι έκλεγε, και η αδελφή του έβαζε το κεφαλάκι του μωρού κάτω από τη μασχάλη της για να μην ακούγεται το κλάμα.

Για την καταδίωξη ανταρτών ο Σούμπερτ είχε συγκροτήσει την Καταδιωκτική Ομάδα Σούμπερτ (Jagdkommando Schubert), στην οποία συμμετείχαν και Έλληνες κατάδικοι, οι αποκαλούμενοι «**Σουμπερίτες**». Πολλοί από αυτούς είχαν καταδικασθεί για ανθρωποκτονίες, αλλά αποφυλακίστηκαν ως αντάλλαγμα για τη συμμετοχή τους στην ομάδα του Σούμπερτ.

Ο Σούμπερτ έκανε περισσότερα από 250 εγκλήματα. Το 1947 καταδικάστηκε 27 φορές σε θάνατο, δεκαοκτώ φορές για τα εγκλήματά του στην Κρήτη και εννιά για τα εγκλήματά του στην Μακεδονία, και εκτελέστηκε. Είναι ένας από τους πολύ λίγους Γερμανούς εγκληματίες πολέμου που πλήρωσε για τις θηριωδίες του.

Σύμφωνα με γερμανική ανακοίνωση το 1944: «Οι **Καμάρες** είναι το κρησφύγετο εκατοντάδων ενόπλων, και το **Μαγαρικάρι** χωριό του αρχιληστή προδότη και ταραχοποιού **Πετρακογιώργη** που απέδειξε τα αντιγερμανικά του αισθήματα... είναι τόποι παραμονής και κέντρα ανεφοδιασμού των συμμοριτών Μπαντουβά και Πετρακογιώργη». Γι αυτό, Γερμανοί λεηλάτησαν και κατέστρεψαν ολοσχερώς Καμάρες (εκτέλεση 28 αμάχων, Μάιος 1944) και Μαγαρικάρι (πνιγμός 47 ομήρων, Αύγουστος 1944). Επιπλέον, τριάντα πέντε (35) φυλακισμένοι από Μαγαρικάρι και Καμάρες μεταφέρθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης/εξόντωσης.

Το σχετικό απόσπασμα της έκθεσης της Επιτροπής για τη Διαπίστωση των Ωμοτήτων στην Κρήτη, που δημιουργήθηκε υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, αναφέρει: «Το χωριόν Καμάρες εκυκλώθη. Τα γυναικόπαιδα εκλήθησαν εντός της εκκλησίας του χωρίου. Εδόθη εντολή εις τας γυναίκας να παραλάβουν εκ των οικιών ό,τι πολύτιμον και να το αποθέσουν εντός της εκκλησίας. Ακολούθως έθεσαν δυναμίτιδα και πυρ και κατέστρεψαν το χωριόν, η δε εκκλησία εληλατήθη μέχρις και των κεράμων της στέγης. Κατά τον ίδιον ακριβώς τρόπον και την ιδίαν ημέραν κατεστράφησαν τα χωρία Καμάρες και Μαγαρικάρι».

Όπως ο Δίας ζητούσε καταφύγιο και προστασία στον Ψηλορείτη προσπαθώντας να σωθεί από τον παιδοφάγο πατέρα του Κρόνο, έτσι και επί Κατοχής ο Ψηλορείτης έγινε φωλιά ανθρώπων που διψούσαν για ελευθερία. Άλλωστε η Κρήτη είχε παράδοση αντίστασης σε εισβολείς.

Ο Γεώργιος **Πετρακογιώργης**, εμπειροπόλεμος αξιωματικός στη Μικρά Ασία, ήταν ένας από τους πρωτοκαπετάνιους της Κρήτης στους αντιστασιακούς αγώνες κατά των Γερμανών. Έχασε τον γιό του στη μάχη της Κρήτης, φυγάδευσε την οικογένειά του στη Μέση Ανατολή, και αφιερώθηκε στην Αντίσταση. Γεννήθηκε στο Μαγαρικάρι, ήταν μορφωμένος και εύπορος, αρχηγός της αντάρτικης ομάδας «Ψηλορείτης» με περισσότερα από πενήντα μέλη. Συνεργάστηκε στενά με στελέχη της Αγγλικής κατασκοπείας, με το στρατηγείο της Μέσης Ανατολής, και με τη Force-133. Η θρυλική του δράση του χάρισε τον τίτλο του «Σταυραϊτού του Ψηλορείτη». Η εντολή του Πετρακογιώργη για σαμποτάζ εναντίον των Γερμανών σε όλη τη Μεσσαρά, είχε στόχο να καθηλώσει στην Κρήτη όσο περισσότερες γερμανικές δυνάμεις για όσο περισσότερο χρόνο γινόταν, ώστε να μη φύγουν για Αίγυπτο, Συρία και Κύπρο.

Στα βουνά του Λασιθίου υπήρξε το πιο συγκροτημένο αντάρτικο της Κρήτης, με φούρναρη, γανωτή, παπουτσή και παπά. Εκεί μάλιστα ο οπλαρχηγός της Κρητικής αντίστασης Καπετάνιος Μανώλης **Μπαντουβάς** με το Βρετανό πράκτορα Πάτρικ Λη Φέρμορ (Patrick Leigh Fermor) βαφτίσανε παιδιά ανταρτών και του

έδωσαν το όνομα «Αγγλία Επανάστασις». Η πολυμελής πατριαρχική οικογένεια των Μπαντουβάδων πρωταγωνίστησε τόσο στη Μάχη της Κρήτης όσο και στο αντάρτικο. Σημειωτέον ότι την Κρητική Αντίσταση βοήθησαν όχι μόνο Βρετανοί πράκτορες αλλά και οι Αυστραλοί και Νεοζηλανδοί σύμμαχοι.

Τον Τζον **Πέντλμπερι** (John Pendlebury, Lawrence of Crete) που ήταν αρχαιολόγος φιλέλληνας, μετά την εκτέλεσή του από τους Γερμανούς στη Μάχη της Κρήτης, τον διαδέχτηκε ο συντηρητικός πολιτικός Μόντι (Christopher Montague Woodhouse) **Γουντχάουζ** ως

διευθυντής των Βρετανικών Επιχειρήσεων Ειδικών Αποστολών στο Ηράκλειο (Special Operations Executive, SOE). Ο Μπαντουβάς αφηγήθηκε ότι, ο συνεργάτης του Μόντι Γουντχάουζ του πρότεινε να σηκώσει την αγγλική σημαία και να ηγηθεί αυτονομιστικής κίνησης στην Κρήτη, με την οικονομική στήριξη της Αγγλίας. Ως αντάλλαγμα ο Γουντχάουζ υποσχέθηκε στον Μπαντουβά να γίνει ο πρώτος Πρόεδρος της Αυτόνομης Κρήτης. Ο Μανώλης Μπαντουβάς αντέδρασε σαν γνήσιος Έλληνας. Όχι μόνον αρνήθηκε, αλλά συνέλαβε επί τόπου τον Γουντχάουζ και τον διέταξε να εγκαταλείψει το νησί.

Κι αυτό ήταν το **σχέδιο των Βρετανών, να γίνει η Κρήτη αποικία τους.**

Όπως έλεγε ο Γκαίτε (Goethe): «Αν ο κροκόδειλος έφαγε τον εχθρό σου, αυτό δεν σημαίνει πως έγινε και φίλος σου».

Την επικοινωνία μεταξύ διάσπαρτων κρησφύγετων των αντιστασιακών στα βουνά της Κρήτης εξυπηρετούσαν αγγελιοφόροι, οι λεγόμενοι μαντατοφόροι.

Ένας τέτοιος μαντατοφόρος ήταν ο βοσκός Γεώργιος **Ψυχουντάκης** από την Ασή Γωνιά του Ρεθύμνου. Ο Ψυχουντάκης έτρεξε μέσα σε μια νύχτα από την βορειοδυτική μέχρι την νοτιοδυτική ακτή της Κρήτης. Αυτή η απόσταση κατά μήκος του κεντρικού δρόμου είναι 70 χιλιόμετρα. Ο Ψυχουντάκης όμως για να αποφύγει τους Γερμανούς έτρεξε μέσα από κακοτράχαλες χαράδρες πάνω από 100 χλμ., σαν άλλος Φειδιππίδης που το 490 π.Χ. διένυσε την απόσταση Αθήνα-Σπάρτη (200 χλμ.) σε δυο μέρες. Ο βοσκός Ψυχουντάκης έγραψε αργότερα το βιβλίο «Ο Κρητικός Μαντατοφόρος» που μεταφράστηκε στα Αγγλικά από τον Λη Φέρμορ (The Cretan Runner). Μάλιστα, χρόνια αργότερα ο βοσκός Ψυχουντάκης μετέφρασε την Ιλιάδα και την Οδύσσεια από το πρωτότυπο στη Κρητική διάλεκτο.

Η **απαγωγή του στρατηγού Κράιπε**, στις 26 Απριλίου 1944, αποτελεί ύμνο στο έπος της Κρητικής Αντίστασης. Ο στρατηγός Καρλ (Karl Kreipe) **Κράιπε** ήταν για την Wehrmacht ένας ζωντανός θρύλος. Πολέμησε στον Α΄ ΠΠ, και στο Β΄ ΠΠ παρασημοφορήθηκε στο Ανατολικό Μέτωπο. Ο Κράιπε απήχθη από μια ντουζίνα ντόπιους Κρητικούς και Άγγλους κομάντος. Ως Διοικητής της Κρήτης στην Κατοχή, ο Κράιπε διέμενε στη βίλα Αριάδνη που έκτισε ο Άγγλος αρχαιολόγος Έβανς το 1900 απέναντι από τα ερείπια της αρχαίας Κνωσσοῦ, κατά τις ανασκαφές της Κνωσσοῦ, και της έδωσε το όνομα της κόρης του βασιλιά Μίνωα. Από τη βίλα Αριάδνη ο Κράιπε ερχόταν καθημερινά στις Άνω Αρχάνες στο στρατηγείο του. Άγγλοι ντυμένοι κρητικοί, και Κρήτες που παρίσταναν τους βοσκούς παρακολουθούσαν τη διαδρομή για καιρό.

Εμπνευστής του σχεδίου ήταν ο Βρετανός ταγματάρχης Πάτρικ Λη **Φέρμορ** (Patrick Leigh Fermor), κράμα αναγεννησιακής και βυρωνικής μορφής. Το BBC περιέγραψε τον Φέρμορ ως μείγμα Ιντιάνα Τζόουνς (λόγιου περιηγητή), Τζέιμς Μποντ (κατάσκοπου) και Γκράχαμ Γκριν (συγγραφέα). Ο Φέρμορ λάτρευε την Κρήτη και τον εμπιστεύονταν οι Κρητικοί που τον φώναζαν «Φιλεντέμ».

Ο Φέρμορ επέλεξε τον Λοχαγό Moss, που μιλούσε καλά Γερμανικά και ήταν άσσος στην οδήγηση, και τους Μανώλη Πατεράκη και Γιώργο Τυράκη, Κρήτες εκπαιδευμένους στην Μέση Ανατολή σε σαμποτάζ. Στην ομάδα προστέθηκαν οι Γρηγόρης Χναράκης, Αντώνης Παπαλεωνίδας, Αντώνης Ζωιδάκης (εικόνα), όλοι εκπαιδευμένοι στο Κάιρο.

Επίσης προστέθηκαν οι Ακουμιανάκης (που έμενε δίπλα στην Αριάδνη κι έφερνε χρήσιμες πληροφορίες), και οι Ηλίας Αθανασάκης, Δημήτρης Τζατζάς, Παύλος Ζωγραφιστός, και Κώμης Σαβιολάκης, καταλήγοντας σε ομάδα 13 ατόμων.

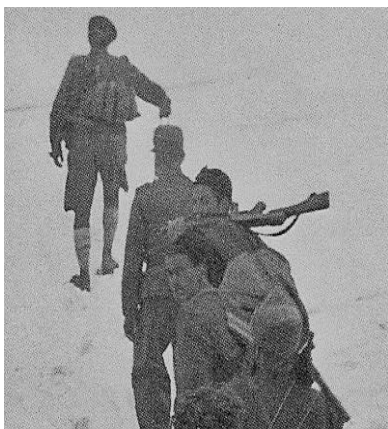

Οι **Φέρμορ και Μος** ντυμένοι Γερμανοί σταμάτησαν το αυτοκίνητο του Κράιπε, το **Opel Kapitän**, για δήθεν έλεγχο ασφαλείας, υψώνοντας ένα σήμα STOP και ανάβοντας ένα κόκκινο φανάρι (ώστε να θεωρηθεί συνηθισμένος έλεγχος) σε μια στροφή στις 9.25 το βράδυ της 26η Απριλίου. Ο

Φέρμορ κόλλησε το πιστόλι του στο στήθος του Κράιπε, ανακοινώνοντάς του ότι ήταν αιχμάλωτος των Βρετανών. Τον έδεσαν, τον φίμωσαν, και τον έκρυσαν στο πάτωμα του αυτοκινήτου. Ο Μος οδηγός, δίπλα ο Φέρμορ που παρίστανε τον

Κράιπε, και οι Πατεράκης, Τυράκης και Σαβιολάκης πίσω με τον αιχμάλωτο, πέρασαν από 22 μπλόκα στο κέντρο του Ηράκλειου. Σε όλα οι Γερμανοί χαιρετούσαν τον «Διοικητή» της Κρήτης.

Στα **Ανώγεια** οι κάτοικοι τους έκρυσαν, ενώ τους ενημέρωνε ο Καπετάν Ξυλούρης. Οι απαγωγείς διέσχισαν τον χιονισμένο Ψηλορείτη με οδηγούς τους αντάρτες του καπετάν Πετρακογιώργη. Όμως, οι Γερμανοί ήταν στο κατόπι τους. Όταν η επιχείρηση έμοιαζε καταδικασμένη, οι αντάρτες του ΕΑΜ της περιοχής Παττακού έκαναν αντιπερισπασμό με επίθεση σε πολλά σημεία. Η ομάδα διέφυγε, και έφτασε τελικά στην περιοχή του Ροδάκινου είκοσι μέρες αργότερα. Από εκεί έφυγαν με

συμμαχικό σκάφος, στις 15 Μαΐου. Το επόμενο βράδυ ο Κράιπε βρισκόταν αιχμάλωτος των

συμμάχων στο Κάιρο, από εκεί στην Αγγλία και τέλος στον Καναδά όπου παρέμεινε σε στρατόπεδο αιχμαλώτων μέχρι το 1947 που απελευθερώθηκε.

Όσο διέσχιζαν τον χιονισμένο Ψηλορείτη όπου ανατράφηκε ο Δίας, ο Κράιπε ψέλισε τους πρώτους στίχους από μια Ωδή του Οράτιου για ένα αντίστοιχο χιονισμένο όρος στην Ιταλία, και συνέχισε τους στίχους ο Φέρμορ. Δεσμοί φιλίας αναπτύχθηκαν έκτοτε μεταξύ απαγωγέα και απαχθέντος. Ο **Κράιπε** ξανα συνάντησε τους απαγωγείς του στην Ελληνική τηλεόραση το 1972, όπου **δήλωσε ότι του είχαν φερθεί ιπποτικά.**

Τη συμμετοχή των Κρητών στην απαγωγή, απόκρυψη, εφοδιασμό και διαφυγή του Κράιπε στη Μέση Ανατολή ακολούθησαν σφαγές Κρητικών και πυρπόληση των χωριών από όπου είχαν περάσει οι απαγωγείς.

Ολοκαύτωμα Ανωγείων (Αύγουστος 1944). Η διαταγή του Διοικητή Κρήτης Φρίντριχ-Βίλχεμ Μίλλερ για το ολοκαύτωμα αποτελεί περίληψη της ιστορίας των Ανωγείων στον Β΄ ΠΠ: «Επειδή (1) τα Ανώγεια είναι κέντρο Αγγλικής κατασκοπείας και ανταρτών, (2) οι κάτοικοι διέπραξαν τον φόνο του διοικητού Γενί Γκαβέ, (3) διέπραξαν το σαμποτάζ της Δαμάστας, και (4) βοήθησαν στη διαφυγή του στρατηγού Κράιπε, διατάσσομεν την πλήρη καταστροφή της πόλης και την εκτέλεση ιουδήποτε άρρενος κατοίκου βρεθεί στην πόλη».

Πράγματι, (1) στα Ανώγεια, που είναι ορεινό χωριό (σε υψόμετρο περίπου 800 μέτρων) οι κάτοικοι συνεργάστηκαν με μέλη της SOE, όπως ήταν ο αρχαιολόγος Βρετανός κατάσκοπος Tom Dunbabin. (2) Ο Γιόζεφ Ολεγχάουερ, Διοικητής του Γενί Γκαβέ (νυν Δροσιά), μπήκε στα Ανώγεια και έπιασε 50 γυναικόπαιδα ομήρους. Στη Μάχη στο Σφακάκι οι αντάρτες (με επικεφαλής τον Σμαϊλομανώλη του εφεδρικού ΕΛΑΣ Ανωγείων) ελευθέρωσαν τους ομήρους, και στη συμπλοκή σκοτώθηκε ο Ολεγχάουερ. (3) Στο Σαμποτάζ της Δαμάστας Ανωγειανοί με Ρώσους κομάντος και τον Βρετανό λοχαγό Στάνλεϋ Μος εξουδετέρωσαν τρία γερμανικά αυτοκίνητα και ένα τεθωρακισμένο. (4) Η συμμετοχή των Ανωγειανών στην απαγωγή του Κράιπε περιεγράφηκε παραπάνω.

ΜΕΤΑ ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ

Ανώγεια: Περαχώρι (1945)

Γι' αυτούς τους λόγους, οι Γερμανοί επί 22 μερόνυχτα εκτελούσαν ανήμπορους γέροντες και παράλυτους. Λεηλάτησαν, κάψανε και ανατινάξανε 940 σπίτια. Τα λάφυρα τα φόρτωσαν σε μεταγωγικά και τα έστειλαν στη Γερμανία. Στην έκθεση της Επιτροπής για τη Διαπίστωση των Ωμοτήτων

στην Κρήτη αναφέρεται μεταξύ άλλων: «Οι Γερμανοί εφόνευσαν τον υπέργηρον Νικ. Αεράκη, εις τας αγκάλας του οποίου έθεσαν δεξιά και αριστερά τα πτώματα δύο χοίρων προς χλευασμόν». Ο Καζαντζάκης γράφει «Περίμενα ν' ακούσω κλάματα και βρήκα ανυπόταχτες, απαράδοτες ψυχές». Μόνο οι καταγεγραμμένοι νεκροί της Κατοχής στα Ανώγεια είναι 122.

Από τη μάχη της Κρήτης μέχρι την αποχώρηση και του τελευταίου Γερμανού από το λιμάνι της Σούδας το 1945, τα Ανώγεια με το αδούλωτο φρόνημα των κατοίκων τους έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο στην Ελληνική Αντίσταση. Από τον Αύγουστο 1941 είχε ήδη ιδρυθεί η Αντιστασιακή Ομάδα Ανωγείων (ΑΟΑ) με αρχηγούς τους καπεταναίους **Δραμουντάνη** ή **Στεφανογιάννη** μεταξύ 1941 και 1942 (αριστερή εικόνα), και **Ξυλούρη** ή **Χριστομιχάλη** 1942-1944 (δεξιά εικόνα). Η δημιουργία της ΑΟΑ υπήρξε η **πρώτη πράξη σε ολόκληρη την κατεχόμενη Ευρώπη**, που έκφραζε την αυθόρμητη συλλογική απόφαση όλων των κατοίκων μιας περιοχής να αντισταθούν κατά των δυνάμεων του φασισμού.

Το καλοκαίρι του 1944, όταν η ήττα της Γερμανίας ήταν πλέον προδιαγεγραμμένη, το Γ' Ράιχ εξαπέλυσε ένα φοβερό **δολοφονικό πογκρόμ στην Κρήτη** εκκαθαρίζοντας τους λογαριασμούς του με τον ανυπότακτο λαό της.

268. *Έτη αδελφάρικα θρησούν οσόν
κάφο επί ενσταλαμένης μάνας των
εσσι Σκουρβούλα*

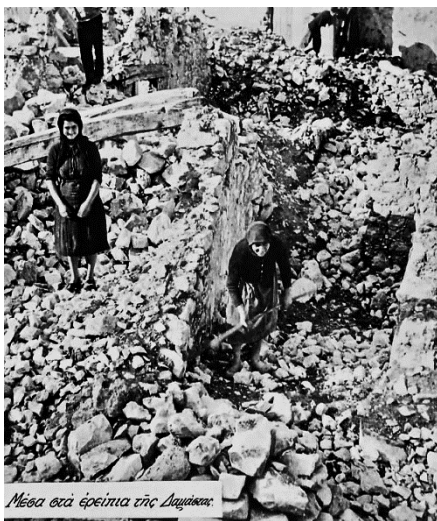
Στις 14 Αυγούστου 1944, γερμανική φάλαγγα έφτασε στα **Σκουρβούλα** και εκτέλεσε 36 κατοίκους (22 γυναίκες και 14 άνδρες). Οι γυναίκες έψαλαν τον Ύμνο του Δία. Μια γυναίκα τους είπε: «Είστε ανανδρoι, εξευτελίσατε την έννοια του ανδρισμού και της λεβεντιάς. Να πάτε να αναμετρηθείτε άντρες με άντρες, αν είστε άντρες. Και όχι με άοπλες γυναίκες».

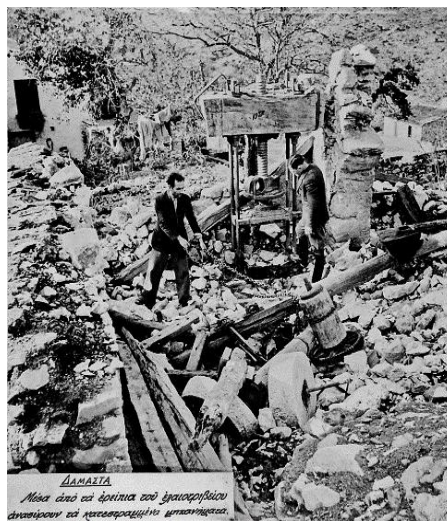
Ερείπια, παντού...

Ολοκαύτωμα **Σωκαρά** (νυν Σοκαράς, 17 Αυγούστου 1944). Ο φιλόλογος Κόσογλου περιγράφει: «Οι Σωκαριανοί (άνδρες και γυναίκες) κλήθηκαν να συγκεντρωθούν σε αίθουσα του Δημοτικού Σχολείου. Εκεί έγινε η αναγνώριση των ταυτοτήτων τους. Από τους 60 Σωκαριανούς που ήταν εγγεγραμμένοι στον κατάλογο ανευρέθησαν

και συνελήφθησαν 29 άνδρες. Οι 27 εκτελέστηκαν». Παντού ερείπια. Πόνος ψυχής ατελεύτητος.

Μέσα στα ερείπια της Δαμάστας

*ΔΑΜΑΣΤΑ
Μέσα από τα ερείπια του δημοτικού
άντιστρουν επί ηεροσπρωμένη μηχανήματα*

Ολοκαύτωμα Δαμάστας (21 Αυγούστου 1944). Τριάντα παλληκάρια στη Δαμάστα και άλλα 19 στο Μάραθο εκτελέστηκαν από τον τακτικό γερμανικό στρατό. Οι Γερμανοί λεηλάτησαν και κατέστρεψαν τα χωριά.

Καταστροφή **Γερακάρη** Ρεθύμνης (22 Αυγούστου 1944).

Το Γερακάρι, λόγω της δυσπρόσιτης θέσης του, χρησίμευσε στην Κατοχή ως κρησφύγετο για Βρετανούς στρατιώτες που απόμειναν στο νησί μετά την Μάχη της Κρήτης, και για Βρετανούς πράκτορες. Στις 22 Αυγούστου οι Γερμανοί εκτέλεσε 49 κατοίκους και κατέστρεψαν το χωριό ως αντίποινα για την απαγωγή του στρατηγού Κράιπε μήνες νωρίτερα.

Στις 28 Αυγούστου 1944 Γερμανοί επιτέθηκαν στον **Κακόπετρο** Χανίων πετώντας δεκάδες χειροβομβίδες.

Εκτέλεσαν 23 άντρες. Γάζωσαν με σφαίρες στην αυλή του σπιτιού της χήρας Μαλανδράκη τους δυο γιούς της μπροστά στα μάτια της. Ενώ ο γιός της, Μιχάλης 19 ετών, προσπαθούσε να βάλει με τα χέρια του μέσα στην κοιλιά τα σπλάχνα του, ένας Γερμανός την κρατούσε για να μην τρέξει κοντά του. Οι άλλοι Γερμανοί έβγαζαν φωτογραφίες για ενθύμιο. Τρία χρόνια νωρίτερα, στις 24 Μαΐου 1941, στο ίδιο χωριό μια άλλη

ομάδα Γερμανών είχε πετάξει τρεις χειροβομβίδες μέσα σε σπίτι που ήταν έξι γυναίκες και δύο νήπια, και είχε εκτελέσει με ριπές πυροβόλου 5 γυναίκες και ένα νήπιο μόλις τριών ετών.

Στο Λασιόθι, η αρχική Ιταλική κατοχή ήταν ήπια.

Στις 27 Μαΐου 1941 ο Μουσολίνι έδωσε εντολή να καταληφθεί η Ανατολική Κρήτη. Ένα Σύνταγμα υπό τις εντολές του συνταγματάρχη **Καφόρο** έφυγε με καΐκια από τη Ρόδο που ήταν ήδη στην κατοχή των Ιταλών. Ο δημοσιογράφος Τζιάνι Μβάλντι (Gianni Baldi) που τους συνόδευε περιγράφει ότι από το σημείο που αποβιβάστηκαν οι Ιταλοί ως την Ιεράπετρα την οποία ήθελαν να καταλάβουν (απόσταση ωρών) χρειάστηκαν 4-5 μέρες να φτάσουν, γιατί είχαν ένα τουριστικό χάρτη στα γερμανικά που αδυνατούσαν να διαβάσουν. Όταν την επόμενη της απόβασης άκουσαν από την εμπροσθοφυλακή πυροβολισμούς, νόμισαν πως ήταν ο εχθρός.

Αποδείχθηκε ότι η εμπροσθοφυλακή πυροβολούσε κότες και κουνέλια. Κλέβανε κότες για να φάνε και γαϊδούρια για να μην πηγαίνουν με τα πόδια. Μέχρι να φτάσουν στην Ιεράπετρα ήταν πια ρακένδυτοι, με ηλίαση και προβλήματα δυσεντερίας. Σε μια σκηνή ανταρσίας, ο Καφάρο αποφάσισε να εκτελέσει τους στασιαστές, αλλά μόλις τους έστησε στον τοίχο οι υπόλοιποι αντέδρασαν. Τότε ζήτησε να γίνει ψηφοφορία, η οποία παμψηφεί απάλλαξε τους κατηγορούμενους. Όταν έφτασαν στην πλατεία της Ιεράπετρας, οι Γερμανοί είχαν ήδη φτάσει και

τους ανέμεναν για να τους την παραδώσουν. Ο Ιταλός δημοσιογράφος περιγράφει απώλειες του Συντάγματος μέχρι και 80%, κι όλα αυτά χωρίς να πέσει τουφεκιά από τους Έλληνες. Στη συνέχεια ανέλαβε ο αντιστράτηγος Κάρτα, που ηγείτο της Μεραρχίας της

Σιένα, και απλώθηκε σ' όλο το Νομό. Ο αντιστράτηγος **Άντζελο Κάρτα** (Angelico Carta) ήταν βασιλόφρων και όχι φασίστας. Σε αντίθεση με τους Γερμανούς διοικητές συμπεριφερόταν μετριοπαθώς στον τοπικό πληθυσμό. Κατά την Ιταλική Κατοχή, οι αξιωματικοί Κάρτα και Ταβάνα ως αντιφασίστες έκαναν ψεύτικες εκτελέσεις για τα μάτια των Γερμανών.

Μετά την εξέγερση κατά του Μουσολίνι (Ιούλιος του 1943) και την άνευ όρων συνθηκολόγηση της Ιταλίας (Σεπτέμβριος 1943) με τους συμμάχους, οι Κάρτα και Ταβάνα παραδόθηκαν στον **καπετάν Κρασανάκη** (Κρασαναδαμάνη) στο Λασίθι, και φυγαδεύτηκαν από Εγγλέζους πράκτορες στη Μέση Ανατολή.

Τότε ο Γερμανός στρατηγός Μπρούνο **Μπρόιερ** (Bruno Bräuer) επικήρυξε τον Κάρτα για 100 εκατ. δρχ. Ο Κάρτα από το Κάιρο του έγραψε: «Ουδείς Κρής θα με πρόδιδε για τα 30 αργυριά σου, ενώ πολλοί Κρήτες θα σε σκότωναν χωρίς αμοιβή».

Οι **συνεμπόλεμοι πλέον Ιταλοί** στρατιώτες πέταξαν τους μελανούς χιτώνες, εγκατέλειψαν τις μονάδες τους και κινήθηκαν προς τα ορεινά χωριά του Λασιθίου. Οι Κρητικοί, τους τάισαν, τους έντυσαν και τους έκρυσαν με αυτοθυσία.

Οι πράξεις βαρβαρότητας των γερμανικών δυνάμεων κατοχής επεκτάθηκαν και εναντίον των πρώην συμμάχων τους Ιταλών. Για παράδειγμα, η κινηματογραφική ταινία «Το Μαντολίνο του Λοχαγού Κορέλι» αναφέρεται στην τραγωδία της Ιταλικής Μεραρχίας Άκουι (Acqui) που αντιστάθηκε επί ένα δεκαήμερο στην Κεφαλονιά. Το σύνολο των Ιταλών θυμάτων της Κεφαλονιάς από τους Γερμανούς υπολογίζεται σε 9.500 ένστολους.

Με την αποχώρηση των Ιταλών και την επέλαση των Γερμανών έγιναν θηριωδίες από τους Γερμανούς και στο Λασιθί. Γδόχια, Μουρνιές, Μύθοι, Μύρτος και Ρίζα συγκαταλέγονται στα Μαρτυρικά χωριά Λασιθίου.

Στη διάρκεια της Κατοχής οι κάτοικοι της Σητείας οργάνωσαν αντίσταση κατά των Γερμανών. Ο Ρούσος **Κούνδουρος** από τον Άγιο Νικόλαο, ιδρυτικό μέλος του ΕΑΜ στο Λασιθί, βασανίστηκε και εκτελέστηκε στην Αγιά. Στη μνήμη του ιδρύθηκε η Κουνδούρειος Δημοτική Βιβλιοθήκη. Ο Κούνδουρος σημειώνει στα Πολεμικά του Ημερολόγια: «Εάν οι ζώντες θνήσκουν, οι θνήσκοντες υπέρ Πατρίδος και Ελευθερίας, αιωνίως ζουν».

Κατά την περίοδο της Γερμανικής Κατοχής ή **Μονή Τοπλού** στη Σητεία πρωτοστάτησε στον αντιστασιακό αγώνα, με τη λειτουργία ασύρματος για την επικοινωνία με το συμμαχικό στρατηγείο στο Κάιρο, και με τη φιλοξενία αντιστασιακών. Όπως γράφει ο Νίκος Ψιλάκης στο βιβλίο του (1988), όταν οι

Γερμανοί βεβαιώθηκαν για την δράση της μονής, συνέλαβαν τον ηγούμενο Συλλιγνάκη, τον μοναχό Παπαθανασάκη και την ασυρματίστρια Χρυσουλάκη- Βλάχου (18 ετών), τους μετέφεραν στις φυλακές της Αγιάς κοντά στα Χανιά όπου τους εκτέλεσαν μετά από βασανιστήρια.

Πίσω από τις φυλακές της Αγιάς ήταν ο **Στύλος της Αγιάς**, ο κορμός επί του οποίου έδεναν τους Έλληνες πατριώτες που εκτελούσαν οι Γερμανοί. Ο στύλος εκτελέσεων (το Τίμιο Ξύλο της ιστορίας της Κρήτης) είναι φαγωμένος σε ύψος 1,3 μέτρα περίπου, στο ύψος της καρδιάς των τυφεκισμένων.

Θα έπαιρνε πολλές ώρες για να περιγράψει κανείς το Κρητικό αίμα και τα Κρητικά ερείπια της Γερμανικής Κατοχής, πολλά από τα οποία περιγράφονται στην «**Έκθεση Καζαντζάκη**».

Η «**Κεντρική Επιτροπή Διαπιστώσεως Ωμοτήτων εν Κρήτη**» είχε επικεφαλής τον διεθνούς φήμης συγγραφέα Νίκο Καζαντζάκη, ο οποίος τα χρόνια του πολέμου τάιζε τα παιδιά της γειτονιάς από μια κουταλιά λάδι παρόλη την

ανέχεια στην οποία ζούσε. Είναι γνωστή η περίφημη ρήση του «Δεν φοβάμαι τίποτα, δεν ελπίζω τίποτα, είμαι ελεύθερος». Στην Επιτροπή ο Καζαντζάκης είχε συνεργάτες/συνοδοιπόρους τους καθηγητές του Πανεπιστημίου Αθηνών, Ιωάννη Καλλιτσούνακη και Ιωάννη Κακριδή, καθώς και τον φωτογράφο Κωνσταντίνο Κουτουλάκη.

Η Επιτροπή επισκέφθηκε 76 χωριά σε περιοδεία που διήρκεσε 40 μέρες, με απίστευτες αντιξοότητες.

Η έκθεση της Κεντρικής Επιτροπής (που συντάχθηκε μεταξύ 29^{ης} Ιουνίου και 6^{ης} Αυγούστου 1945) είναι ένα ιστορικό ντοκουμέντο των μαύρων χρόνων της Γερμανικής Κατοχής στη Κρήτη.

Μεταξύ άλλων στην Έκθεση Καζαντζάκη υπάρχει περιγραφή της καταστροφής ιδιωτικών περιουσιών και δημόσιων δομών στο νησί. Οι Γερμανοί πέταγαν τα έπιπλα από τα μπαλκόνια, μάζευαν τα γυαλικά στις πλατείες και χόρευαν πάνω τους. Έμπαιναν στα σπίτια και τα βεβήλωναν. Έκαναν τις φυσικές τους ανάγκες στα σκεύη της κουζίνας. Τα χρήσιμα αντικείμενα (όπως ραπτομηχανές, εργαλεία και σεντούκια) τα έστελναν στη Γερμανία. Μετά τη λεηλάτηση ανατίναζαν τα σπίτια με χειροβομβίδες ή έβαζαν φωτιά και τα έκαιγαν.

45. *Τὸ πηγάδι μὲ τὰ πτώματα*
Ἐνὶ σὰν εὐνοῖα. Πρωτόβημα πρὸ Ἰωάννου
ἐπὶ πηγάδι ἀπὸ τῆς μάχης ἀπὸ τὰ ἔθνη.
Πτώματα εὐνὴ κορμῶν ἀνεκρίστη καὶ
ἐβόησαν ἐπὶ τῆσιν ἀπὸ ἀσσυροῦς ἐπιμύ-
νηται εὐνὴ Κρανίου Ἰωάννου.

Στην Έκθεση υπάρχουν επίσης περιγραφές για τους φρικαλέους βασανισμούς και τις αναίτιες εκτελέσεις εκατοντάδων αμάχων ηλικιωμένων, γυναικών, παιδιών, αλλά ακόμα και ζώων. Μετά τις εκτελέσεις, οι Γερμανοί φωτογράφιζαν τη φρίκη κι έστηναν γλέντια δίπλα στους νεκρούς, ενώ κορόιδευαν τις χήρες μιμούμενοι

τις κραυγές τους. Συχνά, απαγόρευαν στους συγγενείς να θάψουν τους εκτελεσθέντες νεκρούς τους, και τους άφηναν τροφή στα σκυλιά. Μόνον για τις ομαδικές εκτελέσεις, αναφέρονται 3.471 άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Δεν περιλαμβάνονται οι νεκροί από τις μάχες ανάμεσα στις οργανώσεις της Αντίστασης και τις δυνάμεις Κατοχής, ούτε οι ατομικές εκτελέσεις, ούτε τα θύματα στα στρατόπεδα συγκέντρωσης/εξόντωσης.

Από τον Ιούνιο του 1941 μέχρι και τις τελευταίες μέρες της αποχώρησής τους από την Κρήτη, τον Μάιο του 1945 (και όχι Οκτώβριο 1944 όπως στην υπόλοιπη Ελλάδα), οι Γερμανοί διαλαλούσαν στα χωριά της Κρήτης: «Τα χωράφια σας δικά μας, τα ζώα σας δικά μας και εσείς δικοί μας». Το νησί ονομάστηκε «Φρούριο του Γ΄Ράιχ».

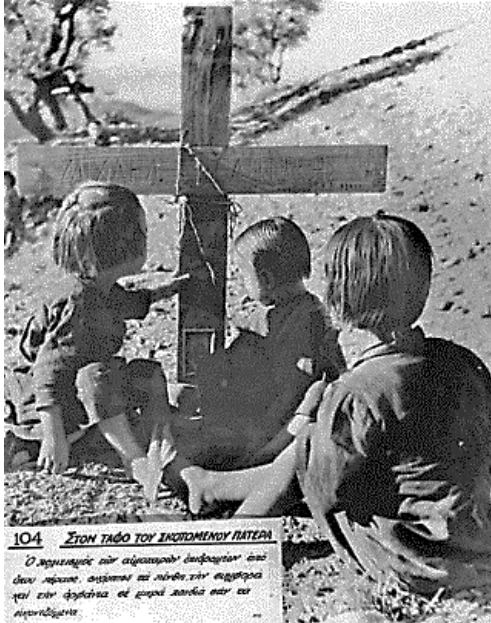
Μνημεία όπως τα Βενετικά οικοδομήματα της οδού Κανεβάρο στα Χανιά και ο βασιλικός τάφος των Ισοπάτων καταστράφηκαν ολοσχερώς. Το Μουσείο Ηρακλείου με εκθέματα αμύθητης αξίας, επλήγη από τους βομβαρδισμούς, ενώ καταστροφές έγιναν και στα ανάκτορα της Φαιστού και στον αρχαιολογικό χώρο των Μαλλίων. Από τις αποθήκες της Φαιστού άρπαξαν σχεδόν όλα τα αγγεία, απομεινάρια Μινωικών πόλεων της δεύτερης χιλιετίας προ Χριστού.

Ο στρατηγός Αλεξάντερ **Αντρέ** (Alexander Andrae) με προσωνύμιο Δήμιος της Κρήτης, υπεύθυνος για σφαγές εκατοντάδων Κρητών, άφησε πίσω του την ακόλουθη μαρτυρία: «Οι Κρητικοί όταν βρίσκονται μπροστά στο εκτελεστικό απόσπασμα έχουν πάνω τους κάτι το μυθώδες... όποιος τους δει, είναι αδύνατο να μην τους θαυμάσει... Σε κανένα άλλο λαό, δεν είδα τέτοια περιφρόνηση προς το θάνατο και τόση αγάπη προς την ελευθερία».

Ο Αντρέ καταδικάστηκε σε 6 φορές ισόβια, ποινή που μετετράπη σε 4 χρόνια, και τελικά έτυχε αμνηστίας από το βασιλιά Παύλο. Προς υπενθύμιση, η σύζυγος του βασιλιά Παύλου, βασίλισσα Φρειδερίκη, ήταν εγγονή Κάιζερ και υπήρξε μέλος της Ναζιστικής Νεολαίας.

«Στην Κρήτη μόνο οι πέτρες δεν σηκώνονταν μοναχές τους να μας κτυπήσουν. Κάθε έμψυχο μας πολεμούσε μέχρι την ύστατη στιγμή, κάνοντας έτσι τη μάχη αυτή μια από τις πιο παράδοξες κι ένδοξες της ιστορίας», έγραψε στις προσωπικές σημειώσεις του ένας Γερμανός αξιωματικός (<http://www.preveli.org/files/battle/index.html>).

Ο Παντικάκης στο βιβλίο του (2018) δίνει μια λίστα 400 Κρητών από 37 Κρητικά χωριά που κατέληξαν στα κολαστήρια του Μαουτχάουζεν και του Νταχάου.

Η λίστα παραχωρήθηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών της Αυστρίας.

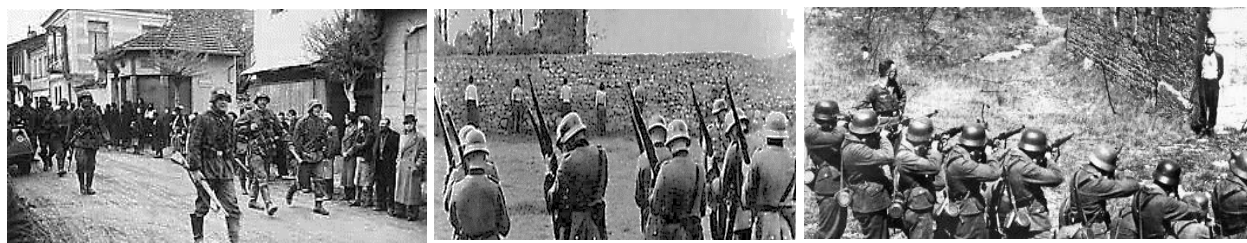
Το **συνολικό τίμημα** που πλήρωσε το νησί της Κρήτης από την κατοχή των Γερμανών είναι 6.593 άνδρες, 1.113 γυναίκες, και 869 παιδιά.

Το παρόν κείμενο αφιερώνει περισσότερο χώρο στις **θηριωδίες των Γερμανών στην Κρήτη** επειδή: (1) Τα περισσότερα Ολοκαυτώματα, ανά γεωγραφικό διαμέρισμα της Ελλάδας, έγιναν στην Κρήτη. (2). Διασώζεται η έκθεση της Κεντρικής Επιτροπής Διαπιστώσεως Ωμοτήτων εν Κρήτη υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, της οποίας τα μέλη είχαν επισκεφτεί 76 Κρητικά χωριά. (3) Υπάρχουν πολλές μαρτυρίες διασωθέντων Κρητικών για την Κατοχή, και (4) Η αντίσταση είχε ιδιαίτερο χαρακτήρα στην Κρήτη. Όπως γράφει ο Patrick Leigh Fermor στο βιβλίο του (2014), σε όλο το νησί, χωρικοί, βοσκοί, ηλικιωμένοι, αγόρια, γυναίκες, μοναχοί, ιερείς, χωρίς καμία συνεννόηση μεταξύ τους ή κάποιο σχεδιασμό ή καθοδήγηση από τους επίσημους αντιστασιακούς μαχητές, ξεσηκώνονταν εναντίον των εισβολέων χωρίς δισταγμό. Αποκλειστικά και μόνο λόγω αυτής της συνεκτικότητάς τους, η οποία δεν υπήρχε πουθενά αλλού στην Ευρώπη, η Βρετανική SOE μπορούσε να κινείται στο νησί ουσιαστικά κατά βούληση.

Ολοκαυτώματα στην ηπειρωτική Ελλάδα

Οι Γερμανοί προκάλεσαν επίσης ομαδικές σφαγές αμάχων, λεηλασίες και κάψιμο μαρτυρικών χωριών, και ολοκαυτώματα σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα.

Σύντομα μετά την κατάληψη της Ελλάδας, μέσα στον Οκτώβριο του 1941 οι Γερμανοί έκαναν τα πρώτα εγκλήματα πολέμου στην Ηπειρωτική Ελλάδα. Προέβησαν σε ομαδική εξόντωση των κατοίκων στα Κερδύλια (17 Οκτωβρίου 1941), στο Μεσόβουνο Κοζάνης (23 Οκτωβρίου 1941), σε Κλειστό, Κυδωνία και Αμπελόφυτο Κιλκίς (25 Οκτωβρίου 1941). Στη συνέχεια, πολλά χωριά και πόλεις σε Μακεδονία, Ήπειρο, Θεσσαλία, Στερεά Ελλάδα και Πελοπόννησο αντιμετώπισαν τις θηριωδίες των Γερμανών, και μεταπολεμικά χαρακτηρίστηκαν ως Ολοκαυτώματα ή Μαρτυρικοί Οικισμοί. Ακολουθεί δειγματολογική αναφορά μόνο σε λίγα από αυτά.

Το **Ολοκαύτωμα των Κερδυλίων** (17 Οκτωβρίου 1941) ήταν η πρώτη ομαδική εκτέλεση αμάχων από τους Γερμανούς στη Βόρεια Ελλάδα. Στα χωριά Άνω και Κάτω Κερδύλια, χτισμένα σε ορεινή περιοχή του νομού Σερρών στην Κεντρική Μακεδονία, οι Γερμανοί εκτέλεσαν 230 άνδρες ηλικίας 16 έως 60 ετών και πυρπόλησαν τα κτήρια των

χωριών. Από την εκτέλεση εξαιρέθηκαν στο Άνω Κερδύλιο δεκαεπτά άτομα άνω των εξήντα ετών, και στο Κάτω Κερδύλιο δέκα γέροντες. Τα άτομα αυτά χρησιμοποιήθηκαν μετά το τέλος των εκτελέσεων για την ταφή των νεκρών. Την ευθύνη για το έγκλημα είχαν δύο λόχοι του 220ου Τάγματος Σκαπανέων της Βέρμαχτ με δύναμη 250 ανδρών, υπό τις διαταγές των λοχαγών Βέντλερ (Wendler) και Σράινερ (Schreiner).

Ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοπόταμου (25 Νοεμβρίου 1942). Με στόχο να αποκόψουν τον ανεφοδιασμό των γερμανικών δυνάμεων στη Βόρειο Αφρική, Έλληνες αντάρτες μέλη του ΕΛΑΣ του Άρη Βελουχιώτη μαζί με αντάρτες μέλη του ΕΔΕΣ του Ναπολέοντα Ζέρβα, σε συνεργασία με Βρετανούς σαμποτέρ μέλη της SOE, γκρέμισαν την σιδηροδρομική γέφυρα του

Γοργοπόταμου. Αυτή η γέφυρα ήταν η μοναδική σιδηροδρομική αρτηρία προς το λιμάνι του Πειραιά, χρήσιμη για την τροφοδοσία της στρατιάς του Ρόμελ. Το κατόρθωμα αυτό αποτελεί **κορυφαίο ορόσημο της Ενωμένης Εθνικής Αντίστασης**, και συνέπεσε χρονικά με τη μεγαλειώδη αντεπίθεση των σοβιετικών στρατευμάτων στο Στάλινγκραντ.

Όμως, οι σύμμαχοι **Εγγλέζοι έδειξαν από τότε το διχαστικό ρόλο τους**, αναφέροντας στο BBC μόνο τον ΕΔΕΣ και όχι τον ΕΛΑΣ. Ο Γουντχάουζ παραδέχτηκε ότι «Άρης Βελουχιώτης για εμάς δεν έπρεπε να υπάρχει πουθενά. Το BBC είχε εντολές να αναφέρει μόνο τον Ζέρβα». Και ο

Γουντχάουζ συνέχισε ότι «ο Γοργοπόταμος χωρίς τον Άρη δεν θα πετύχαινε». Το γεγονός αυτό άλλωστε επιβεβαιώνει και ο Βρετανός αξιωματικός Μάγερς (Eddie Myers) στην ανασκόπησή του «SOE activities in Greece and Aegean Islands by Colonel Dolbey» το 1955.

Ο διχαστικός αυτός ρόλος των Εγγλέζων, με στόχο τη διάλυση του ΕΛΑΣ, επιβεβαιώθηκε από τις μετέπειτα εξελίξεις με κορυφαία τα Δεκεμβριανά του 1944. Η **εντολή Τσώρτσιλ** στο Βρετανό στρατηγό Σκόμπι (Scobie) **για την Αθήνα**, μετά την απελευθέρωσή της από τους Γερμανούς, ήταν: «**Μη διστάζετε να ενεργείτε σα να βρισκόσαστε σε κατακτημένη πόλη**». Όπως έλεγε και ο βασιλιάς της Μακεδονίας Αντίγονος Γονατάς (200 π.Χ.) «Θεέ μου προφύλαξέ με από τους φίλους μου, τους εχθρούς μου τους αναλαμβάνω εγώ».

Ολοκαύτωμα Κομμένου Άρτας (16 Αυγούστου 1943). Από το σύνολο των 600 κατοίκων οι Γερμανοί σφαγίασαν 317, μεταξύ των οποίων 74 παιδιά μικρότερα των 10 ετών. Αναφέρεται ότι: «...δύο μωρά του Ευστάθιου Κολιοκώτση ηλικίας 7 μηνών ευρέθησαν νεκρά από ασφυξία, γιατί οι κακούργοι εγέμισαν τα στόματά των με

βαμβάκι βρεγμένο με βενζίνη και κατόπιν το άναψαν». Επίσης «Ευρέθη ο παππός του χωριού σκοτωμένος με μαχαίρι και με εξωρυγμένους τους οφθαλμούς. Η ετοιμόγεννη Παναγιώτα Τσιμπούκη βρέθηκε νεκρή με την κοιλιά ξεσχισμένη και το έμβρυο νεκρό δίπλα της...» (έγγραφες μαρτυρίες: Παππάς, Γκούβας). Βιαιοπραγίες χωρίς προηγούμενο.

Ο Mark Mazower, στο βιβλίο του «Στην Ελλάδα του Χίτλερ» περιγράφει για το Κομμένο: «Ένας πόλεμος απaráμιλλης βαρβαρότητας. Οι στρατιώτες υποστήριζαν ότι αυτό που τους συγκλόνησε στο Κομμένο ήταν τα σημάδια της θηριώδους σκληρότητας, όπως ο σκόπιμος ακρωτηριασμός σωμάτων».

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο Αξιωματικός της Υπηρεσίας Πληροφοριών, που την επόμενη του απεχθούς εγκλήματος πολέμου στο Κομμένο έγραφε στο προσωπικό του ημερολόγιό «Η κωμόπολη του Κομμένου, βόρεια του κόλπου της Άρτας, καταλαμβάνεται ύστερα από έντονη

εχθρική αντίσταση», ήταν ο Κουρτ **Βάλντχαϊμ** (Kurt Waldheim), ο οποίος έγινε μεταπολεμικά Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ (1972-1981) και Πρόεδρος της Αυστρίας (1986-1992). Ο Βάλντχαϊμ απέκρυψε το ναζιστικό παρελθόν του κατά τον διορισμό του ως ΓΓ του ΟΗΕ, παρελθόν που αργότερα στα χρόνια της προεδρίας του τον κατέστησε persona non grata για πολλές δυτικές χώρες. Για παράδειγμα, οι ΗΠΑ τον περιέλαβαν το 1987 στην κόκκινη λίστα με τους ανεπιθύμητους επισκέπτες. Βέβαια, το αίσθημα ενοχής της νέας Γερμανίας σταμάτησε στην προανάκριση, γιατί **οι θύτες δεν θέλουν να θυμούνται**. Το αντίδοτο στην ενοχική μνήμη είναι η αποσιώπηση και η λήθη.

Ολοκαύτωμα Λιγκιάδων Ιωαννίνων (3 Οκτωβρίου 1943). Ο στρατηγός Χούμπερτ **Λαντς** (Hubert Lanz), διοικητής του 22ου σώματος στρατού στο οποίο ανήκε επιχειρησιακά η μεραρχία «Έντελβαϊς», της έδωσε πλήρη ελευθερία να καταστρέψει τις Λιγκιάδες. Οι άνδρες της μεραρχίας Έντελβαϊς δολοφόνησαν 82 από τους 86 κατοίκους που βρίσκονταν στις Λιγκιάδες εκείνη τη μοιραία Κυριακή του Οκτώβρη. Τριάντα τέσσερα (34) από τα θύματα ήταν παιδιά, ηλικίας από 6 μηνών έως 11 ετών. Σχεδόν όλα τα οικήματα του χωριού (43 σπίτια και 57 καλύβες) πυρπολήθηκαν.

Ο μικρός Παναγιώτης Μπάμπουσкас ήταν τη μέρα της σφαγής μόλις 10 μηνών. Ένας Γερμανός στρατιώτης του τρύπησε την πλάτη με ξιφολόγη, ωστόσο κατάφερε να επιβιώσει. Τον βρήκαν να προσπαθεί να θηλάσει από το παγωμένο στήθος της

μητέρας του. Ο επικεφαλής Καρλ Μπάουερ (Karl Bauer) παραδέχθηκε ότι σκότωσε γυναικόπαιδα, αλλά είπε ότι αυτό του ήταν «αδιάφορο».

Το 2014, ο τότε Πρόεδρος της Γερμανίας **Γκάουκ** (Joachim Gauck), επισκέφθηκε τους Λιγκιάδες. Για πρώτη φορά Γερμανός αξιωματούχος ζήτησε «συγγνώμη» για τα εγκλήματα των Γερμανών στην Ελλάδα. Το έκανε όμως ως άτομο προς αποφυγή καταβολής των Γερμανικών Οφειλών.

Ολοκαύτωμα Καλαβρύτων: Στις 13 Δεκεμβρίου 1943, η 117^η Γερμανική Μεραρχία Ορεινών Καταδρομών υλοποίησε την μεγαλύτερη μονοήμερη θηριωδία στην Ελλάδα, ένα από τα μεγαλύτερα εγκλήματα κατά τη διάρκεια του Β' ΠΠ.

Ο διοικητής Καρλ Maximilian von

Λε Σουίρ (Karl Hans Le Suire) έδωσε τη των Ελλήνων της 12 και 90 ετών, δηλαδή

διαταγή για την «Επιχείρηση Καλάβρυτα» και τη σφαγή περιοχής. Οι Γερμανοί εκτέλεσαν 1.436 άνδρες, μεταξύ το 70,5% του αρσενικού πληθυσμού της πόλης. Έκλεισαν γυναίκες και μικρά παιδιά στο σχολείο κι έβαλαν φωτιά. Από τους άνδρες κατάφεραν να σωθούν μόνο 13 άτομα που καταπλακώθηκαν

από τους νεκρούς συμπολίτες τους και θεωρήθηκαν νεκροί. Την ίδια ώρα, άλλα τμήματα Γερμανών στρατιωτών άρχισαν τη λεηλασία και την καταστροφή της πόλης.

Οι γυναίκες που επέζησαν έμειναν να θάψουν τους νεκρούς τους και να βρουν το κουράγιο

να συνεχίσουν τη ζωή τους. Την επόμενη της εκτέλεσης των Καλαβρύτων, οι Γερμανοί που είχαν διανυκτερεύσει στον κάμπο της Βυσωκάς επέδραμαν στο Μοναστήρι της Αγίας Λάρας. Εκτέλεσαν μετά από βασανιστήρια τέσσερις μοναχούς και τον φύλακα της Μονής. Επιπλέον, οι Γερμανοί εκτέλεσαν 16 άτομα, επισκέπτες, υποτακτικούς και μοναχούς στη Μονή του Μεγάλου Σπηλαίου και αφού την λεηλάτησαν πυρπόλησαν τα κελιά.

Ολοκαύτωμα Πύργων Κοζάνης (23-24 Απριλίου 1944).

Στους Πύργους Κοζάνης οι Γερμανοί εξόντωσαν 327 άνδρες, γυναίκες και παιδιά, στο πλαίσιο επιχείρησης στη Δυτική Μακεδονία με την κωδική ονομασία «Μαγιάτικη Καταιγίδα». Πολλά από

τα θύματα εκτελέστηκαν μαζικά ή πυρπολήθηκαν μέσα σε αχυρώνες ενώ παιδιά και βρέφη σκοτώθηκαν με ξιφολόγχες. Οι επιζήσαντες από τους Πύργους και το Μεσόβουνο οδηγήθηκαν ως όμηροι σε χάνι της Πτολεμαΐδας. Οι Γερμανοί διέπραξαν βιασμούς μέσα στο ναό της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος και στην πλατεία του χωριού. Κατέστρεψαν 365 από τα 385 σπίτια, δημόσια κτήρια και εκκλησίες (εκτός από τρεις). Κατέσχεσαν οικοσκευές, 10 τόνους σιτάρι, 12.000 γιδοπρόβατα, 3.500 ιπποειδή και βοοειδή.

Ο συνταγματάρχης Καρλ Σύμερς (Karl Schümers), διοικητής του 7ου συντάγματος των SS, ευθύνεται για τα ολοκαυτώματα Ερμακιάς, Πύργων Κοζάνης, Κλεισούρας, Καστοριάς και Διστόμου, όπως και για το δεύτερο ολοκαύτωμα του Μεσόβουνου.

Χαρακτηριστικά, ο αιμοσταγής Σύμερς μετά την εκτέλεση των 217 ανδρών στη σφαγή της Κλεισούρας έδωσε εντολή εξόντωσης και των γυναικών: «Δεν είναι γυναίκες, είναι θηλυκοί σκοπευτές, πρέπει να εκτελεστούν!»

Ολοκαύτωμα Διστόμου (10 Ιουνίου 1944).

Επειδή το Δίστομο Βοιωτίας θεωρήθηκε ύποπτο παροχής βοήθειας στους αντάρτες της περιοχής, οι Γερμανοί βασάνισαν και σκότωσαν 228 κατοίκους και βίασαν

Φωτογραφία που έδωσε ο Παντλής Καραϊσάκης και την έκανε γνωστή ο Σπύρος Μολιπής. Βρέθηκε στην τσέπη συμβασιούτη γερμανού από τον ΕΛΑΣ. Απακονίζει τους γερμανούς στο πυρπολημένο Δίστομο.

ΑΣΙΛΕΙΟΥ ΠΑΝΑΓ. ΒΑΣ.	>>	29
ΟΥΣΙΛΑΚΟΣ ΜΙΧΑΗΛ ΓΕΩΡ.	>>	35
ΑΒΡΙΑΝΗΣ ΛΟΥΚΑΣ ΠΕΤΡ.	>>	41
ΑΒΡΙΑΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΣ.	>>	39
ΑΒΡΙΑΝΗ ΘΗΡΕΣΙΑ ΓΕΩΡ.	>>	7
ΑΒΡΙΑΝΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΓΕΩΡ.	>>	5
ΑΒΡΙΑΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΕΩΡ.	>>	4
ΑΒΡΙΑΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΓΕΩΡ.	>>	1
ΑΒΡΙΑΝΗ ΧΑΙΩ ΧΡΗΣΤ.	>>	34
ΑΒΡΙΑΝΗ ΑΝΕΣΤΟΥΛΑ ΓΕΩΡ.	>>	43
ΑΒΡΙΑΝΗ ΣΟΦΙΑ ΝΙΚΟΛ.	>>	7
ΑΒΡΙΑΝΗ ΕΥΣΤΑΘΙΑ ΝΙΚΟΛ.	>>	22
ΓΕΩΡΓΙΑΚΟΣ ΛΟΥΚΑΣ ΔΗΜ.	>>	51
ΓΕΩΡΓΙΑΚΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ Α.	>>	24
ΓΕΩΡΓΙΑΚΟΥ ΠΑΝΟΥΛΑ Α.	>>	24

κορίτσια και γυναίκες.

Ένας Σουηδός, μέλος του Ερυθρού Σταυρού τότε, και αργότερα επίτιμος καθηγητής της ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο της Ουψάλα, ο **Στούρε Λιννέρ** (Sture Linner) περιγράφει το τοπίο: «...σπίτια καίγονταν, εκατοντάδες νεκροί κείτονταν στο χώμα, γυναίκες σφραγισμένες με τη μήτρα ξεσκισμένη και τα στήθη τους κομμένα, άλλες στραγγαλισμένες με τα έντερα τους τυλιγμένα γύρω από το λαιμό τους, πτώματα με κομμένα τα γεννητικά τους όργανα και βαλμένα στο στόμα τους... Dante's inferno (η κόλαση του Δάντη)».

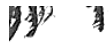
Παναγιώτης και Μαρία Σφουρντοπού, Τα πενήνταχρονα. Φωτογραφία Αρχείο Μουσείο Αθηνών

Ο Λιννέρ διηγείται στο βιβλίο του ότι μετά το τέλος του πολέμου όταν έφτασαν με τρόφιμα στα όρια του Διστόμου, τους συνάντησε μια επιτροπή με τον παπά με άσπρη γενειάδα και τον αρχηγό των ανταρτών με πλήρη εξάρτηση. Ο παπάς τους ευχαρίστησε εκ μέρους όλων που

έφεραν τρόφιμα και πρόσθεσε: «Εδώ είμαστε όλοι πεινασμένοι, τόσο εμείς οι ίδιοι όσο και οι Γερμανοί αιχμάλωτοι. Τώρα εάν εμείς λιμοκτονούμε, είμαστε τουλάχιστον στον τόπο μας. Οι Γερμανοί δεν έχουν χάσει μόνον τον πόλεμο, είναι επιπλέον και μακριά από την πατρίδα τους. Δώστε τους το φαγητό που έχετε μαζί σας, έχουν μακρύ δρόμο μπροστά τους». Σε αυτό το σημείο της διήγησης ο Λιννέρ ομολογεί ότι έκλαψε.

Ολοκαύτωμα Χορτιάτη (2 Σεπτεμβρίου 1944).

Δύο μήνες πριν από την αποχώρηση των Γερμανών από την Ελλάδα και την απελευθέρωσή της από τις κατοχικές δυνάμεις, μεθοδεύτηκε και εκτελέστηκε με φριχτή αγριότητα η σφαγή στον Χορτιάτη, κωμόπολης της Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης.

Fallen grandeur.

Το μεγάλο της καταστροφής

Γερμανικές δυνάμεις με την ομάδα **Σούμπερτ** ξέσπασαν σε πράξεις παράφορης βίας. Σκότωσαν βρέφη, βίασαν κοπέλες, λεηλάτησαν και έκαψαν κτήρια όπως το σχολείο στις εικόνες παραπάνω (1944 αριστερά, 1948 δεξιά με μαθητές που γυμνάζονται). Συγκέντρωσαν όσους δεν είχαν εγκαταλείψει το χωριό στο φούρνο Γκουραμάνη και στο σπίτι Νταμπούδη, μετατρέποντας τους χώρους σε κρεματόρια.

Εκτέλεσαν ή έκαψαν 149 άτομα, από τα οποία τα 51 ήταν κάτω των 18 ετών. Έκαψαν περίπου 300 σπίτια γράφοντας άλλη μια μαύρη σελίδα στα γερμανικά εγκλήματα πολέμου.

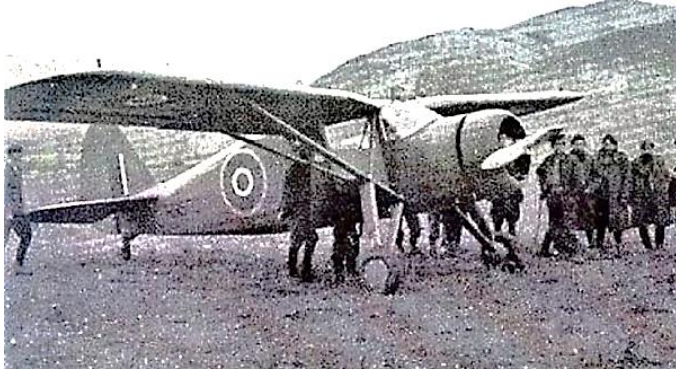
Πολλές οι μαρτυρίες, μία εξ αυτών η μαρτυρία της Βασιλικής Γκουραμάνη, η οποία ήταν 12 χρονών όταν οι Γερμανοί

έκαναν τις θηριωδίες: «...Άρπαζαν τα μωρά και σπούσαν τα κεφαλάκια τους στους τοίχους του φούρνου που μας κλείσαν, και τα μυαλουδάκια τους χυμένα επάνω μας. Ήταν φρίκη... Ύστερα, γαζώνουν μερικούς και ρίχνουν επάνω μας ξερά χόρτα και βάζουν φωτιά, κλείνοντας κάθε διέξοδο διαφυγής. Μας έπνιξαν οι καπνοί. Κι κείνοι έξω τραγουδούσαν και γελούσαν... Κι ακόμα σκέφτομαι, τι άνθρωποι ήταν αυτοί, μάνες τους γέννησαν άραγε ή φίδια;»

https://www.efsyn.gr/nisides/308853_oyte-ta-paidia-den-glitosan-apo-toys-tagmatasfalites

Μαρτυρικός Δήμος Λίμνης Πλαστήρα, και το «Αεροδρόμιο Φάντασμα».

Τα Αγραφα ήταν η καρδιά της Αντίστασης στην Κατοχή, με την Καρδίτσα οικονομικό κέντρο. Για λόγους επικοινωνίας με το συμμαχικό στρατηγείο της Μέσης Ανατολής, στη θέση όπου σήμερα βρίσκεται η Λίμνη Πλαστήρα κατασκευάστηκε ένα πρόχειρο αλλά καλά προφυλαγμένο αεροδρόμιο, το

«Αεροδρόμιο Νεβρόπολης». Λάμπες θυέλλης αναδείκνυαν τον διάδρομο προσγείωσης το βράδυ όταν ένα συμμαχικό αεροπλάνο ειδοποιούσε με ασύρματο ότι πλησιάζει. Την ημέρα το αεροδρόμιο έμοιαζε με δάσος, ώστε να μην μπορούν να το εντοπίσουν οι Γερμανοί. Αντάρτες έκοβαν δέντρα από το γειτονικό δάσος και τα φύτευαν στον αεροδιάδρομο. Τοποθετούσαν κάρτα φορτωμένα με σανό που από ψηλά έμοιαζαν με θημωνιές. Η προσγείωση ήταν σχετικά εύκολη. Η απογείωση όμως ήταν δύσκολη, και καμιά φορά οι ρόδες βυθίζονταν στο χώμα, ιδίως όταν έβρεχε.

Από 27/Νοεμβρίου μέχρι 3/Δεκεμβρίου/1943, στο πλαίσιο των εκκαθαριστικών επιχειρήσεων «Πάνθηρ» η διαβόητη μεραρχία **Έντελβαϊς** έκαψε σχεδόν το σύνολο των χωριών του δήμου Λίμνης Πλαστήρα, και εκτέλεσε όσους βρήκε μπροστά της. Οι Γερμανοί έκαψαν χωριά, εκτέλεσαν αμάχους, βίασαν γυναίκες, πήραν όμηρους, έκλεψαν, έκαναν φριχτούς βασανισμούς και κάθε λογής πράξεις ωμής βαρβαρότητας σε βάρος του άμαχου πληθυσμού. Σύμφωνα με στοιχεία της Αγροτικής Τράπεζας (Καταφυγιώτης, 1947) **οι Γερμανοί έκαψαν 1.159** από τις 1.689 κατοικίες, κατέστρεψαν εκκλησίες και μοναστήρια με ζημιές που αποτιμήθηκαν σε 2.237.000.000 προπολεμικές δραχμές. **Εκτέλεσαν 444 άμαχους**, και θα ήταν πολλοί περισσότεροι αν δεν έφευγαν οι κάτοικοι από τα χωριά για να κρυφτούν στα βουνά.

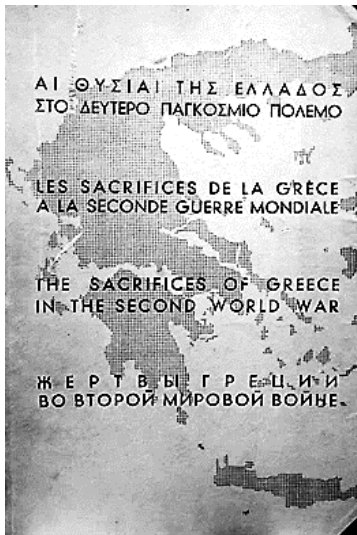
Επιπρόσθετα, οι Γερμανοί σκότωσαν περισσότερους από **1.000 Ιταλούς στρατιώτες της Μεραρχίας Πινερόλο**, η οποία μετά την συνθηκολόγηση της Ιταλίας με τους συμμάχους συνεργάστηκε με τον ΕΛΑΣ και τους Εγγλέζους. Περίπου 5.500 Ιταλοί σώθηκαν διότι φιλοξενήθηκαν στα Αγραφιώτικα χωριά γλιτώνοντας βέβαιο θάνατο.

Οι Έλληνες είναι από τα ελάχιστα παραδείγματα στον κόσμο που οι κατεστραμμένοι συγχώρεσαν και συμπαράσταθηκαν, περιέθαλψαν και φιλοξένησαν τον αδύναμο, αν και μέχρι χθες εχθρό τους.

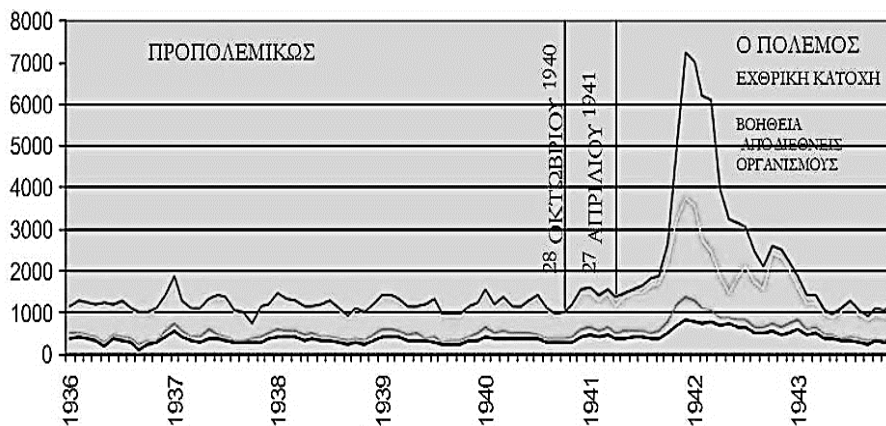
Εκατοντάδες περιπτώσεις κατεστραμμένων ελληνικών χωριών και πόλεων περιλαμβάνονται στον μακρύ κατάλογο των γερμανικών εγκλημάτων.

Η Έκθεση της Επιτροπής Δοξιάδη «Αι Θυσίες της Ελλάδος στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο» (https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2016/05/Doxiadis_1946.pdf) παρουσιάστηκε τον Απρίλιο, Μάιο και Ιούνιο του 1945 σε Παρίσι, Λονδίνο και ΟΗΕ, αντίστοιχα.

Η έκθεση αναφέρει μεταξύ άλλων ότι στην Ελλάδα της Κατοχής:

- Μεγάλο μέρος της γεωργικής παραγωγής είχε κατασχεθεί για την διατροφή των κατοχικών στρατευμάτων.
- Τα εισαγόμενα από την Γερμανία προϊόντα χρεώνονταν 200-500% πάνω από την πραγματική τους αξία.
- Η τιμή του ψωμιού τον Απρίλιο του 1941 ήταν 10 δρχ. ανά οκά και τον Σεπτέμβριο του 1944 ήταν 153.000.000 ανά οκά.
- Χιλιάδες παιδιά εντελώς σκελετωμένα από την αστία, ανίκανα όχι μόνο να κινηθούν, αλλά και να μιλήσουν ακόμα βρέθηκαν σε πολλά μέρη της Ελλάδας από τα μέλη της Επιτροπής.
- Η δραματική αύξηση της θνησιμότητας του πληθυσμού είχε εκτοξευθεί ακόμα και στο 800% σε σχέση με τους προ του 1941 δείκτες (εικόνα).

- Ο πληθυσμός της Ελλάδος μειώθηκε τόσο όσο σε καμιά άλλη συμμαχική χώρα.

Ο πληθυσμός της Ελλάδας το 1940 ήταν 7.335.000 κάτοικοι. Το 1944 είχε υποχωρήσει στους 6.805.000, αντί των υπολογιζόμενων 7.745.000 αν δεν μεσολαβούσε η Κατοχή (μείωση περίπου 13%). Ακόμα και η Σοβιετική Ένωση με τις μεγαλύτερες απώλειες σε απόλυτο αριθμό ατόμων (20.000.000) έχασε το 10% του πληθυσμού της.

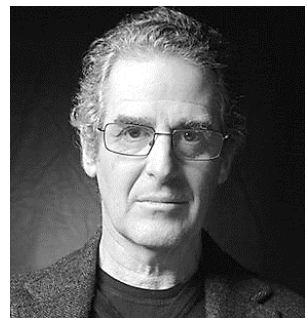
Δεν ήταν τυχαία τα **σχόλια για την Γερμανία από λόγιους της Δύσης**, διαχρονικά:

Ο Βρετανός ιστορικός Gilbert Keith **Chesterton** (1914) στο δοκίμιό του «The Barbarism of Berlin» γράφει: «... δεν μπορεί να αφομοιώσει την ιδέα της αμοιβαιότητας, γελά όταν σου κάνει κακό ενώ εξανίσταται όταν τον βλέπεις. Αυτή η περίεργη ανισότητα στο μυαλό βρίσκεται σε κάθε πράξη και λέξη που προέρχεται από το Βερολίνο».

Ο Βρετανός οικονομολόγος John-Maynard **Keynes** (1919) στο βιβλίο του «Οικονομικές συνέπειες της ειρήνης» γράφει: «Ο Γερμανός δεν υπάρχει πλεονέκτημα που δεν θα προσπαθήσει να εκμεταλλευθεί, κανένα σημείο στο οποίο δεν θα ξέπεφτε χάριν του κέρδους, ενώ είναι άνευ τιμής, υπερηφάνειας ή οίκτου».

Ο ιστορικός Mark **Mazower** (1994) στο βιβλίο του «Inside Hitler's Greece: The Experience of Occupation 1941–44», περιγράφει: «Ένας πόλεμος απaráμιλλης βαρβαρότητας... σημάδια της θηριώδους σκληρότητας, όπως ο σκόπιμος ακρωτηριασμός σωμάτων... απεριόριστη βία ενάντια στον 'απόλυτο' εχθρό».

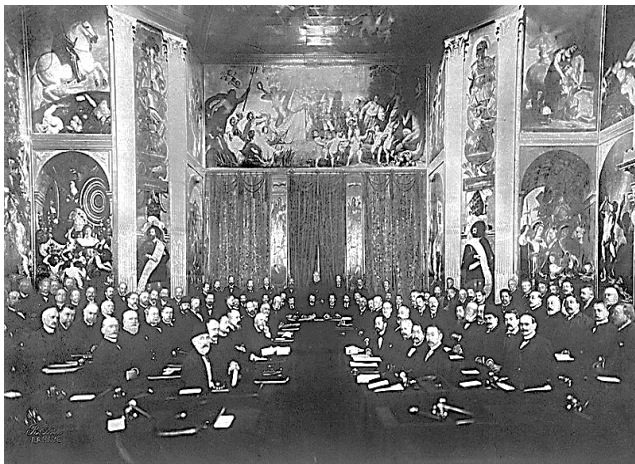

Ο συγγραφέας Steve **Mercatante** (2012), ιδρυτής της ιστοσελίδας αφιερωμένης στη στρατιωτική ιστορία *The Globe At War*, στο βιβλίο του *Why Germany Nearly Won* γράφει: «Γερμανοί στρατιώτες συμμετείχαν πρόθυμα σε δολοφονικές ενέργειες... η εκστρατεία Barbarossa σχεδιάστηκε ως κρατική λεηλασία βασισμένη σε γενοκτονική ιδεολογία».

Το Δίκαιο του Πολέμου και οι «ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ Θυμάτων»

Το Διεθνές Δίκαιο κωδικοποιεί κανόνες και περιορισμούς, ώστε η ένοπλη βία να περιορίζεται μεταξύ εκείνων που μετέχουν ενεργά στις εχθροπραξίες, και οι επιπτώσεις στους άμαχους να είναι κατά το δυνατόν περιορισμένες.

Σύμφωνα με τις Συμβάσεις της Χάγης (1899 και 1907):

1899

1907

- Απαγορεύεται ο βομβαρδισμός ανυπεράσπιστων πόλεων, χωριών, κατοικιών, κτηρίων.
- Απαγορεύεται η λεηλασία πόλεως ή τόπου, έστω και αν έχουν κυριευθεί κατόπιν εφόδου.
- Απαγορεύεται η κατάσχεση ιδιωτικής περιουσίας.
- Απαγορεύονται όλες οι καταστροφές ιστορικών μνημείων, έργων τέχνης και συναφών πολιτιστικών θησαυρών.

Κατά συνέπεια **οι πρακτικές της Γερμανίας στην Ελλάδα της Κατοχής αντιβαίνουν στο Διεθνές Δίκαιο**, που είναι αναγνωρισμένο από όλα τα κράτη.

Η Σύμβαση IV της Χάγης (18/10/1907) στο άρθρο 3 ορίζει ότι «Ο παραβαίνων τις διατάξεις του ρηθέντος Κανονισμού Εμπόλεμος ευθύνεται σε αποζημίωση», **αποζημίωση που εν προκειμένω η Γερμανία οφείλει στην Ελλάδα** και αρνείται να πληρώσει.

Οι τρεις πρώτες Συνθήκες της Γενεύης (1864, 1906, 1929) αφορούν την τύχη των τραυματιών και των ασθενών, την μεταχείριση των αιχμαλώτων πολέμου, και την προστασία του άμαχου πληθυσμού στη διάρκεια των εχθροπραξιών. Απαγορεύουν απολύτως τα βασανιστήρια, τις παράνομες εκτελέσεις και τα αντίποινα.

Είναι φανερό ότι η **Γερμανία παραβίασε τις περισσότερες από τις Διατάξεις του Διεθνούς Δικαίου** κατά τη διάρκεια της Κατοχής, και **διέπραξε Εγκλήματα Πολέμου και Εγκλήματα κατά της Ανθρωπότητας** στην Ελλάδα. Οι σφαγές άμαχου πληθυσμού και ομήρων, οι εμπρησμοί, τα αντίποινα για τις ενέργειες των ανταρτών, οι λεηλασίες, η δήμευση ιδιωτικών περιουσιών, η επιβολή χρηματικής εισφοράς, η επίταξη τροφίμων και άλλων αγαθών είναι μερικές μόνο από τις κατάφορες παραβιάσεις του Διεθνούς Δικαίου.

Ως **συνέπεια** των θηριωδιών της Γερμανίας στην Κατοχή, και με βάση το Δίκαιο του Πολέμου, το Γερμανικό Κράτος οφείλει στην Ελλάδα «**ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ ΘΥΜΑΤΩΝ**».

Το 2016, η **Διακομματική Επιτροπή του Ελληνικού Κοινοβουλίου υπολόγισε** ότι: Με βάση την έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, οι απαιτήσεις μόνο για τις καταγεγραμμένες εκτελέσεις ανέρχονταν σε 22 δισ. ευρώ χωρίς τόκους, ενώ για όλα τα θύματα της Κατοχής (δηλ. και από λιμό κι ασθένειες)

ισοδυναμούσαν με **107 δισ. ευρώ χωρίς τόκους το 2014**. Μάλιστα, η Βουλή των Ελλήνων υπερψήφισε την Έκθεση της Διακομματικής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής το 2019, επιδίδοντας σχετική Ρηματική Διακοίνωση στη Γερμανία.

Το μέσο επιτόκιο των Κρατικών Ομολόγων ΗΠΑ μεταξύ 1944 και 2010 ήταν 6%, και με αυτό το επιτόκιο δάνεισε η Γερμανία την Ελλάδα μεταπολεμικά. Με ένα πρόχειρο υπολογισμό, και με ετήσιο επιτόκιο 3% (και όχι 6%) το χρέος της Γερμανίας **σήμερα** είναι ίσο με περίπου **1 τρισ. ευρώ**, μόνο για τις **Αποζημιώσεις των Θυμάτων της Ελλάδας κατά τη διάρκεια της Κατοχής**.

Η **δικαστική περιπέτεια** για τις αποζημιώσεις θυμάτων του Διστόμου (ενός εκ των Ελληνικών Ολοκαυτωμάτων) είναι μακρά:

Το **1995**, ο ευπατρίδης νομικός, Ευρωβουλευτής και Νομάρχης Γιάννης **Σταμούλης** έκανε αγωγή κατά της Γερμανίας απαιτώντας την αποζημίωση των κατοίκων του Διστόμου. Το **1997**, ο αείμνηστος νομικός δικαιώθηκε από το Πολυμελές Πρωτοδικείο Λειβαδιάς.

Το **2000** η απόφαση επικυρώθηκε από τον Άρειο Πάγο. Επιδικάσθηκε το ποσό των 28 εκατομμυρίων ευρώ στα 218 θύματα Διστόμου. Η απόφαση προέβλεπε κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων της Γερμανίας στην Ελλάδα, στην περίπτωση άρνησης της Γερμανίας να συμμορφωθεί με την απόφαση του δικαστηρίου. Επί είκοσι τρία (23) χρόνια, από την αμετάκλητη απόφαση του Αρείου Πάγου, **κανείς Έλληνας Υπουργός Δικαιοσύνης δεν υπογράφει την εκτέλεσή της.**

Αλλοίμονο αν χρειάζονται υπογραφές Υπουργών για να εκτελεστούν αποφάσεις Δικαστηρίων. Διερωτάται κανείς πού είναι η ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης και η υπευθυνότητα των πολιτικών της Ελλάδας.

Οι κάτοικοι του Διστόμου κατέφυγαν στην Ιταλική δικαιοσύνη πού τους δικαίωσε, εγκρίνοντας κατασχέσεις περιουσιακών στοιχείων του Γερμανικού Δημοσίου. Το **2009** η Γερμανία προσέφυγε στη Χάγη εναντίον της απόφασης της Ιταλικής δικαιοσύνης περί κατασχέσεων.

Το **2012** η Χάγη αναγνώρισε την υποχρέωση της Γερμανίας να αποζημιώσει τα θύματά της, αλλά επίσης αποφάσισε ότι δεν αίρεται η ασυλία λόγω «ετεροδικίας». Ετεροδικία σημαίνει, ότι τα εγκλήματα πολέμου που διαπράττει ο στρατός κατοχής ενός κράτους σε ξένη χώρα είναι ακαταδίωκτα από τη δικαιοσύνη της χώρας στην οποία τελέστηκαν.

Το **2014**, το Ιταλικό Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο υπό την προεδρία Tesauro αποφάσισε ότι «Η ασυλία των διαφόρων κρατών δεν ισχύει σε περιπτώσεις εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας», τα οποία τιμωρούνται από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο. Έτσι, ανέτρεψε την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης περί προνομίου ετεροδικίας.

Το **2023** η Ιταλική δικαιοσύνη αναθεώρησε την απόφασή της (του 2014) περί κατασχέσεων, «με στόχο τη διατήρηση καλών διεθνών σχέσεων». Άρα, τελικά και η Ιταλική Δικαιοσύνη υποχώρησε απέναντι στην πολιτική και οικονομική παντοδυναμία της Γερμανίας εντός της ΕΕ.

«ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΕΙΣ» για την καταστροφή της Υποδομής της Ελλάδας

Οι Γερμανοί έκαψαν 1.770 χωριά, και κατέστρεψαν 511.000 κτήρια (εκ των οποίων 5.000 ήταν σχολεία). Η Ελλάδα έχασε στη διάρκεια του Β΄ ΠΠ το 1/4 περίπου των οικοδομών της, και είναι η χώρα με τις μεγαλύτερες καταστροφές σε οικοδομές μεταξύ όλων των άλλων συμμαχικών χωρών. Ενώ πριν από τον πόλεμο, επί συνόλου πληθυσμού 7.335.000 δεν υπήρχαν άστεγοι, στην απελευθέρωση οι άστεγοι έφταναν περίπου τους 1.200.000 παρόλο το προστατευτικό κοινωνικό δίκτυο που αποτελεί χαρακτηριστικό της Ελλάδας.

Αυτός ο χάρτης του 1946, δείχνει με **κουκίδες** τα 1.770 ελληνικά χωριά που αποτεφρώθηκαν, τα ονομαζόμενα **«Μαρτυρικά Χωριά»**. Η έκθεση Δοξιάδη (Γενικού Διευθυντή Υπουργείου Ανοικοδομήσεως) αναφέρει ότι για κάθε απώλεια δικών τους σε μια μάχη ή σε ενέδρα των ανταρτών πυρπολούσαν τα πλησιέστερα χωριά. Μάλιστα, σε μερικά μέρη κοντά στα σύνορα οι πυρπολήσεις επεκτάθηκαν έως το 90% των χωριών της περιοχής.

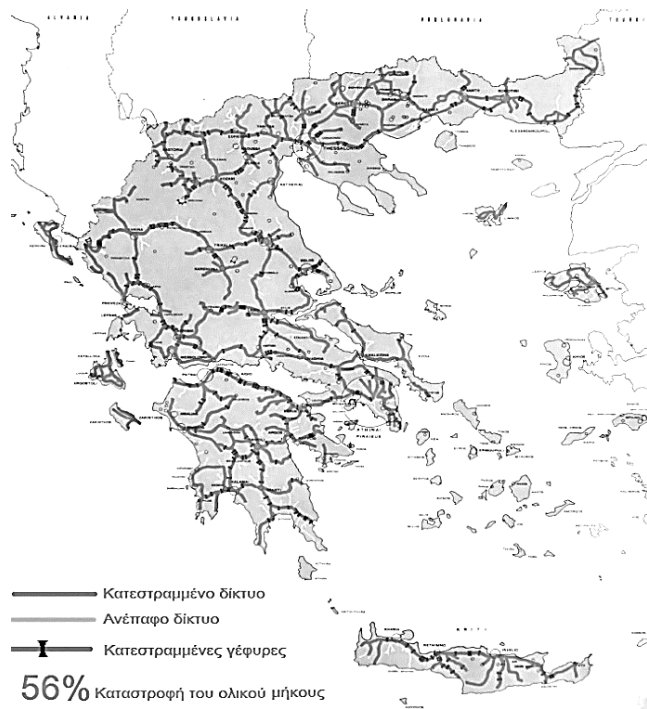

Ο Βάλτερ **Φουνκ** (Walther Funk), Υπουργός Οικονομικών Υποθέσεων του Χίτλερ από το 1938 έως το 1945, έγραψε σε άρθρο του το 1943 ότι «Η Ελλάδα δοκίμασε τα δεινά του πολέμου, όπως ίσως καμία άλλη χώρα της Ευρώπης».

Τα **ελλείμματα του προϋπολογισμού** της Ελλάδας αυξήθηκαν σε τρομακτικά επίπεδα, από 4% το 1938-1939 σε 71% το 1941-1942 και σε 93% το 1943-44.

Επίσημη Έκθεση του Υπουργείου Δημοσίων Έργων (1946)

Ακολουθούν αποσπασματικά στοιχεία του μεγέθους της καταστροφής που υπέστη η Ελλάδα, παρμένα από την έκθεση του Υπουργείου Δημοσίων Έργων που γράφτηκε από τον αρχιτέκτονα Κ.Α. Δοξιάδη, ο οποίος διηύθυνε την εργασία με βοήθεια αρχιτεκτόνων και σχεδιαστών.

Καταστροφή Οδικού Δικτύου.

Στο τέλος του Β΄ ΠΠ όταν απελευθερώθηκε η Ελλάδα, το Οδικό Δίκτυο της χώρας ήταν σε μεγάλο βαθμό κατεστραμμένο.

Καταστράφηκαν γέφυρες, και το 56% του ολικού μήκους του δικτύου.

Καταστροφή Σιδηροδρομικού Δικτύου.

Αχρηστεύτηκε το 97% της γραμμής Πειραιώς-Αθηνών-Πελοποννήσου, το 75% της γραμμής Πειραιάς-Πλατύ, το 100% των γραμμών Θεσσαλονίκης-Φλώρινας, καθώς και Θεσσαλονίκης-Ειδομένης, και το 23% της γραμμής Αλεξανδρούπολης-Θεσσαλονίκης. Οι Γερμανοί κατέστρεψαν το 80% των σιδηροδρομικών σταθμών, το 40% των γεφυρών, και το 35% των σηράγγων. Γερμανοί και Βούλγαροι μετέφεραν τα βαγόνια στις πατρίδες τους.

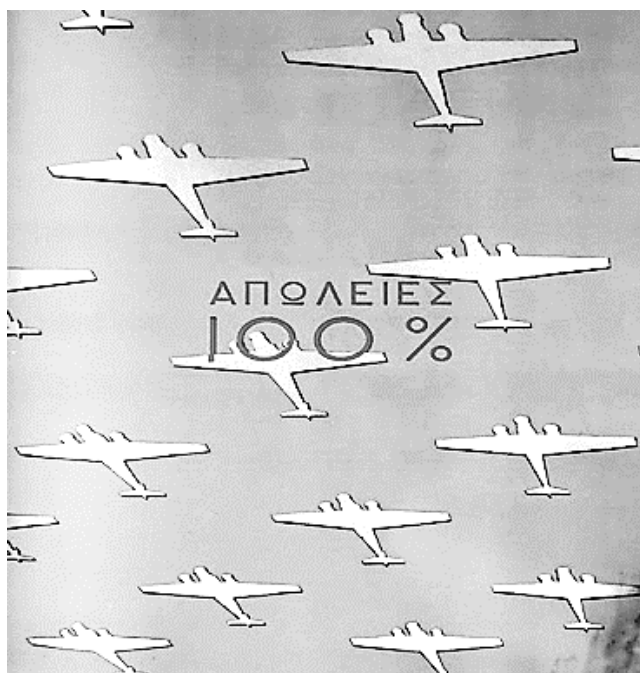

Καταστροφή Τηλεπικοινωνιακού Δικτύου.

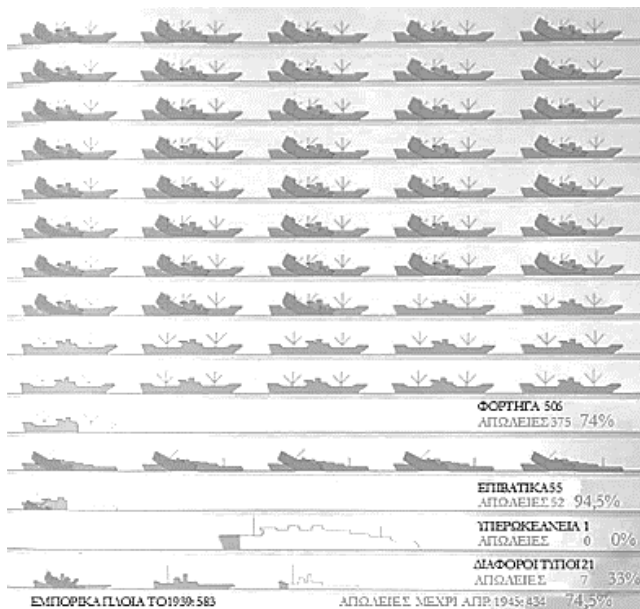
Οι Γερμανοί συνέχισαν το καταστροφικό έργο τους και στις τηλεπικοινωνίες. Κατέστρεψαν το 100% των υπεραστικών γραμμών και το 70% του υλικού και των εγκαταστάσεων. Άρπαξαν και μετέφεραν στην πατρίδα τους το μεγαλύτερο μέρος των μηχανημάτων και των εγκαταστάσεων.

Οι κατακτητές κατέστρεψαν ακόμα και **Υδραυλικά Έργα**, που δεν είχαν καμία σχέση με τον πόλεμο (αρδευτικά έργα, φράγματα, γέφυρες...) στις πεδιάδες της Θεσσαλονίκης και των Σερρών.

Ολοσχερής Καταστροφή Πολιτικής Αεροπορίας.

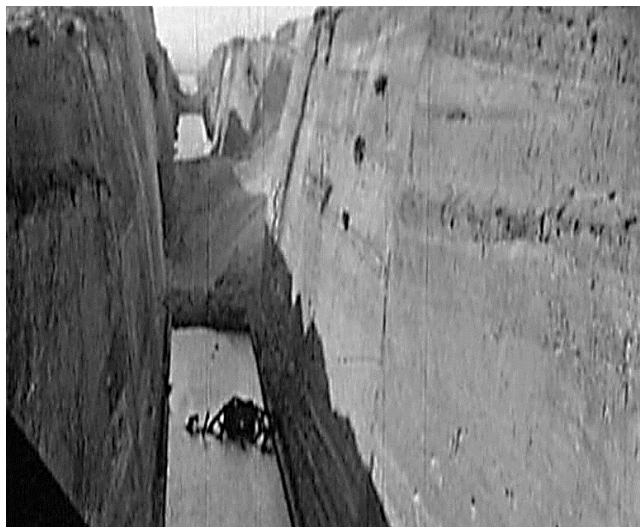
Αεροδρόμια, εγκαταστάσεις και εργοστάσια καταστράφηκαν εντελώς εξαιτίας του πολέμου και της Κατοχής. Τα αεροπλάνα και τα μηχανήματα διαλύθηκαν ή μεταφέρθηκαν στις χώρες του Άξονα. Το 1945 η Πολιτική Αεροπορία ήταν σαν να μην υπήρξε ποτέ...

Καταστροφή Εμπορικού Στόλου.

Στον Εμπορικό Στόλο, χάθηκαν τα 434 από τα 583 πλοία που είχε η Ελλάδα το 1939. Η χωρητικότητα του εμπορικού στόλου από περίπου 1.930.000 τόνους που ήταν προπολεμικά έπεσε στους περίπου 530.000 τόνους. Μειώθηκε δηλαδή κατά 73%.

(Στην εικόνα, κάθε σύμβολο αντιπροσωπεύει 10 πλοία)

Καταστροφή Διώρυγας και Ισθμού Κορίνθου.

Οι Γερμανοί ανατίναξαν την γέφυρα και τα συντρίμμια έπεσαν μέσα στη διώρυγα. Ανατίναξαν τις πλευρές της διώρυγας για να πέσουν τα χώματα στην θάλασσα. Έριξαν πολλά βαγόνια και βούλιαξαν καράβια μέσα στο θαλάσσιο πέρασμα. Τέλος έριξαν και νάρκες πάνω στα χαλάσματα, ώστε να μην μπορούν οι Έλληνες να καθαρίσουν τη διώρυγα. Αποτέλεσμα

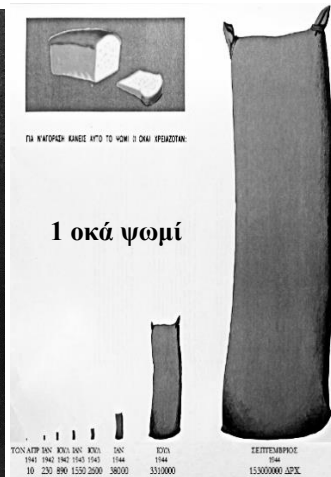
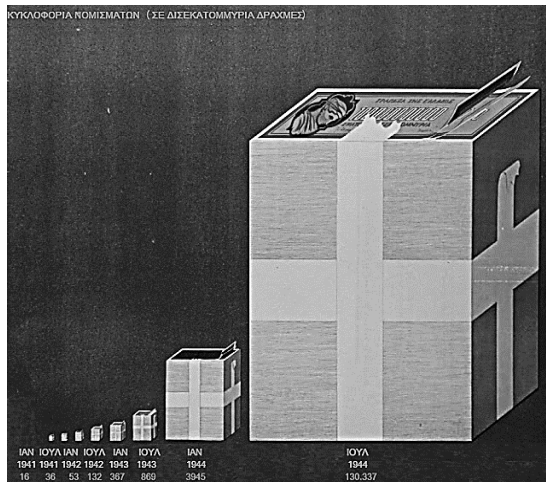
αυτής της θηριώδους ενέργειας ήταν να αποφραχθεί τελείως ο Ισθμός και να μείνει για πολλά χρόνια κλειστός πριν καθαριστεί το πέρασμα και ανεγερθεί καινούρια γέφυρα.

Η **εξορυκτική βιομηχανία** (σιδήρου, μαγγανίου, νικελίου, χρωμίου κ.ά.) καταστράφηκε, καθώς οι εξαγωγές μειώθηκαν στο 6% το 1941 και στο 2% το 1942. Το ίδιο συνέβη και στο **εμπορικό ισοζύγιο** της Ελλάδας.

Καταστροφή Δασών. Επί συνόλου επιφανείας δασών 19.180 τετραγωνικά χιλιόμετρα καταστράφηκαν τα 5.000 δηλαδή το 25% των δασών. Στα δάση της Αττικής η καταστροφή έφτασε το 75%.

Ελάττωση Γεωργικής Παραγωγής κατά 75%, μικρών και μεγάλων Ζώων κατά 80%.

Το 1941, τα Έξοδα Κατοχής που πλήρωνε η Ελλάδα στους Γερμανούς έφταναν το 40%, ενώ τον επόμενο χρόνο έφταναν το **90% του ελληνικού εθνικού εισοδήματος**. Η ελληνική Δωσιλογική Κυβέρνηση για να ανταπεξέλθει έκοβε συνεχώς καινούριο χρήμα.

Έτσι, ο **πληθωρισμός** ανέβηκε σε επίπεδα εξωπραγματικά και τα χρήματα κυκλοφορούσαν με το τσουβάλι. Οι τιμές είχαν ανέβει χιλιάδες φορές περισσότερο απ' ό τι πριν από την Κατοχή. Για παράδειγμα, **1 οκά ψωμί**

τον Απρίλιο του 1941 κόστιζε 10 δραχμές, ενώ τον Σεπτέμβριο του 1944 κόστιζε 153.000.000 δραχμές.

Λόγω της Κατοχής, η Ελλάδα υπέστη τη **μεγαλύτερη οικονομική καταστροφή της Νεότερης Ιστορίας** της με **επιπτώσεις** που φτάνουν **μέχρι σήμερα**. Απόδειξη αποτελεί το γεγονός ότι η δραχμή του 1938 ήταν 50 φορές ισχυρότερη από την δραχμή του 2001.

Με την πτώχευση του 1945 έγινε διαγραφή 9 μηδενικών από τα χαρτονομίσματα του Κατοχικού υπερπληθωρισμού. Για την ακρίβεια, τα **50 δισ. παλαιές δραχμές έγιναν μια νέα δραχμή**, όταν το γερμανικό μάρκο υποτιμήθηκε με ισοτιμία

μόνον 1 προς 10, δηλ. τα 10 Ράιχς Μαρκ έγιναν 1 Deutsche Mark.

Σύμφωνα με την Έκθεση Δοξιάδη βασικός σκοπός των κατακτητών ήταν, αφού οι Έλληνες πουλήσουν τα σπίτια τους και τα υπάρχοντά τους, να στραφούν προς τον κατακτητή ζητώντας δουλειά στα εργοστάσια της Γερμανίας. Οι εκτιμήσεις της Έκθεσης Δοξιάδη επιβεβαιώθηκαν από τα γεγονότα που ακολούθησαν τον πόλεμο, καθώς πολλοί Έλληνες μετακινήθηκαν στη Γερμανία για να βρουν δουλειά.

Συνδιάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων 1946 και Γερμανικό Χρέος για Επανορθώσεις

Η «Συνδιάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων» (από 29/7 έως 15/10/1946) διευθέτησε εκκρεμότητες μεταξύ νικητών και ηττημένων του Β΄ ΠΠ, που υπογράφηκαν στη «Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων» το 1947. Περιλάμβανε διακανονισμό για καταβολή πολεμικών επανορθώσεων, μειονοτικά δικαιώματα και εδαφικές προσαρμογές.

Τα **Δωδεκάνησα** τελούσαν υπό Ιταλική Κατοχή από το τέλος του Ιταλο-Τουρκικού πολέμου το 1912. Στις 21/9/1946, στη Συνδιάσκεψη του Παρισιού εγκρίθηκε ομόφωνα η **Ένωση των Δωδεκανήσων με την Ελλάδα**, παρόλον ότι οι Βρετανοί οραματίζονταν την αυτονόμηση των νησιών υπό το Αγγλικό Στέμμα. Η τελετή παράδοσης έγινε στις 31 Μαρτίου 1947.

Επίσης, η 19μελής Διασυμμαχική Επιτροπή των νικητριών Δυνάμεων στη Συνδιάσκεψη του Παρισιού επιδίκασε στην Ελλάδα 6,74 δισ. δολάρια ΗΠΑ του 1938 για **«ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΕΙΣ»**, δηλ. για τις καταστροφές της υποδομής της χώρας.

Το 2016, η Διακομματική Επιτροπή του Ελληνικού Κοινοβουλίου, με βάση την έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους και σύμφωνα με τη Συνδιάσκεψη του Παρισιού, αποφάσισε ότι οι **καθαρές απαιτήσεις της Ελλάδας έναντι της Γερμανίας το 2014** ισοδυναμούσαν με **309,5 δισ. ευρώ**. Χρησιμοποιώντας το ίδιο επιτόκιο μπορεί κανείς να υπολογίσει ότι σήμερα, δηλ. το **2023** το ποσό ανέρχεται σε **595 δισ.**

Σημειωτέον ότι ο υπολογισμός αυτός είναι συντηρητικός, ιδίως αν συγκριθεί με το αποτέλεσμα που προκύπτει με βάση το ΑΕΠ της Ελλάδας. Το 1938 το ΑΕΠ της Ελλάδας ήταν 19,3 δισ. δολάρια (του 1990), και το 1946 επιδικάσθηκαν 6,7 δισ. δολάρια (του 1938) δηλ. 62 δισ. δολάρια του 1990. Δηλαδή, επιδικάσθηκε ποσό ίσο με **3 φορές το ΑΕΠ της εποχής**. Το ΑΕΠ της Ελλάδας σήμερα (2023) είναι περίπου 240 δισ. άρα οι Επανορθώσεις βάσει ΑΕΠ ανέρχονται σήμερα σε $3 * 240 = 720$ δισ. δολάρια.

«ΚΑΤΟΧΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ»

Τον Μάρτιο του 1942, οι κατακτητές υποχρέωσαν την Ελλάδα να καταβάλει **κατοχικά έξοδα 1,5 δισ. δρχ./μήνα** για τη συντήρηση των στρατευμάτων τους. Το ποσό αυτό αυξήθηκε μέσα σε 7 μήνες στα **8 δισ.** και ακόλουθα αυξήθηκε σε ανεξέλεγκτα ποσά (κατοχικά δάνεια σε μετρητά). Επιπρόσθετα, η Γερμανία εξασφάλισε επιδότηση σε είδος (**κλήριγκ**) όπως αναλύεται παρακάτω.

Επειδή η Κυβέρνηση **Τσολάκογλου** απείλησε με παραίτηση αν αυξηθούν περαιτέρω τα κατοχικά έξοδα και με τη θαρραλέα έκθεση του **Σμπαρούνη**, που καταδείκνυε στους Γερμανούς τις εξωφρενικές υπερτιμολογήσεις τους, έγινε πρόταση από τον οικονομικό πληρεξούσιο της Ιταλίας Ντ'Αγκοστίνιο (D'Agostino) για Δάνειο από την Ελλάδα. Τον Μάρτιο του 1942, Γερμανία και Ιταλία (απουσία Ελλάδος) αποφάσισαν να πάρουν **Αναγκαστικό Κατοχικό Δάνειο** από την Ελλάδα, κυρίως για τις ανάγκες των γερμανικών μετώπων σε Βόρεια Αφρική, Βαλκάνια και Σοβιετική Ένωση. Στις τροποποιήσεις του Δανείου που ακολούθησαν συμμετείχε και η Ελλάδα, κι έτσι το Δάνειο μετετράπη σε **Συμβατικό**.

Άρα, αυτό το «Κατοχικό Δάνειο» δεν είναι ούτε «ηθικό», ούτε «πολιτικό» ούτε «επανορθωτικό». Είναι μια Συμβατική Διακρατική Δανειακή υποχρέωση της Γερμανίας έναντι της Ελλάδας, όμοια με το τρέχον χρέος της Ελλάδας στην Ευρώπη. Κατά συνέπεια, αυτό **το Κατοχικό Δάνειο είναι απαράγραπτο στο διηγεκές και έντοκο** ως ληξιπρόθεσμο από το 1943.

Ο ίδιος ο Χίτλερ αναγνώρισε τον διακανονισμό του Κατοχικού Δανείου δίνοντας εντολή για πληρωμή των 2 πρώτων δόσεων, αν και οι επιταγές που δόθηκαν τότε από τους Γερμανούς στην Ελλάδα ήταν ακάλυπτες. Επίσης, δεδομένου ότι ουδεμία άλλη χώρα πλύν της Γερμανίας χρωστάει στην Ελλάδα, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αναγνώρισε το 2010 το Κατοχικό Δάνειο όταν απαίτησε προσθήκη του άρθρου 8 στο πρώτο Μνημόνιο. Αυτό το άρθρο αναφέρει ρητά την «απαγόρευση συμψηφισμού χρεών άλλων κρατών στην Ελλάδα».

Υπάρχουν πολλοί υπολογισμοί του Κατοχικού Δανείου από Έλληνες και ξένους οικονομολόγους και ιστορικούς με το ποσό να κυμαίνεται από 100 δισ. δολάρια (Hagen Fleischer και Sven Felix Kellerhoff) έως 500 δισ. ευρώ (Δημοσθένης Κούκουνας). Σε αντίθεση, το πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Ελληνικής Βουλής (του 2016) αναφέρεται σε ποσό 10,3 δισ. ευρώ, ποσό που πολλοί οικονομολόγοι και ιστορικοί έχουν καταγγείλει ως απόλυτα λανθασμένο.

Εδώ, θα αναφερθώ στην επιστημονικά τεκμηριωμένη άποψη του οικονομολόγου και ιστορικού αναλυτή Τζανέτου Γκούσκου, ο οποίος άλλωστε στο βιβλίο του πραγματεύεται τις κυριότερες εκτιμήσεις Ελλήνων και ξένων αναλυτών (Σμπαρούνη, Αγγελόπουλου, Δερτιλή, Kellerhoff, Ritschl, Roth, Delpla, Fleischer) αναφορικά με τον προσδιορισμό των Κατοχικών Δανείων, από το 1944 έως το 2012.

Ο Τζανέτος Γκούσκος στο βιβλίο του «Ιδού ο Λογαριασμός κ. Μέρκελ», μετά από ανάλυση ιστορικών δεδομένων, αποσαφηνίζει ότι το λεγόμενο «Κατοχικό Δάνειο» αποτελεί Διακρατική Συμφωνία, και περιλαμβάνει 3 ενότητες Γερμανικών Οφειλών: (1) καταβολές της Ελλάδας σε Μετρητά, (2) καταβολές σε Προϊόντα (κλήριγκ), και (3) Λοιπές Πιστώσεις (σε ενδιάμεσες συμφωνίες και με αναγκαστικά μέτρα), εξ ου και η χρήση πληθυντικού «Κατοχικά Δάνεια».

Μεταξύ άλλων, αναλύει τον τρόπο με τον οποίο η Ελλάδα της Κατοχής επιδοτούσε τους Γερμανούς μέσω της συμφωνίας **κλήριγκ**. Τα εξαγόμενα από την Ελλάδα στη Γερμανία προϊόντα τιμολογούνταν σε τιμές του 1938, ενώ τα εισαγόμενα από τη Γερμανία προϊόντα χρεώνονταν στην Ελλάδα υπερτιμολογημένα κατά 300%. Το υπερτίμημα το παρακρατούσε η Γερμανία ως πίστωση.

Επιπλέον, ο Γκούσκος εξηγεί ότι ο πληθωρισμός ίσχυε μόνο για τους Έλληνες, γιατί οι αγορές των δυνάμεων Κατοχής γίνονταν σε τιμές διατίμησης που οι ίδιες καθόριζαν σε χαμηλά επίπεδα και που ίσχυαν μόνο γι' αυτές.

Υπολογίζει το ποσό με 3 διαφορετικές μεθόδους: (α) τη μέθοδο ανατοκισμού, (β) τη μέθοδο θετικής και αποθετικής ζημίας, και (γ) τη μέθοδο αναγωγής ως μερίδιο στο ΑΕΠ της Γερμανίας.

Το συμπέρασμα είναι ότι η Γερμανία οφείλει στην Ελλάδα για τα Κατοχικά Δάνεια **300 δισ. ευρώ**. Το βιβλίο γράφτηκε το **2014**, άρα το ποσό των Κατοχικών Δανείων **σήμερα** (9 χρόνια αργότερα) με το ίδιο επιτόκιο που χρησιμοποιήθηκε στο βιβλίο Γκούσκου ανέρχεται σε **506 δισ. ευρώ**.

Ο Γκούσκος αποδεικνύει ότι το δημόσιο χρέος της Ελλάδας το 2014 (320 δισ. ευρώ) μπορούσε να αποσβεσθεί πλήρως (100%) από το χρέος της Γερμανίας προς την Ελλάδα, χωρίς να διακινδυνεύσει η γερμανική οικονομία.

Καταλήγει ότι τα Κατοχικά Δάνεια, ως διακρατική υπόθεση Κρατών με συνέχεια (Γερμανίας και Ελλάδας), καθ' ότι μη καταβληθέν και ληξιπρόθεσμο, είναι **άμεσα απαιτητό μη επιδεχόμενο νομικής διαιτησίας** παρά μόνον μιας επιτροπής οικονομικών εμπειρογνομόνων διεθνούς κύρους, οι οποίοι θα επεξεργασθούν τα δεδομένα και θα καταλήξουν σε αδιαμφησβήτητο πόρισμα για το ακριβές ποσό.

Ο Γκούσκος πρότεινε ήδη από το 2014: «Εάν η Γερμανία αρνηθεί να καταβάλει τα Κατοχικά Δάνεια, η Ελλάδα έχει το ηθικό άλλοθι -χωρίς δική της υπαιτιότητα- να πράξει το ίδιο που κάνει και η Γερμανία, δηλ. άρνηση καταβολής χρέους».

Συνοψίζοντας όλα τα σχετικά δεδομένα, συμπεραίνει κανείς ότι η Γερμανία μεταπολεμικά αντί να επιστρέψει τα Δάνειά της στην Ελλάδα, δάνεισε την Ελλάδα. Με άλλα λόγια, **η Γερμανία δάνεισε στην Ελλάδα ελληνικά χρήματα**. Κι αυτή η υποτέλεια της νικήτριας Ελλάδας απέναντι

στην ηττημένη Γερμανία, αποτελεί την **αρχή του σύγχρονου επαχθούς και απεχθούς δημόσιου χρέους της Ελλάδας.**

Διερωτάται κανείς: Γιατί η Ελλάδα εξακολουθεί να πληρώνει το χρέος της, όταν η Γερμανία αρνείται να πληρώσει το δικό της παλαιότερο και μεγαλύτερο χρέος στην Ελλάδα;

Γιατί γίνονται ανεκτά τα “2 μέτρα και 2 σταθμά” μέσα στην ΕΕ;

Αποζημιώσεις για την Καταναγκαστική εργασία

Μετά τη δικαίωση σε αμερικανικά δικαστήρια διασωθέντων που απαιτούσαν αποζημίωση για αναγκαστική εργασία, η Γερμανία αναγκάστηκε σε διαπραγματεύσεις το 2000.

Στις διαπραγματεύσεις κλήθηκε η ελληνική **κυβέρνηση του Κώστα Σημίτη**, η οποία **έλαμψε δια της απουσίας της.**

Μετά από 18 μήνες διαπραγματεύσεων, τον Μάρτιο του 2000, ΗΠΑ, Ισραήλ, Πολωνία, Ρωσία, Ουκρανία, Λευκορωσία και Τσεχία κατέληξαν σε συμφωνία με τη Γερμανία. Αποφασίστηκε ότι θα αποζημιώνονταν όσοι συμμετείχαν σε καταναγκαστική εργασία ανάλογα με (α) το χρόνο εργασίας τους ή/και (β) το είδος των ιατρικών πειραμάτων που υπέστησαν.

Το υπεύθυνο ίδρυμα «Μνήμη, Υπευθυνότητα και Μέλλον» συγκέντρωσε το ποσό των 2,5 δισ. μάρκων από τη Γερμανική Κυβέρνηση, καθώς και από τις γερμανικές βιομηχανίες που είχαν χρησιμοποιήσει κρατούμενους σε καταναγκαστική εργασία. Όμως, αποφασίστηκε ως ανώτατο ποσό αποζημίωσης ανά δικαιούχο, το ευτελές ποσό των 15.000 Γερμανικών Μάρκων. **Εγκρίθηκαν 5.500 από τις 73.000 αιτήσεις Ελλήνων. Πολλοί από αυτούς αρνήθηκαν την αποζημίωση θεωρώντας την εξευτελιστική.**

Συνοψίζοντας σχετικά με τις αποζημιώσεις για καταναγκαστική εργασία στην Κατοχή, οι γερμανικές κυβερνήσεις εμπαίζουν τους δικαιούχους ενώ οι ελληνικές κυβερνήσεις αδιαφορούν.

Κλεμμένοι «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ»

1. Ιστορικό Γερμανικών Αρπαγών σε βάθος χρόνου

Παραδείγματα:

Στο Βερολίνο, υπάρχει το Μουσείο της Περγάμου.

Στην αίθουσα της Περγάμου, βλέπει ο επισκέπτης τη σκάλα που είχε λαξευτεί από τους αρχαίους Έλληνες το 170 π.Χ. Ο περίφημος **Βωμός της αρχαιοελληνικής πόλης της Περγάμου** στεγάζεται στο Βερολίνο, εξ ου και το όνομα του Μουσείου.

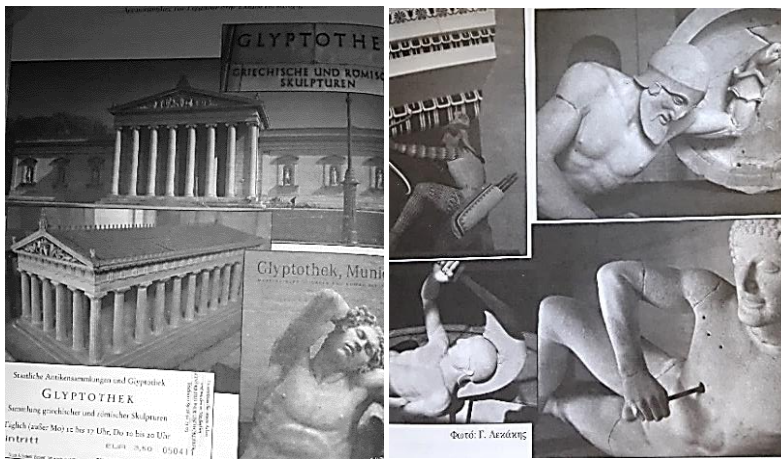
Σε άλλη αίθουσα, βρίσκεται ο **Ναός της Νικηφόρου Αθηνάς**. Στην πρόσοψη του Ναού διαβάζει ο επισκέπτης: «Βασιλεύς

Ευμένης Αθήναι Νικηφόρω». Και μπροστά στέκει το άγαλμα της Αθηνάς Παρθένου, λαξευμένο βάσει πρωτότυπου του γλύπτη Φειδία (450-430 π.Χ.) που βρισκόταν στον Παρθενώνα της Ακρόπολης.

Σε άλλη αίθουσα, βρίσκεται η διάροφη πρόσοψη της βόρειας πύλης της **Αγοράς της Μικρασιατικής πόλης της Μιλήτου**, με 17 μ. ύψος, συνδυασμός Ελληνιστικής αρχιτεκτονικής και Ρωμαϊκής Αυτοκρατορικής τέχνης (120 μ.Χ.). Αφορμή για την ανέγερση της πύλης στην Πέργαμο ήταν η επίσκεψη του Ρωμαίου Αυτοκράτορα.

Αριστουργήματα, αποκομμένα από το φυσικό τους περιβάλλον, από τους τόπους που τα γέννησαν. Πρόκειται για κανονική **αποψίλωση αρχαίων πόλεων**.

Η **Γλυπτοθήκη του Μονάχου** στεγάζει συλλογή αρχαιοτήτων με ελληνικά και ρωμαϊκά γλυπτά. Μεταξύ άλλων περιλαμβάνει τα παρανόμως εξαχθέντα αρχαία από το **Ναό της Αφαιάς Αιγίνης** (Λεκάκης 2012). Πρόκειται για εξόφθαλμη αρχαιοκαπηλία. Συμπερασματικά, η Γερμανία

είναι παγκόσμιος κλεπταποδόχος, εκθέτοντας στα Μουσεία της προϊόντα αρχαιοκαπηλίας.

2. Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος

Ποτέ πριν από τον Β΄ ΠΠ δεν γνώρισε η πολιτιστική κληρονομιά των λαών παρόμοια τερατώδη λεηλασία. Οι Γερμανοί έκαναν τη μεγαλύτερη μετατόπιση έργων τέχνης στην ανθρώπινη ιστορία. Έκλεψαν από τις χώρες που κατέκτησαν αρχαιολογικούς θησαυρούς, πίνακες και γλυπτά από μουσεία, ασημικά από σπίτια Εβραίων που έστειλαν στους θαλάμους αερίων, πολύτιμα υπάρχοντα εκτελεσθέντων, τόνους χρυσού. Τα έκρυψαν σε υπόγεια καταφύγια, ορυχεία και πυθμένες λιμνών.

Διέλαθαν κάποια έργα ιμπρεσιονιστών, κυβιστών και μοντερνιστών, καθότι ο Χίτλερ θεωρούσε ότι αυτά δεν ανήκαν στον χώρο της τέχνης και αποτελούσαν «εκφυλισμένη τέχνη».

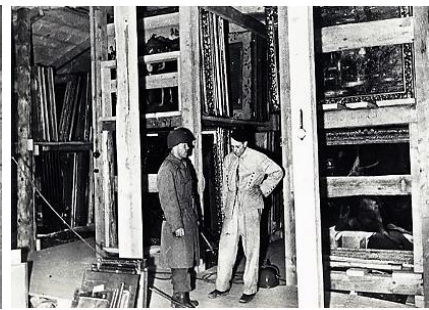
Εικόνα: Αμερικανός στρατιώτης, στο τέλος του Β΄ ΠΠ, επιθεωρεί τα κλεμμένα από τους Γερμανούς έργα τέχνης των κατεχόμενων Ευρωπαϊκών χωρών σε μια **εκκλησία** στην πόλη **Έσλινγκεν** (Esslingen) στη νοτιοδυτική Γερμανία.

Μόνο στο Μόναχο, ανακαλύφθηκαν πάνω από **175 αποθήκες** με λάφυρα Γερμανών, μεταξύ των οποίων πολιτιστικοί θησαυροί αμύθητης αξίας και χρυσάφι.

Εικόνα: Οι στρατηγοί Dwight **Eisenhower** (ανώτατος διοικητής των συμμαχικών δυνάμεων), Omar **Bradley** και George Smith **Patton** επιθεωρούν κλεμμένα και κρυμμένα από Γερμανούς έργα τέχνης.

Ευτυχώς, μία επίλεκτη ομάδα ανδρών και γυναικών, που κατάγονταν από δεκατρείς συμμαχικές χώρες, γνωστή με την ονομασία «**Monuments Men**» (**Μνημείων Άνδρες**), με εμπειρία στο χώρο των τεχνών ως διευθυντές και έφοροι Μουσείων, μελετητές και καθηγητές τέχνης, καλλιτέχνες,

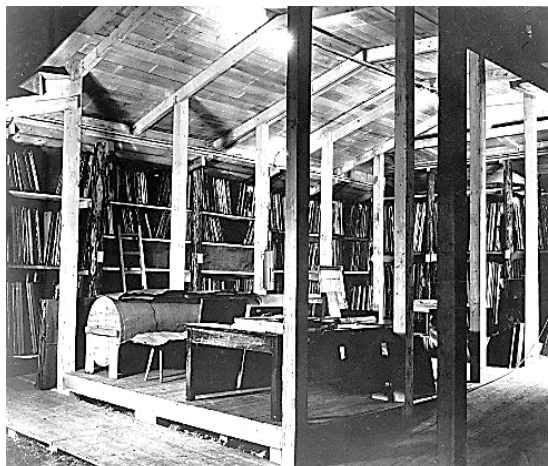
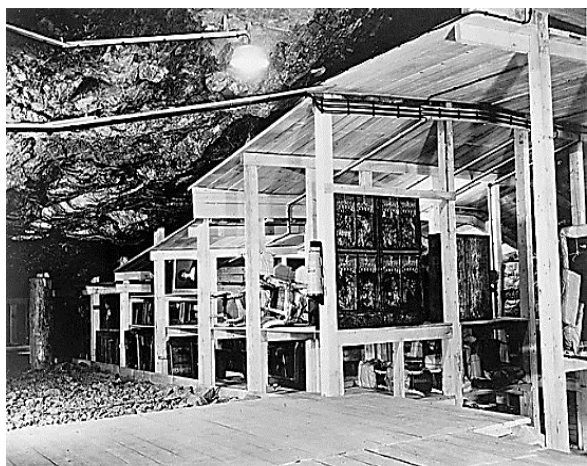

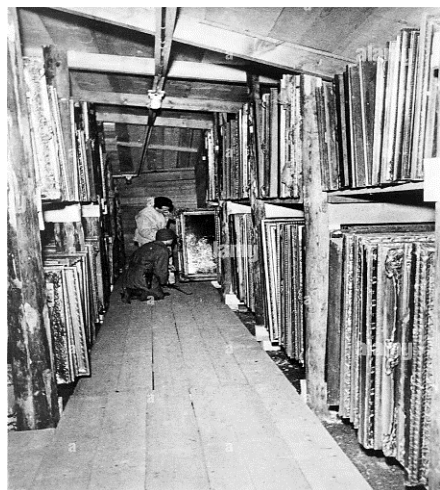
αρχιτέκτονες και αρχειοφύλακες, διακινδύνευσαν τη ζωή τους σαρώνοντας την Ευρώπη για να διασώσουν έργα τέχνης πολιτισμού χιλιάδων ετών.

Στους Monuments Men είναι αφιερωμένη η ομόνυμη κινηματογραφική ταινία.

Μεταξύ των αποθηκευτικών χώρων που χρησιμοποιούσαν οι Γερμανοί για να κρύβουν τους κλεμμένους θησαυρούς ήταν το **Αλατωρυχείο στο Altaussee** στην Αυστρία. Οι βαθύτερες σήραγγες βρίσκονταν πάνω από ένα μίλι μέσα στο βουνό, ασφαλείς από τις βόμβες. Στο εσωτερικό, οι συνθήκες ήταν σταθερές (7°C και 65% υγρασία) ιδανικές για την αποθήκευση της κλεμμένης τέχνης. Οι Γερμανοί έχτισαν δάπεδα, τοίχους και ράφια, καθώς και ένα εργαστήριο

βαθιά μέσα στους θαλάμους. Στις σήραγγες του αλατωρυχείου, φορτηγά μετέφεραν τόνους κλεμμένων πολιτιστικών θησαυρών από το 1943 έως το 1945.

Το περιεχόμενο στο Αλατωρυχείο στο Altaussee με βάση τα γερμανικά αρχεία ήταν: **6.577 πίνακες**, 23.000 σχέδια ή ακουαρέλες, 954 εκτυπώσεις, 137 κομμάτια γλυπτικής, εκατοντάδες έπιπλα, και άλλα αντικείμενα αξίας 3,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων, μαζί με οκτώ κιβώτια με την ένδειξη «Marble - Do Not Drop», που στην πραγματικότητα περιείχαν **βόμβες 500 κιλών** περίπου. Οι Γερμανοί είχαν αποθηκεύσει τις βόμβες, με εντολή να καταστραφούν τα έργα τέχνης σε περίπτωση που θα έχαναν τον πόλεμο.

Τον Απρίλιο του 1945, καθώς τα συμμαχικά στρατεύματα πλησίαζαν το αλατωρυχείο, ο August Eigruber (SS/SA-Obergruppenführer) έδωσε εντολή να ανατινάξουν το Altaussee. Ο Eigruber είναι ένας από τους λίγους Ναζί που πλήρωσε για τα εγκλήματα πολέμου που επιτέλεσε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Mauthausen-Gusen. Καταδικάστηκε σε απαγχονισμό.

Ωστόσο, η εντολή του Eigruber για ανατίναξη του αλατωρυχείου δεν εκτελέστηκε. Η καταστροφή αποτράπηκε την τελευταία στιγμή από την τοπική διοίκηση ορυχείων. Το βράδυ της 3ης προς 4η Μαΐου 1945 οι **ανθρακωρύχοι αφαίρεσαν τις βόμβες** από το ορυχείο, και ανατίναξαν τις

εισόδους του για να αποτραπεί η περαιτέρω πρόσβαση των Γερμανών στους θησαυρούς.

Μετά την κατάληψη του Altaussee στις 8 Μαΐου 1945 από τους Αμερικανούς συμμάχους, ανέλαβαν δράση οι Monuments Men. Άνοιξαν ξανά οι εισοδοί του αλατωρυχείου και ξεκίνησαν οι εργασίες διάσωσης.

Τα έργα τέχνης μεταφέρθηκαν στο κεντρικό σημείο συλλογής τέχνης στο Μόναχο, όπου ξεκίνησε η διαδικασία της αποκατάστασης. Πλήθος θησαυρών άρχισαν να **επιστρέφουν** από τη Γερμανία πίσω στις κατεστραμμένες πρωτεύουσες της Ευρώπης από όπου είχαν κλαπεί.

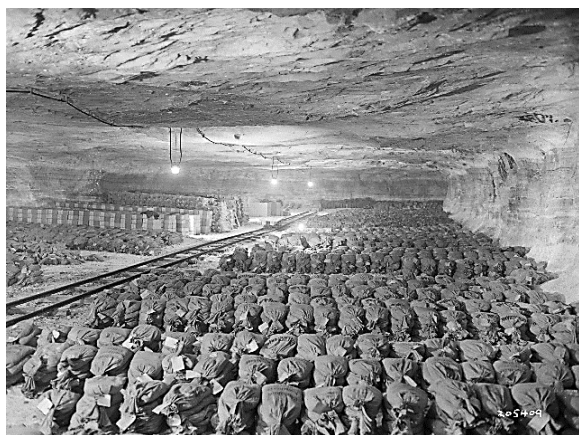
Για παράδειγμα:

Τόσο το ανακτημένο «**Πολύπτυχο της Γάνδης**» του Jan van Eyck (ένα μνημειώδες έργο της πρώιμης φλαμανδικής τέχνης, των αρχών του 15ου αιώνα), όσο και το γλυπτό της «**Παναγίας της Μπριζ**» του Michelangelo Buonarroti στάλθηκαν πίσω στο Βέλγιο.

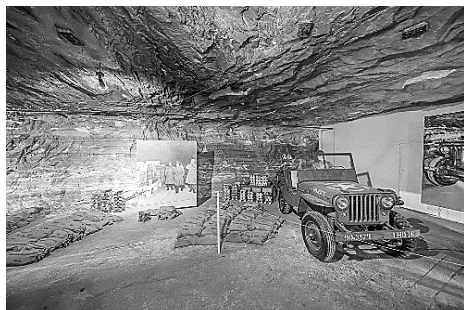
Όμως, τουλάχιστον 20.000 έργα τέχνης κλεμμένα από τους Γερμανούς παρέμειναν ανεντόπιστα.

Στα Αλατωρυχεία Καϊζερόλα στο Μέρκερς της Θουριγγίας, ο Αμερικανικός στρατός βρήκε 550 υφασμάτινους σάκους με ένα εκατομμύριο χρυσά μάρκα ο καθένας, 400 μικρότερες τσάντες με ράβδους χρυσού, καθώς και κουτιά με βέρες και χρυσά σφραγίσματα δοντιών από τα θύματα στους θαλάμους αερίων. Οι σύμμαχοι φυγάδευσαν από τα αλατωρυχεία πάνω από **100 τόνους χρυσού**.

Η Reichsbank είχε φροντίσει να λιώσει πολλά από τα χρυσά αντικείμενα και να τα μετατρέψει σε ράβδους με χαραγμένο πάνω τους το λογότυπό της. Ο κλεμμένος χρυσός αντιστοιχεί σε πάνω από 70 δισ. δολάρια.

Σήμερα οι «δημοκρατικοί-ευαίσθητοι» Γερμανοί έχουν μετατρέψει το αλατωρυχείο σε κέντρο αναψυχής. Οι επισκέπτες κατεβαίνουν με ανελκυστήρα με ταχύτητα 30 km/h στις στοές. Εκεί οδηγούνται σε μια περιήγηση πολλών χιλιομέτρων στο ορυχείο, με προσομοίωση ανατινάξεων και παράσταση λέιζερ στη υπόγεια αίθουσα συναυλιών...

Η «ουδέτερη» **Ελβετία** αγόραζε και ξέπλενε τον κλεμμένο χρυσό των Γερμανών κάνοντας κατάχρηση του τραπεζικού απορρήτου, αποκομίζοντας αμύθητα κέρδη. Όταν Εβραίοι πολίτες διεκδίκησαν το χρυσό τους, οι τραπεζίτες της Ελβετίας τους ζήτησαν πιστοποιητικά θανάτου από το Άουσβιτς!

Από τους 7,4 τόνους χρυσού που άρπαξαν οι Γερμανοί από την Ελλάδα, αποδόθηκαν μεταπολεμικά μόνο 50 κιλά (Ραδιόπουλος, 2019).

Υπολογίζεται ότι κάπου 37 δισ. δολάρια σε λάφυρα **παραμένουν ακόμα θαμμένα** σε διάφορες ευρωπαϊκές γωνιές και σε σπίτια απογόνων των Γερμανών της Κατοχής. Μεταξύ των απολεσθέντων είναι και το περίφημο Amber Room (Κεχριμπαρένιο Δωμάτιο), το «δο θαύμα του

κόσμου». Πρόκειται για δωμάτιο που σχεδιάστηκε για ένα βασιλιά της Πρωσίας και εδωρήθη στον Μεγάλο Πέτρο της Ρωσίας το 1716. Αποτελείτο από μια σειρά από πάνελ κατασκευασμένα από έξι τόνους κεχριμπάρι, τοποθετημένο σε τοίχους με φύλλα χρυσού και διακοσμημένο με ψηφιδωτά και καθρέφτες.

3. Επιχείρηση Διάσωσης Πολιτιστικών Θησαυρών στην Ελλάδα

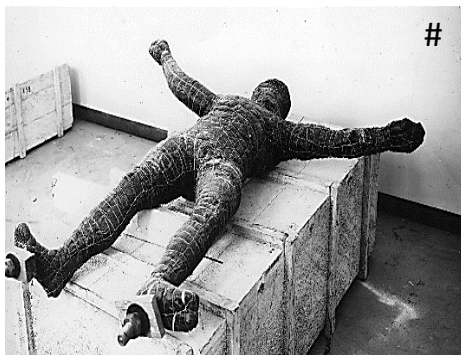
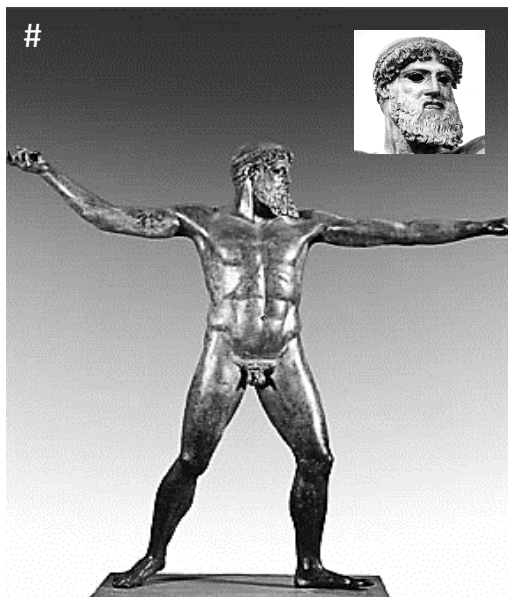
Με εντολή της Ελληνικής Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, επί έξι μήνες (κατά τη διάρκεια όλου του Αλβανικού έπους) επιχειρήθηκε απόκρυψη αρχαιοτήτων στην Ελλάδα.

Η Επιτροπή Ασφάλισης των εκθεμάτων δημιούργησε λάκκους κάτω από τα δάπεδα του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου για την απόκρυψη **Κούρων** και **Ληκύθων** (εικόνες).

Το **άγαλμα της Αφροδίτης** με τον Πάνα και τον Έρωτα (αριστερά) καλύφθηκε με γύψο. Τα περισσότερα **αγάλματα**, όπως και το **άγαλμα του Ποσειδώνα** (δεξιά), τοποθετήθηκαν σε ορύγματα και από πάνω έπεσε άμμος για προστασία από αεροπορικές επιδρομές. Τσιμέντο σφράγισε τα ορύγματα.

Χάλκινα αγάλματα, όπως ο Έφηβος των Αντικυθήρων 340 π.Χ. και ο Ποσειδώνας του Αρτεμισίου 460 π.Χ. (εικόνα), καθώς

και τα πήλινα αντικείμενα καλύφθηκαν με κερόχαρτο ή με πισσόχαρτο, για να αντιμετωπισθεί η υγρασία, και κρύφτηκαν σε κιβώτια.

Τριάντα πέντε κιβώτια φυλάχθηκαν στο σπήλαιο της

Εννεακρούνου και άλλα είκοσι δύο στη φυλακή του Σωκράτη. Τα πολυτιμότερα από αυτά, καθώς και τα χρυσά αντικείμενα, μεταφέρθηκαν στο θησαυροφυλάκιο της Τράπεζας της Ελλάδας.

Τα βιβλία καταγραφής και τεκμηρίωσης των αρχαιοτήτων εγκιβωτίστηκαν και παραδόθηκαν στον Γενικό Ταμία της Τράπεζας της Ελλάδας το Νοέμβριο του 1940.

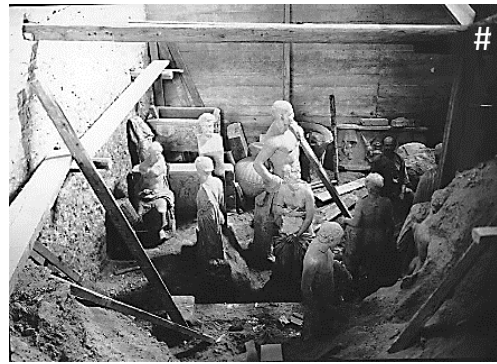
Πρόσφατα, η Αρχαιολογική Υπηρεσία εξέδωσε ένα εξαιρετικό πεντάτομο έργο «Το Παρελθόν σε Δεσμὰ» του Ακαδημαϊκού Βασίλη **Πετράκου**. Πρόκειται για τη χρονογραφία των αρχαιοτήτων της Ελλάδας στην Κατοχή. Ο πρώτος τόμος περιλαμβάνει μεταξύ άλλων στοιχεία για τη διάλυση των μουσείων και την απόκρυψη των αρχαιοτήτων πριν από την εισβολή των Γερμανών.

Όταν οι Γερμανοί μπήκαν στην Αθήνα τον Απρίλιο του 1941, αντίκρισαν ένα ερημωμένο Μουσείο. Μάλιστα, συνέταξαν έναν κατάλογο από 103 γλυπτά με την απαίτηση να εκτεθούν. Αυτή η διαταγή ουδέποτε εκτελέστηκε. Το άδειο Αρχαιολογικό Μουσείο στην Κατοχή στέγασε τις υπηρεσίες του Κεντρικού Ταχυδρομείου και την Κρατική Ορχήστρα Αθηνών, ενώ το 9ο υπόγειο του προς την οδό Μπουμπουλίνας έγινε το αντιαεροπορικό καταφύγιο όλης της γειτονιάς.

Ο Γιώργος **Σεφέρης** στις «Μέρες» περιγράφει: «Τρίτη 4 Ιουνίου 1946. Το μεσημέρι στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Αθήνας. Ξεθάβουν τώρα –άλλα σε κάσες και άλλα γυμνά κατάσαρκα

μέσα στο χώμα– τα αγάλματα. Σε μια από τις μεγάλες αίθουσες, γνώριμες από τα μαθητικά μας χρόνια, οι εργάτες δουλεύουν με φτυάρια και αξίνες.

Το δάπεδο του Μουσείου, αν δεν κοιτάξεις τη στέγη, τα παράθυρα και τους τοίχους με τις χρυσές

επιγραφές, θα μπορούσε να ήταν ένας όποιος τόπος ανασκαφών. Τα αγάλματα βυθισμένα ακόμη στη γη, φαινότουσαν από τη μέση και πάνω γυμνά, φυτεμένα στην τύχη. ...Ήταν ένας αναστάσιμος χορός, μια δευτέρα παρουσία αναδυομένων σωμάτων που σου έδινε μια παλαβή χαρά».

Παρόλες τις προσπάθειες απόκρυψης/διάσωσης των αρχαιοτήτων, πολλές ήταν οι κλοπές και οι καταστροφές της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς στην Κατοχή. Οι Γερμανοί έκλεψαν πολλά έργα τέχνης από πολλά μέρη της Ελλάδας. Το 1946, ο Υπουργός Εθνικής (τότε) Παιδείας, Παπαδήμος, έδωσε εντολή σε αρχαιολόγους και φύλακες αρχαιολογικών χώρων να συντάξουν λίστες κλεμμένων αρχαιοτήτων. Δεδομένου ότι οι Γερμανοί είχαν κλέψει και τους καταλόγους, οι λίστες που έχουμε είναι ελλιπείς.

Ο ιστορικός ερευνητής Γεώργιος **Λεκάκης** στο βιβλίο του για τις Αρχαιοκαπηλίες των Γερμανών έχει κατάλογο κλοπών, λεηλασιών και καταστροφών, αποδελτιωμένο από την επίσημη **έκθεση του Υπουργείου του 1946**.

Επίσης, ο πέμπτος τόμος του πρόσφατου πονήματος του Βασίλη **Πετράκου** αποτελεί ανασύνθεση και συστηματική κατάταξη του περιεχομένου του δημοσιεύματος της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας του 1946 «Ζημίες των Αρχαιοτήτων εκ του Πολέμου και των Στρατών Κατοχής». Μάλιστα, στην τότε συνοπτική έκθεση των συνεπειών της Κατοχής, ο Πετράκος προσθέτει τις βρετανικές εκθέσεις για τις ζημιές των αρχαιοτήτων όπως και πολλά άλλα ντοκουμέντα της εποχής.

Οι καταγεγραμμένες **παράνομες ανασκαφές** από τους Γερμανούς περιλαμβάνουν 24 τοποθεσίες. Έχουν καταγραφεί καταστροφές μνημείων τέχνης, βυζαντινής και λαϊκής αρχιτεκτονικής, εκκλησιών και αρχοντικών. Γερμανοί έκλεψαν αρχαιότητες από 42 μουσεία ή αρχαιολογικούς χώρους, οι Ιταλοί από 33 και οι Βούλγαροι από 9.

Επιπλέον, αναφέρεται ότι οι Γερμανοί στην Κατοχή: Κατασκεύαζαν πολυβολεία με αρχαία αρχιτεκτονικά στοιχεία. Αποσπούσαν τμήματα μαρμάρων Ακροπόλεως (ως αναμνηστικά) με τις ευλογίες των αξιωματικών τους. Ουρούσαν και αποπατούσαν στην Ακρόπολη. Έκαναν σκοποβολή σε αγάλματα...

Στην **Κρήτη**, οι Γερμανοί μεταξύ άλλων επιτάζανε το Μουσείο Ηρακλείου με τους αμύθητες αξίας θησαυρούς, λεηλάτησαν τα ανάκτορα της Κνωσού και της Φαιστού, τον αρχαιολογικό χώρο των Μαλίων, τη Βίλλα Αριάδνη, τις συλλογές Γόρτυνος, Ιεράπετρας...

Από το 1941 ο εγκληματίας πολέμου Γερμανός στρατηγός Julius **Ringel** άρχισε παράνομες ανασκαφές στο νησί, όπου 5.000 χρόνια νωρίτερα άνθισε ο πρώτος προηγμένος πολιτισμός της Ευρώπης, ο **Μινωικός πολιτισμός**. Άρπαξε κεραμικά, βάζα, αγάλματα τόσο για προσωπικό του πλουτισμό όσο και για τα γερμανικά μουσεία. Ο Ringel προκειμένου να χωρέσει στις αποσκευές του κάποια αρχαία, τα πριόνιζε ώστε να τα επανασυνθέσει στη βίλα του στο Γκρατς. Κατάσχεσε αρχαιότητες από τη Βίλα Αριάδνη. Έκλεψε πολιτιστικούς θησαυρούς από ένα κλειδωμένο δωμάτιο στο αρχαίο παλάτι της Κνωσού. Διέταξε παράνομες ανασκαφές. Ο Ringel φεύγοντας από την Κρήτη πήρε έναν αμύθητο θησαυρό από αρχαία αντικείμενα. Τις κλοπές του Ringel περιγράφει ο αρχαιολόγος Νικόλαος Πλάτων στο άρθρο του «Η Τύχη των Αρχαιοτήτων της Κρήτης κατά τον Πόλεμον» (1947).

Ο αρχαιολόγος Νικόλαος **Πλάτων** ήταν ένας από τους ήρωες της κατεχόμενης Ελλάδας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, υπερασπιζόμενος Ελληνικά Μνημεία με κάθε κόστος. Ο Πλάτων φρόντισε να ταφούν πολλά αγάλματα στον κήπο του Αρχαιολογικού Μουσείου του Ηρακλείου, και να τοποθετηθεί μια μεταλλική πόρτα στην είσοδο του υπογείου για την προστασία εκατοντάδων άλλων αρχαιοτήτων από τη λεηλασία. Κράταγε τα κλειδιά και κοιμόταν μέσα στο Μουσείο.

Τα δύο τρίτα των εκθεμάτων του Μουσείου δεν χωρούσαν στο υπόγειο και μεταφέρθηκαν σε δυσπρόσιτα σημεία του κτηρίου. Κρύφτηκαν πίσω από τοίχους με σάκους άμμου. Ο Πλάτων κρατούσε τα κλειδιά της μεταλλικής πόρτας και αρνήθηκε να τα παραδώσει στους Γερμανούς. Κοιμόταν μέσα στο Μουσείο για να διώξει επίδοξους κλέφτες. Έπεισε τους Γερμανούς να πάρουν αντίγραφα αρχαιοτήτων, φτιαγμένα από ειδικούς του Μουσείου, ώστε να διασωθούν τα πρωτότυπα.

Στη **Φαιστό** οι Γερμανοί έκλεψαν πολύτιμα αγγεία. Τοποθέτησαν μέσα στις Μινωικές αποθήκες πυρομαχικά, ενώ η οχυρωμένη ζώνη τους ήταν μέσα στις ανασκαφές.

Στη **Κνωσό** κατέστρεψαν τον βασιλικό τάφο των Ισοπάτων για να φτιάξουν με το οικοδομικό υλικό του παραπήγματα επάκτιων πυροβολείων.

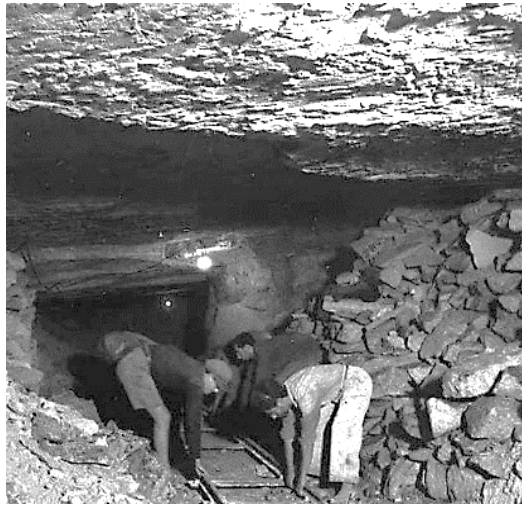
Οι Γερμανοί στην Κρήτη κατέστρεψαν τεχνουργήματα του Μινωικού πολιτισμού, του αρχαιότερου πολιτισμού της Ευρώπης.

Μεταξύ άλλων καταστροφών που προξένησαν ήταν η ανατίναξη του αρχαίου λατομείου της **Γόρτυνος** ή **Λαβύρινθου Γόρτυνος**, που από την πέτρα του είχαν χτιστεί 150 αρχαίες πόλεις στην Κρήτη καθώς και το Μινωικό ανάκτορο της Φαιστού. Ήταν ένα τεράστιο τεχνητό σπήλαιο με δαιδαλώδεις διαδρόμους μήκους

μεγαλύτερου των 2,5 χιλιομέτρων. Πολλοί ερευνητές τοποθετούν εκεί τον μυθικό Λαβύρινθο του

Μινώταυρου, όπου οι Αθηναίοι έστελναν 7 νέους και 7 νέες κάθε χρόνο ως φόρο υποτελείας. Σύμφωνα με τη Μυθολογία ο Θησέας, γιός του Αιγαία βασιλιά των Αθηνών, κατάφερε να σκοτώσει το Μινώταυρο και να επιστρέψει στην έξοδο του λαβύρινθου χάρη σε ένα κουβάρι νήμα που του έδωσε η Αριάδνη κόρη του Μίνωα.

Με αγγαρείες εκατοντάδων Κρητών δημιουργήθηκαν διάδρομοι και σιδηροδρομικές γραμμές ώστε οι Γερμανοί να μεταφέρουν και

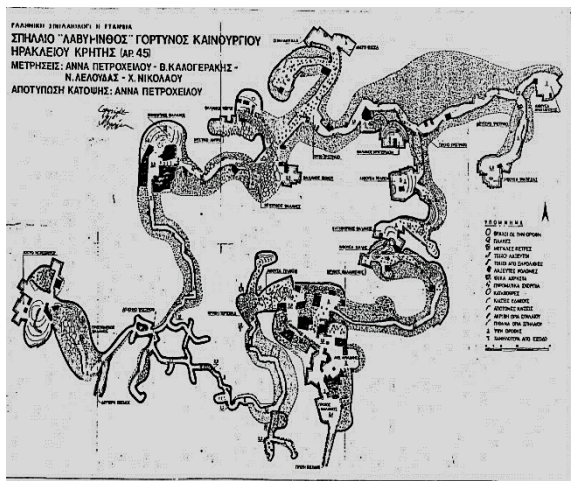
να αποθηκεύσουν χιλιάδες οβίδες, νάρκες και πυρομαχικά πάνω από 300 τόνους.

Το σπήλαιο ήταν κοντά στο αεροδρόμιο Τυμπακίου, από όπου τα πολεμοφόδια πήγαιναν στην στρατιά του Ρόμελ.

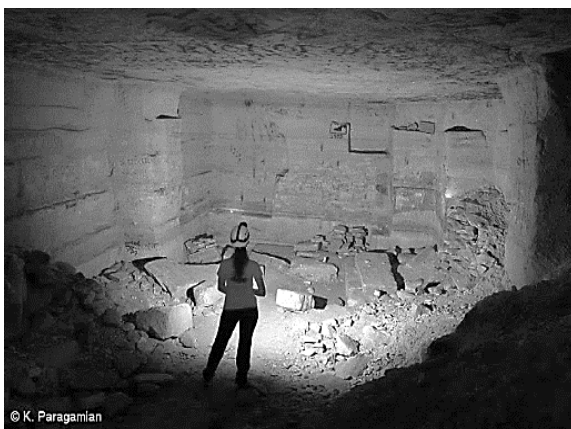

Φεύγοντας από την Κρήτη το φθινόπωρο του 1944, οι Γερμανοί με ηλεκτρική πυροδότηση ανατίναξαν

από μακριά το Λαβύρινθο της Γόρτυνος. Έγινε μια από τις μεγαλύτερες εκρήξεις. Η Κρήτη δονήθηκε. Ογκόλιθοι 10-15 τόνων τινάχτηκαν έως 10 χιλιόμετρα μακριά, και ο λόφος εξαφανίστηκε θυμίζοντας σεληνιακό τοπίο.

Το 1985, η σπηλαιολόγος ερευνήτρια Άννα Πετροχειίλου εξερεύνησε και χαρτογράφησε ό,τι απέμεινε από το σπήλαιο της Γόρτυνος. Έγραψε ότι είναι το μόνο σπήλαιο σε όλο τον κόσμο που διαθέτει λαξευμένες αίθουσες με λαξευμένα, έδρανα τοίχους και κολώνες υποστήλωσης, και με βωμούς ανάκλιτρα μοναδικής καλλιτεχνικής απόδοσης, αξιοθαύμαστα για τη σύγχρονη εποχή.

Όμως λίγοι μπορούν να το επισκεφτούν σήμερα. Οποιαδήποτε εργασία εντός του σπηλαίου είναι επικίνδυνη λόγω της αλλοίωσης των πυρομαχικών που είναι διάσπαρτα, σφηνωμένα στα τοιχώματα και στα χαλάσματα. Η Γερμανία πρέπει να αναγκαστεί τουλάχιστον στον καθαρισμό του Λαβυρίνθου και στην αφαίρεση των πυρομαχικών που της ανήκουν.

Συνολικά, αναφέρονται ως κλεμμένα 8.500 αρχαία και βυζαντινά αντικείμενα, και 460 πίνακες από την Ελλάδα. Οι Γερμανοί προκάλεσαν καταστροφές σε 87 αρχαιολογικούς χώρους. Η συνολική αξία της ζημίας που προκάλεσαν εκτιμάται σε 15,8 δισ. δολάρια του 1938 (1,5 τρισ. ευρώ σήμερα με 3% επιτόκιο).

Στην πραγματικότητα όμως οι πολιτιστικοί θησαυροί που άρπαξαν οι Γερμανοί από την Ελλάδα είναι ανεκτίμητης αξίας και επιβάλλεται ο **ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΣ** τους.

Δεδομένου ότι η Γερμανία αρνείται να επιστρέψει τους κλεμμένους πολιτιστικούς θησαυρούς στη χώρα που τους γέννησε, η **Ελλάδα πρέπει να ζητήσει ασφαλιστικά μέτρα**. Πρέπει να δεσμεύσει την δημοπράτηση παρανόμως εξαχθέντων Ελληνικών αρχαιοτήτων. Να ζητήσει παραστατικά από τα ξένα μουσεία που τα εκθέτουν. Οι ξένοι ας κρατήσουν αντίγραφα, όμως οφείλουν να επιστρέψουν τα πρωτότυπα στη χώρα που τα φιλοτέχνησε.

Απελευθέρωση Ελλάδας - Τελος Β΄ ΠΠ

Στις **9 Οκτωβρίου 1944**, οι αγγλο-σοβιετικές συζητήσεις μεταξύ Τσώρτσιλ και Στάλιν στη Μόσχα, παρόντος του εκεί Αμερικανού πρέσβη Χάριμαν, διευθέτησαν το **μοίρασμα των Βαλκανικών λαών** με τη «Συμφωνία των Ποσοστών», που επικυρώθηκε οριστικά στη Μάλτα το Φεβρουάριο του 1945. Ο θρύλος θέλει τις ζώνες επιρροής στην περιοχή των Βαλκανίων γραμμένες πρόχειρα σε ένα χαρτί, δια χειρός Τσώρτσιλ. Η Σοβιετική Ένωση θα είχε το 90% της κυριαρχίας στη Ρουμανία, το 75% στη Βουλγαρία, και το 50% στη Γιουγκοσλαβία και Ουγγαρία, ενώ η Μεγάλη Βρετανία θα είχε το 90% της κυριαρχίας στην Ελλάδα.

Τρεις μέρες αργότερα, στις **12 Οκτωβρίου 1944**, έγινε η εκκένωση της Αθήνας από τα γερμανικά στρατεύματα. Και οι Αθηναίοι γιόρτασαν την «Απελευθέρωση».

Οι καμπάνες χτύπησαν χαρμόсуνα και ο κόσμος ξεχύθηκε στους δρόμους πανηγυρίζοντας την ήττα και αποχώρηση των κατακτητών Γερμανών.

Μετά την παρέλευση άλλων τριών ημερών (**15 Οκτωβρίου 1944**), και σε συμφωνία με το Άγγλο-Σοβιετικό μοίρασμα των Βαλκανίων (6 μέρες νωρίτερα) βάσει του οποίου η Μεγάλη Βρετανία είχε το 90% της κυριαρχίας στην Ελλάδα, εισήλθαν τα Βρετανικά στρατεύματα στην Αθήνα με εντολή του Τσώρτσιλ «μη διστάζετε να ενεργείτε σα να βρισκόσαστε σε κατακτημένη πόλη».

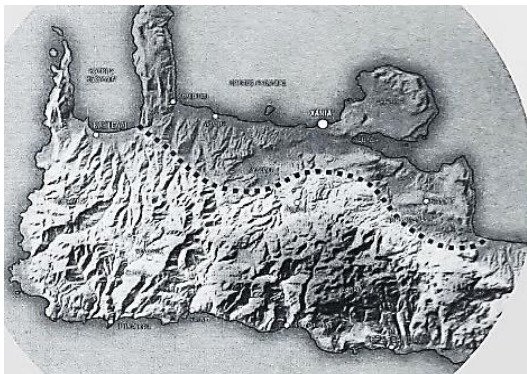
Κι ενώ στην υπόλοιπη Ελλάδα οι Γερμανοί αποχώρησαν τον Οκτώβριο του 1944, στην Κρήτη συμπύχθηκαν στο βόρειο τμήμα του Νομού Χανίων στην «**Οχυρά Θέση Κρήτης**», κατ' εντολή των Άγγλων.

Οι Άγγλοι (σύμμαχοι των Ελλήνων) συμφώνησαν με τους Γερμανούς (κοινούς εχθρούς Άγγλων κι Ελλήνων) να παραμείνουν γερμανικές δυνάμεις στην Κρήτη ως χρήσιμοι αιχμάλωτοι. Διότι, σε περίπτωση νίκης του ΕΑΜ στον ελληνικό εμφύλιο που ακολούθησε

την Απελευθέρωση, οι Άγγλοι δεν θα επέτρεπαν την ενσωμάτωση της Κρήτης σε μια κομμουνιστική Ελλάδα. **Οι «σύμμαχοι» Άγγλοι είχαν σκοπό να προσαρτήσουν την Κρήτη στη Μεγάλη Βρετανία με τη βοήθεια των Γερμανών.** Εδώ ταιριάζει για τους Άγγλους η παροιμία «Όλοι μιλούν για τ' άρματα κι ο Γιάννης για την πίτα».

Όπως είπε ο λόγιος αρχηγός της Φιλικής Εταιρείας και πρωτεργάτης της επανάστασης 1821, Αλέξανδρος Υψηλάντης «Ποτὲ ξένος δὲν βοηθεῖ ξένον, χωρὶς μεγαλύτερα κέρδη».

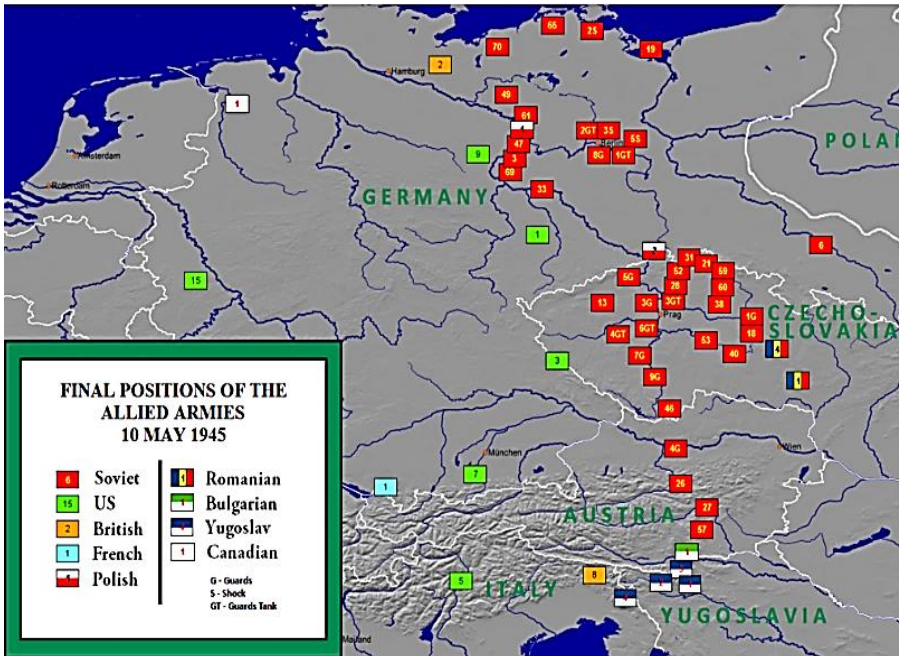

Έτσι, με εντολή των Άγγλων, οι αιχμάλωτοι Γερμανοί παρέμειναν οπλισμένοι στην Κρήτη μέχρι το Μάιο του 1945, δηλ. 7 μήνες μετά την Απελευθέρωση της Ελλάδας. Όπως εύστοχα γράφει ο φιλόλογος Σταύρος **Βλοντάκης** στο βιβλίο του

«Οχυρά Θέσις Κρήτης», επί 7 μήνες υπήρχε «**Άγγλο-Γερμανική Κατοχή**» στα Χανιά. Οι Γερμανοί όχι μόνο δεν ήταν αιχμάλωτοι, αλλά κράτησαν όλο τον οπλισμό τους, δολοφόνησαν 45 Κρητικούς και βομβάρδισαν κατοικημένο χωριό στο Χανιώτικο κάμπο, τον Βατόλακκο, με την ανοχή των 'συμμάχων' Άγγλων. Οι «αιχμάλωτοι πολέμου» Γερμανοί της «Οχυράς Θέσις Κρήτης» αναχώρησαν από την Κρήτη, με ευθύνη των Βρετανών, με τον ατομικό οπλισμό τους το καλοκαίρι του 1945. Τα βαριά όπλα φρόντισαν οι Άγγλοι να τα ρίξουν ανοιχτά στη θάλασσα, για να μην πέσουν στα χέρια των «συμμάχων» Κρητικών!

Τέλος Β΄ ΠΠ στην Ευρώπη: Μετά την είσοδο των Σοβιετικών στο Βερολίνο και την αυτοκτονία του Χίτλερ στις 30 Απριλίου του 1945, η Γερμανία παραδόθηκε άνευ όρων (7 μήνες μετά την Απελευθέρωση της Ελλάδας). Ο στρατάρχης **Keitel** υπέγραψε την παράδοση της Γερμανίας στο Βερολίνο στις 8 Μαΐου με ισχύ από **9 Μαΐου 1945**.

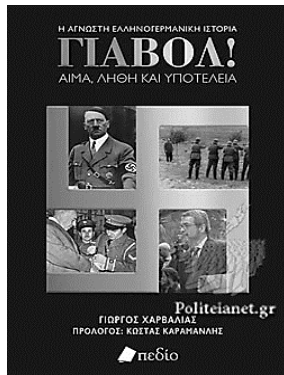
Στον χάρτη φαίνονται οι θέσεις των Συμμαχικών Δυνάμεων στο τέλος του Β΄ ΠΠ (10 Μαΐου του 1945). Όπως είπε ο Σοβιετικός ηγέτης Ιωσήφ Στάλιν: «**Η Μεγάλη Βρετανία προμήθευσε χρόνο, οι Ηνωμένες Πολιτείες χρήμα, και η Σοβιετική Ένωση αίμα**».

Δύο μέρες μετά την παράδοση των Γερμανών, πραγματοποιήθηκε η **τελευταία πράξη του πολέμου στην Ευρώπη** στη βίλα Αριάδνη στο Ηράκλειο (10 Μαΐου του 1945), τέσσερα χρόνια μετά την κατάληψη της Κρήτης και επτά μήνες μετά την Απελευθέρωση της υπόλοιπης Ελλάδας. Η ναζιστική σημαία κατέβηκε στις 23 Μαΐου 1945 (**μετά την παράδοση της Οχυράς Θέσης Κρήτης**), η προτελευταία στον κόσμο χάρη στους Άγγλους «συμμάχους». Η

τελευταία έμεινε σε ένα φυλάκιο στον Αρκτικό Κύκλο ξεχασμένη από θεούς κι ανθρώπους.

Έτσι το 1945, τα όνειρα της Γερμανίας για παγκόσμια κυριαρχία ναυάγησαν. Εγκατέλειψε όμως το Βερολίνο τις βλέψεις για επιβολή στην Ευρώπη; Στην απάντηση του κρίσιμου αυτού ερωτήματος συνεισφέρει το βιβλίο του Γιώργου **Χαρβαλιά** «Γιαβόλ! Αίμα, Λήθη και Υποτέλεια». Αναφέρει χαρακτηριστικά «Η Γερμανία αντί να ελεγχθεί από τους Γάλλους, έλεγξε μόνη της όλο το αφήγημα της Ευρωπαϊκής ενοποίησης».

Στο μεταξύ, είχε πραγματοποιηθεί «**Η Διάσκεψη της Γιάλτας**» (4-11 Φεβρουαρίου 1945) στο μέγαρο της Λιβάντια κοντά στη Γιάλτα της Κριμαίας. Εκεί, ο Βρετανός Πρωθυπουργός Ουίνστον **Τσώρτσιλ**, ο Αμερικανός Πρόεδρος Φράνκλιν **Ρούσβελτ**, και ο ηγέτης της Σοβιετικής Ένωσης Ιωσήφ **Στάλιν** (δηλ. «The Big Three» οι Τρεις Μεγάλοι) αποφάσισαν τη μορφή που θα

είχε ο μεταπολεμικός κόσμος.

Μεταξύ άλλων στη Διάσκεψη της Γιάλτας: (1) επισημοποιήθηκε η πρόθεση για τη δημιουργία του ΟΗΕ, (2) επισημοποιήθηκαν οι σφαίρες επιρροής, με τους Βρετανούς να έχουν το 90% της κυριαρχίας στην Ελλάδα, (3) απορρίφθηκε η πρόταση των Τσώρτσιλ και Ρούσβελτ για διαμελισμό της Γερμανίας, (4) αποφασίστηκε η εκμηδένιση του γερμανικού милитарισμού και ναζισμού «για να μην μπορέσει ξανά η Γερμανία να απειλήσει την παγκόσμια ειρήνη», και (5) ο Στάλιν συμφώνησε στην είσοδο της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ) στον πόλεμο κατά της Ιαπωνίας.

Οι Άγγλοι «σύμμαχοι» των Ελλήνων, συνεπείς στις αποικιακές τους πολιτικές, έπαιξαν μοιραίο ρόλο στη μεταπολεμική Ελλάδα. Δεν ήταν μόνο η πρόθεσή τους να προσαρτήσουν Κρήτη και Δωδεκάνησα στη Μεγάλη Βρετανία. Ήταν κυρίως η **διασπαστική πολιτική του Τσώρτσιλ** έναντι των Ελληνικών Αντιστασιακών Οργανώσεων από ενωρίς, με τελικό στόχο την εξόντωση του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ και την επιβολή καθεστώτος της αρεσκειάς του.

Οι συγκρούσεις μεταξύ των Βρετανικών δυνάμεων και του ΕΛΑΣ στην Αθήνα, γνωστές ως **Δεκεμβριανά**, ξεκίνησαν 2 μήνες μετά την Απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Γερμανούς. Ήταν ένοπλες συγκρούσεις ανάμεσα στις αντιστασιακές δυνάμεις του ΕΑΜ από τη μια, και τις Βρετανικές και κυβερνητικές δυνάμεις από την άλλη στις οποίες ανήκαν και πρώην συνεργάτες των Γερμανών (δωσίλογοι).

Οι συγκρούσεις αυτές σταμάτησαν με τη **Συμφωνία της Βάρκιζας** μεταξύ Κυβέρνησης Πλαστήρα και ΕΑΜ, στις 12 Φεβρουαρίου 1945, δηλαδή μια μέρα μετά το τέλος της Διάσκεψης της Γιάλτας όπου επικυρώθηκαν οι σφαίρες επιρροής.

Παρόλη την παράδοση οπλισμού από μέρος του ΕΛΑΣ, οι πολιτικές ελευθερίες και η χορήγηση αμνηστίας που προέβλεπε η Συμφωνία της Βάρκιζας δεν εφαρμόστηκαν και η δράση παρακρατικών οργανώσεων εναντίον του ΕΛΑΣ συνεχίστηκε κυρίως στην ύπαιθρο. Η περίοδος αυτή έμεινε γνωστή ως «**Λευκή Τρομοκρατία**».

Συνέπεια (1) της Γερμανικής Κατοχής, (2) της Αγγλικής επέμβασης εναντίον του ΕΛΑΣ, και (3) της Λευκής Τρομοκρατίας μετά τη Συμφωνία της Βάρκιζας, ήταν ο τρίχρονος **Ελληνικός εμφύλιος** σπαραγμός (Μάρτιος 1946 - Αύγουστος 1949). Ο εμφύλιος πόλεμος, ανάμεσα (α) στον Κυβερνητικό Ελληνικό Στρατό που είχε στις τάξεις του δωσίλογους και που

είχε Βρετανική υποστήριξη και (β) στις αντιστασιακές δυνάμεις του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας του ΚΚΕ, είχε ως αποτέλεσμα την ήττα του Δημοκρατικού Στρατού.

Καταμετρήθηκαν 70 χιλιάδες νεκροί, 60 χιλιάδες πρόσφυγες σε Ανατολικές χώρες, χιλιάδες κομμουνιστές στη φυλακή και σε εξορία. Αδελφοκτονία τύπου Κάιν και Άβελ!

Τον Οκτώβριο του 1949, η εξόριστη τέως «Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση» των ανταρτών σε διάγγελμα από το ραδιοσταθμό του Βουκουρεστίου αναφέρθηκε, μεταξύ άλλων, στα εξής: «Η κρίση που ακολούθησε με το ξέσπασμα του εμφυλίου πολέμου έδωσε την ευκαιρία σε πολλούς Έλληνες συνεργάτες των κατακτητών Γερμανών όχι μόνο να ξεφύγουν από την τιμωρία, αλλά να αποτελέσουν τελικά την άρχουσα τάξη της μεταπολεμικής Ελλάδας».

Το κύμα αντεκδικήσεων συνέχισε στην Ελλάδα όχι μόνο εναντίον των κομμουνιστών, αλλά και εναντίον άλλων προοδευτικών πολιτών που είχαν ενταχθεί ή απλά συμπαθούσαν το ΕΑΜ. Το

ΚΚΕ τέθηκε εκτός νόμου το 1947, οπότε άρχισε η δίωξη των αριστερών και φιλοαριστερών πολιτών, από το επίσημο πλέον ελληνικό κράτος, με έκτακτα στρατοδικεία και εκτελέσεις. Για παράδειγμα ο Παπουτσάκης από τα Μεσκλά όπως και πολλοί άλλοι από τους επιζήσαντες στα γερμανικά στρατόπεδα εξόντωσης, αντί ανταμοιβής συνέχισαν τα κάτεργα ως

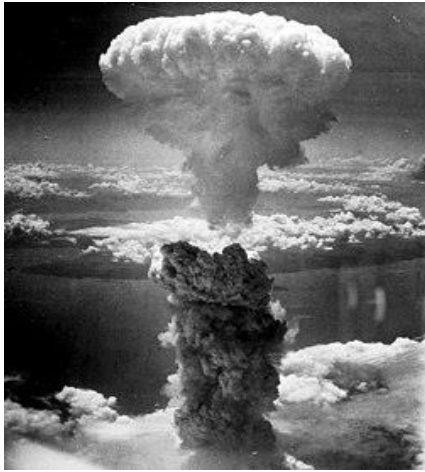
επικίνδυνοι στη **Μακρόνησο** (στρατόπεδο εθνικής αναμόρφωσης).

Οι «**στάβλοι του Μπαντουβά**» ήταν η Μακρόνησος της Κρήτης. Δεκάδες αντιστασιακοί Κρητικοί βασανίστηκαν και δολοφονήθηκαν σε αυτούς τους στάβλους. Οι αντιστασιακοί Μπαντουβάδες μετά τον πόλεμο συνεργάστηκαν με την Χωροφυλακή και την Ασφάλεια του νησιού, και ως εθνικόφρονες-Βενιζελικοί καταδίωξαν μέχρι θανάτου κομμουνιστές και άλλους πατριώτες αντιστασιακούς στα βουνά της Κρήτης μετά την Απελευθέρωση. Για παράδειγμα, το κεφάλι του καπετάνιου Γιάννη Ποδιά (άλλοτε πρωτοκαπετάνιου του Μπαντουβά) περιφέρθηκε ως λάφυρο στους δρόμους του Ηρακλείου από τους παρακρατικούς του Μπαντουβά.

Μετά τη Δικτατορία των Συνταγματαρχών, με την αποκατάσταση της Δημοκρατίας το **1974**, η κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας υπό τον Κωνσταντίνο Καραμανλή **νομιμοποίησε το ΚΚΕ**. Πολλές και συνταρακτικές οι ιστορίες που ήρθαν στην επιφάνεια. Για παράδειγμα, οι Κρήτες αντάρτες Σπύρος Μπλαζάκης και Γεώργιος Τσομπανάκης ξαναγύρισαν στη νομιμότητα το 1974, ενώ είχαν παραμείνει ασύλληπτοι φυγάδες στα κρητικά βουνά για 26 χρόνια. Θεωρούντο «παράνομοι» γιατί

αρνήθηκαν να κάνουν τη δήλωση μετάνοιας που τους ζητούσαν οι νικητές του εμφύλιου. Όπως δήλωσαν μετά την αμνήστευση «Για εμάς ήταν μια νύχτα που έδειχνε πως δεν θα χαράξει ποτέ».

Ο ελληνικός εμφύλιος θεωρείται η **πρώτη πράξη του Ψυχρού Πολέμου**, με τον οποίο δυστυχώς οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Σοβιετική Ένωση από σύμμαχοι μετατράπηκαν σε εχθρούς.

Παρόλη την άνευ όρων παράδοση των Γερμανών τον Μάιο του 1945, η Ιαπωνία αρνήθηκε να υποκύψει μέχρι τη ρίψη ατομικής βόμβας από τις ΗΠΑ σε **Χιροσίμα και Ναγκασάκι** (6 και 9 Αυγούστου 1945, αντίστοιχα).

Εικόνα: Το πυρηνικό μανιτάρι ύψους 18 χιλιομέτρων που σχηματίστηκε από την έκρηξη της ατομικής βόμβας στο Ναγκασάκι.

Οι ατομικές βόμβες προκάλεσαν τον θάνατο πολλών αμάχων, και η ρίψη έχει θεωρηθεί **έγκλημα κατά της ανθρωπότητας**. Παραμένει η μόνη χρήση ατομικής βόμβας σε πολεμική αντιπαράθεση μέχρι σήμερα.

Μετά τη ρίψη της δεύτερης ατομικής βόμβας, ο Ιάπωνας Υπουργός Εξωτερικών Μαμόρου Σιγκεμίτσου υπέγραψε το Σύμφωνο Συνθηκολόγησης της Ιαπωνίας στο αμερικανικό πλοίο USS Missouri, παρουσία του στρατηγού Ρίτσαρντ Σάδερλαντ (Richard Kerens Sutherland). Έτσι, **τελείωσε ο Β΄ ΠΠ και στον Ειρηνικό Ωκεανό** (2 Σεπτεμβρίου 1945).

Οι ηττημένοι τιμωρήθηκαν για τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Οι νικητές καθόλου. Όπως είπε ο αρχηγός των Γαλατών Βρέννος το 390 π.Χ «**vae victis**» (οὐαὶ τοῖς ἡττημένοις).

Άλλωστε, οι ηττημένοι Ιάπωνες ήταν εκείνοι που ξεκίνησαν τον πόλεμο κατά των νικητών ΗΠΑ.

Αποναζιστικοποίηση

Η δίκη των κορυφαίων Γερμανών αξιωματούχων ενώπιον του Διεθνούς Στρατοδικείου (International Military Tribunal, IMT) ξεκίνησε στη Νυρεμβέργη στις 20 Νοεμβρίου 1945 και διήρκεσε έναν χρόνο περίπου, έως τον Οκτώβριο του 1946. Σημειωτέον ότι η Νυρεμβέργη ήταν η πόλη όπου οι Ναζί διοργάνωναν τα συνέδρια του κόμματός τους προπολεμικά.

Εικόνα: Αίθουσα Διεθνούς Στρατοδικείου. Αριστερά οι κατηγορούμενοι και μπροστά τους οι δικηγόροι τους. Στο βάθος οι διερμηνείς. Δεξιά οι κατήγοροι και η έδρα δικαστών.

Στη **Δίκη της Νυρεμβέργης** παραπέμφθηκαν 24 Γερμανοί (ως αντιπροσωπευτικό δείγμα της ηγεσίας) αλλά δικάστηκαν 21 επειδή οι Αδόλφος

Χίτλερ, Χάινριχ Χίμλερ και Γιόζεφ Γκέμπελς είχαν ήδη αυτοκτονήσει.

Οι ΗΠΑ, η Μεγάλη Βρετανία, η ΕΣΣΔ και η Γαλλία όρισαν από έναν τακτικό και έναν αναπληρωματικό δικαστή, καθώς και έναν δημόσιο κατηγορο με χρέη Εισαγγελέα. Τουλάχιστον 3 στους 4 δικαστές έπρεπε να συμφωνήσουν για οποιαδήποτε καταδίκη.

Από τους κατηγορούμενους, 12 καταδικάστηκαν σε θάνατο δι' απαγχονισμού. Ο Γκέρινγκ απέφυγε τον απαγχονισμό αυτοκτονώντας. Τρεις καταδικάστηκαν σε ισόβια κάθειρξη και 4 σε ποινές φυλάκισης από 10 έως 20 έτη, ενώ 3 αθώωθηκαν λόγω ελλিপών στοιχείων.

Στη δίκη της Νυρεμβέργης, ο Αμερικανός **Εισαγγελέας Robert Jackson** αποφάσισε να στηρίξει το κατηγορητήριο βασιζόμενος μόνο σε έγγραφα που είχαν συνταχθεί από τους ίδιους τους Ναζί, και όχι στις καταθέσεις από αυτόπτες μάρτυρες οι οποίες ήταν συνταρακτικές. Ο Jackson είπε στους

αρχηγούς των Γερμανών ενώ τους κοίταζε στα μάτια: «Οι πράξεις σας κύλισαν τον κόσμο στο αίμα και οδήγησαν τον πολιτισμό έναν αιώνα πίσω. Έχετε υποβάλει τους γείτονές σας Ευρωπαίους σε κάθε μορφής προσβολή και βασανιστήριο... Ο Νόμος αδυνατεί να αντιμετωπίσει τόσο σκοτεινά εγκλήματα από τόσο στυγερούς εγκληματίες».

Στη Δίκη της Νυρεμβέργης πολλά από τα εγκλήματα των Γερμανών στο Β΄ ΠΠ χαρακτηρίστηκαν «εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας» που τιμωρούνται από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο. Σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη της Νυρεμβέργης, **εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας** αποτελούν η δολοφονία, εξόντωση, υποδούλωση, εκτόπιση ή απάνθρωπη μεταχείριση αμάχων και ο διωγμός για πολιτικούς, φυλετικούς ή θρησκευτικούς λόγους. Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών αναγνώρισε ομόφωνα το Καταστατικό της Νυρεμβέργης ως δεσμευτικό Διεθνές Δίκαιο.

Μέχρι το 1949, η Εισαγγελία των Ηνωμένων Πολιτειών διενέργησε **12 ακόμα δίκες** στη Νυρεμβέργη εναντίον 185 αξιωματούχων, διπλωματών, στρατιωτικών, γιατρών και βιομηχάνων. Οι δίκες αυτές αποκάλυψαν μια ευρύτερη εμπλοκή Γερμανών σε εγκλήματα φρικτής βεβήλωσης αμάχων: Τα **μαλλιά** των γυναικών κουρευόνταν προ της δολοφονίας και χρησίμευαν για την παραγωγή στρωμάτων στη Γερμανία. Τα ρούχα, χρήματα και τιμαλφή των κρατουμένων αποστέλλονταν στις αρμόδιες γερμανικές υπηρεσίες. Τα **χρυσά δόντια** και σφραγίσματα αφαιρούνταν από τα κεφάλια των πτωμάτων και αποστέλλονταν στην Τράπεζα του Τρίτου Ράιχ. Μετά την αποτέφρωση, οι **στάχτες** χρησιμοποιούνταν για λίπασμα και το **λίπος** από τα σώματα των θυμάτων στη βιομηχανία σαπουνιού.

Οι ποινές που επιβλήθηκαν ήταν εξαιρετικά επεικειές στο όνομα της μελλοντικής συνεργασίας ΗΠΑ-Γερμανίας στο διεθνοπολιτικό περιβάλλον του **Ψυχρού Πολέμου** της Δύσης κατά της Σοβιετικής Ένωσης, του πιο ιδεολογικοποιημένου πολέμου που γνώρισε η ανθρωπότητα. Ο λόγος ήταν «ο φόβος επέκτασης του κομμουνισμού στη Δύση». Κι έτσι, η Δύση έγινε συνένοχη των Γερμανών.

Όσον αφορά στα δικαστήρια των επιμέρους συμμαχικών χωρών, λίγοι εγκληματίες πολέμου δικάστηκαν για τα εγκλήματά τους. Τα δικαστήρια της Δυτικής Γερμανίας **δεν επέβαλαν ποινές** σε πολλούς πρώην Ναζί, με την αιτιολόγηση ότι η υπακοή σε διαταγές ανωτέρων αποτελεί ελαφρυντικό στοιχείο, κι έτσι πολλοί εγκληματίες Γερμανοί συνέχισαν κανονικά τη ζωή τους τόσο στον επιχειρηματικό όσο και στον πολιτικό χώρο.

Οι προσπάθειες κυνηγών των Ναζί που είχαν εγκαταλείψει τη Γερμανία είχαν λίγα αν και ενίοτε θεαματικά αποτελέσματα, όπως εκείνο της σύλληψης και ποινικής δίωξης του **Άντολφ Αιχμαν** (Otto Adolf Eichmann), η οποία έλαβε χώρα στην Ιερουσαλήμ το 1961 και είχε παγκόσμια απήχηση. Ωστόσο, οι περισσότεροι εγκληματίες πολέμου δεν παραπέμφθηκαν ποτέ σε δίκη, και ουδέποτε τιμωρήθηκαν.

Στην **Ευρώπη και στις ΗΠΑ**, οι περισσότεροι από τους **εγκληματίες του Β΄ ΠΠ** όχι μόνο δεν τιμωρήθηκαν, αλλά και κάποιοι από αυτούς **ανελίχθηκαν σε υψηλές θέσεις** σε Ελλάδα, Δυτική Γερμανία και ΗΠΑ. Ακολουθούν παραδείγματα.

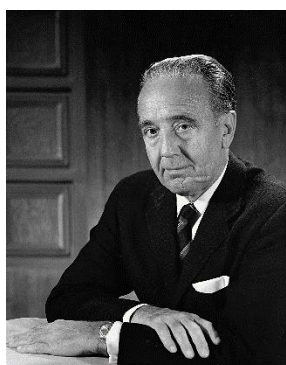
1. Παραδείγματα στις ΗΠΑ:

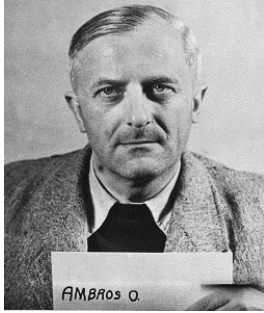
Με την αμερικανική Επιχείρηση Συνδετήρας «**Operation Paperclip**» μεταξύ 1945 και 1959, περισσότεροι από 1.600 Γερμανοί επιστήμονες μεταφέρθηκαν από τη Γερμανία σε μυστικά αμερικανικά εργαστήρια. Πολλοί ήταν πρώην μέλη και μερικοί πρώην ηγέτες του Ναζιστικού Κόμματος.

Ένας από αυτούς τους Ναζί ήταν ο **Wernher von Braun**, που στο πυραυλικό πρόγραμμά του στη Γερμανία εργάζονταν όμηροι από το στρατόπεδο συγκέντρωσης του Μπούχενβαλντ. Το 1969, ο Βέρνερ φον Μπράουν τιμήθηκε από τις ΗΠΑ με το μετάλλιο διακεκριμένων υπηρεσιών της NASA.

Ο **Kurt Debus** που υπήρξε επίσημο μέλος των SS, στις ΗΠΑ έγινε διευθυντής της NASA, του πεδίου δοκιμών που ξέρουμε σήμερα ως Kennedy Space Center. Η ομάδα του Debus εκτόξευσε τους πρώτους πυραύλους των ΗΠΑ που έφεραν πυρηνικές κεφαλές στην περιοχή του Ειρηνικού Ωκεανού.

Μεταξύ άλλων και ο εγκληματίας πολέμου Otto **Ambros**, ο «αγαπημένος χημικός του Αδόλφου Χίτλερ», ο οποίος καταδικάστηκε στη Νυρεμβέργη για χρήση σκλάβων από το στρατόπεδο συγκέντρωσης Άουσβιτς III-Μόνοβιτς, όπως και για μαζικές δολοφονίες και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας.

Μεταξύ 1963 και 2013 η Ένωση Διαστημικής Ιατρικής των ΗΠΑ τιμούσε τους κορυφαίους επιστήμονες με το **Strughold Award**. Ο Hubertus Strughold ήταν εγκληματίας πολέμου, φυσιολόγος ερευνητής ένας από τους Ναζί γιατρούς που έκαναν πειράματα σε ανθρώπους. Επέβλεπε τα πειράματα στο στρατόπεδο του Νταχάου και ήταν υπεύθυνος για τους θαλάμους αερίων.

Για να νομιμοποιήσουν την «Επιχείρηση Συνδετήρας», οι μυστικές υπηρεσίες των ΗΠΑ έσβησαν ό,τι αρχείο, μητρώο και πειστήριο μπορούσε να συνδέσει τους 1.600 Γερμανούς με το ναζιστικό παρελθόν τους.

Οι ΗΠΑ ήταν ο παράδεισος πολλών Ναζιστών.

2. Παραδείγματα σε Γερμανία και Αυστρία:

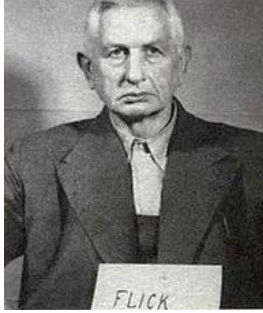

Ο Κουρτ Βαλντχάιμ (Kurt **Waldheim**), που κατηγορήθηκε μεταξύ άλλων ότι διέταξε μεταφορά Εβραίων Θεσσαλονίκης σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, έφτασε να γίνει Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ (1972-1981) και **Πρόεδρος** της Αυστρίας (1986-1992) παρά το παρελθόν του στον γερμανικό στρατό κατοχής στην Ελλάδα και στην Γιουγκοσλαβία.

Ο Κουρτ Γκέοργκ Κίσεινγκερ (Kurt Georg **Kiesinger**), βασικό στέλεχος των υπηρεσιών του Γκέμπελς και Ναζί από το 1933, μετά τον πόλεμο προσχώρησε στους Χριστιανοδημοκράτες του Αντενάουερ και έφτασε να γίνει **Καγκελάριος** της Δυτικής Γερμανίας (1966-1969).

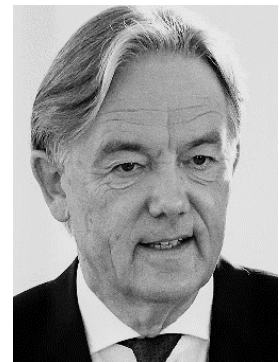

Ο Φρίντριχ Φλικ (Friedrich **Flick**) Γερμανός βιομήχανος, Ναζί εγκληματίας πολέμου καταδικασμένος για χρήση καταναγκαστικής εργασίας και δουλείας καθώς και για χρηματοδότηση των SS και λεηλασία ενός εργοστασίου χάλυβα. αναδείχθηκε μεταπολεμικά στον **πλουσιότερο** άνθρωπο της Δυτικής Γερμανίας.

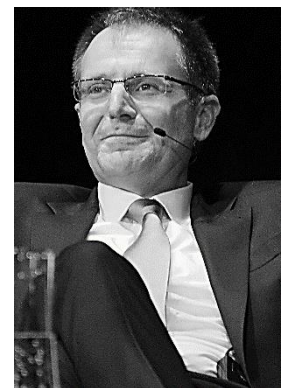

Σχεδόν όλα τα μέλη της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Πληροφοριών (ΟΥΠ) της Δυτικής Γερμανίας μεταπολεμικά ήταν Ναζί. Οργανωτής και επικεφαλής της υπηρεσίας στη δεκαετία του 1950 ήταν ο Reinhard **Gehlen**, ο οποίος υπήρξε αρχηγός της ναζιστικής υπηρεσίας πληροφοριών στο Ανατολικό μέτωπο. Η ΟΥΠ συμμετείχε με τη CIA στο δίκτυο κατασκοπείας κατά της Σοβιετικής Ένωσης.

Σε αντίθεση, ο Γερμανός καθηγητής ιστορίας Norbert **Frei** στο βιβλίο του «Η Γερμανία του Adenauer και το ναζιστικό παρελθόν» (2002) εξιστορεί πώς οι **νόμοι αμνηστίας** για τους Ναζί αξιωματούχους ψηφίστηκαν ομόφωνα, και οι δημόσιοι υπάλληλοι που είχαν απολυθεί το 1945 αποκαταστάθηκαν. Η μαζική απαίτηση της γερμανικής κοινής γνώμης οδήγησε στην απελευθέρωση εγκληματιών πολέμου που είχαν καταδικαστεί από τους Συμμάχους.

Η μελέτη, που είχε παραγγείλει ο Γενικός Εισαγγελέας της Γερμανίας Πέτερ Φρανκ (Peter-Herbert **Frank**) το 2018, **αποκάλυψε** ότι το 75% του προσωπικού στην Ομοσπονδιακή Εισαγγελία της Γερμανίας κατά τη δεκαετία του 1950 ήταν πρώην μέλη του ναζιστικού κόμματος. Επίσης, οι 10 στους 11 Ομοσπονδιακούς Εισαγγελείς, που ήταν υπεύθυνοι για ποινικές διώξεις το 1966, ήταν πρώην Ναζί. Σύμφωνα με τους ερευνητές, **ποτέ δεν υπήρξε ρήξη της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας με το ναζιστικό παρελθόν της.**

3. Παραδείγματα στην Ελλάδα:

Ο όρος «**δωσίλογος**» που χρησιμοποιούν οι Έλληνες, στη θέση του όρου «συνεργάτης» που χρησιμοποιείται στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, σημαίνει ότι ο συνεργάτης των Γερμανών οφείλει να λογοδοτήσει για τις πράξεις του οι οποίες είχαν σκοπό το προσωπικό του όφελος ζημιώνοντας την Ελλάδα και τον εθνικό αγώνα. Στην Ελλάδα πολλοί δωσίλογοι συνεργάστηκαν με τους Γερμανούς από φόβο, παρά την Πλατωνική ρήση: «Ου δει ένεκα του κινδύνου πράττειν τι ανελεύθερον». Μάλιστα, μερικοί από εκείνους που συνεργάστηκαν εξ αιτίας ιδεολογίας αργότερα έφτασαν σε υψηλές κοινωνικές και πολιτικές θέσεις.

Οι διορισμένοι πρωθυπουργοί κατά την περίοδο Κατοχής της Ελλάδας από τις δυνάμεις του Άξονα, πρωθυπουργοί των αποκαλούμενων «Δωσιλογικών Κατοχικών Κυβερνήσεων», ήταν τρεις: ο Γεώργιος Τσολάκογλου, ο Κωνσταντίνος Λογοθετόπουλος, και ο Ιωάννης Ράλλης.

Μετά την Απελευθέρωση ο πρωθυπουργός της 1^{ης} δωσιλογικής κατοχικής κυβέρνησης, ο εθνοπροδότης στρατηγός Γεώργιος **Τσολάκογλου** που υπέγραψε την άνευ όρων παράδοση του ελληνικού στρατού στους Γερμανούς, παραπέμφθηκε στο «Ειδικό Δικαστήριο Δωσιλόγων». Ήταν κατηγορούμενος για παράνομη συνθηκολόγηση με τους Γερμανούς και για συνεργασία με τις Κατοχικές Δυνάμεις ως δωσίλογος πρωθυπουργός της Ελλάδας (1941-1942). Καταδικάστηκε το 1945 σε στρατιωτική καθαίρεση και θάνατο, που μετετράπη σε ισόβια δεσμά από το Συμβούλιο Χαρίτων. Πέθανε από λευχαιμία το 1948 στερημένος σύνταξης και άμπωτος.

Με την Απελευθέρωση ο Κωνσταντίνος **Λογοθετόπουλος**, διορισμένος από τους Γερμανούς πρωθυπουργός της 2^{ης} Δωσιλογικής Κατοχικής Κυβέρνησης της Ελλάδας (1942-1943), διέφυγε στη Γερμανία όπου και παραδόθηκε στον αμερικανικό στρατό. Το 1945 καταδικάστηκε ερήμην σε ισόβια κάθειρξη. Υπήρξε υπέρμαχος του Ναζισμού και είχε αρθρογραφήσει σε κατοχικά έντυπα. Είχε δεχτεί αδιαμαρτύρητα τα σχέδια για την εξολόθρευση των Εβραίων ελληνικής καταγωγής, παρά τις εκκλήσεις του Αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού. Το 1946 παραδόθηκε από τους Συμμάχους στην Ελλάδα για να εκτίσει την ποινή του. Το 1951 του απονεμήθηκε χάρη, και πέθανε εκτός φυλακής δέκα χρόνια αργότερα.

Ο **Ιωάννης Ράλλης**, συνεργάτης των Γερμανών και 3^{ος} πρωθυπουργός Δωσιλογικής Κυβέρνησης

στην Ελλάδα επί Κατοχής (1943-1944), οργάνωσε τα «Τάγματα Ασφαλείας» για την αντιμετώπιση των ένοπλων ανταρτών των αντιστασιακών ομάδων. Τα Τάγματα Ασφαλείας ορκίζονταν πίστη στο Χίτλερ, συμμετείχαν σε πολλές εγκληματικές ενέργειες υπό τις διαταγές των Γερμανών κατακτητών και ήταν μισητά στην πλειονότητα των Ελλήνων. Τα μέλη των Ταγμάτων Ασφαλείας έφεραν στολή ευζώνου, εξ

ου και γνωστά ως «Γερμανοτσολιάδες». Μεταπολεμικά, πολλοί Ταγματασφαλίτες (με προτροπή των Βρετανών) στρατολογήθηκαν από την κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας εναντίον του ΕΑΜ. Οι σκληρότεροι επάνδρωσαν τα Εκτελεστικά Αποσπάσματα που αποκεφάλιζαν αντάρτες. Ο Ράλλης δικάστηκε για εθνική προδοσία και καταδικάστηκε σε ισόβια δεσμά. Εγκλείσθηκε στις φυλακές Αβέρωφ το 1945 και πέθανε από καρκίνο πνευμόνων το 1946.

Από τις 15.000 μηνύσεις και καταγγελίες κατά δωσιλόγων, μόνο 2.200 έφτασαν στο ακροατήριο. Όπως γράφει ο Δημήτρης **Κουσουρής** στο βιβλίο του «Δίκες των Δωσιλόγων», το 85% των υποθέσεων αρχειοθετήθηκε διότι «πολλοί δωσίλογοι προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στο νέο καθεστώς υπό την αιγίδα των συμμάχων για την καταπολέμηση του Κομμουνισμού ή/και επειδή διέθεταν μεγάλη οικονομική επιφάνεια και διασυνδέσεις με τον κρατικό μηχανισμό». Ενδιαφέρον αποτελεί ότι «συνολικά εκτελέστηκαν 25 δωσίλογοι στην Ελλάδα, ενώ την ίδια πενταετία (1944-1949) εκτελέστηκαν από τα έκτακτα στρατοδικεία 3.500 κομμουνιστές ή συμπαθούντες τον κομμουνισμό» που είχαν αντισταθεί στους Γερμανούς κατακτητές. Προφανώς, **το μονοπώλιο της άσκησης «νόμιμης» βίας περιήλθε δια του κράτους στους δωσίλογους.**

Όταν ο ΕΛΑΣ κατέλαβε τη φυλακή Αβέρωφ για να τιμωρήσει τους κρατούμενους δωσίλογους συνεργάτες των Γερμανών, η Βρετανική RAF βομβάρδισε τον ΕΛΑΣ και απελευθέρωσε τους δωσίλογους.

Πολλοί **δωσίλογοι** στην Ελλάδα, εξ αιτίας της συνεργασίας τους με τα αγγλικά στρατεύματα εναντίον του ΕΛΑΣ κατά τον Εμφύλιο Πόλεμο, **αναρριχήθηκαν σε επίσημες θέσεις** μεταπολεμικά και αποτέλεσαν τον πυρήνα της ελληνικής πολιτικής, οικονομικής και πνευματικής ελίτ. Απόγονοι δωσιλόγων κυβέρνησαν την Ελλάδα. Για παράδειγμα ο Γεώργιος Ράλλης, γιος του 3^{ου} δωσιλογικού πρωθυπουργού Ιωάννη Ράλλη, έγινε πρωθυπουργός τη δεκαετία του 1980.

Μεταπολεμικές Συνδιασκέψεις / Συμφωνίες

Η Συνδιάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων του 1946 έχει ήδη περιγραφεί πιο πάνω.

Περίληπτικά, στη Συνδιάσκεψη αυτή επιδικάστηκε στην Ελλάδα το ποσό των 6,74 δισ. δολαρίων ΗΠΑ του 1938 για «Πολεμικές **Επανορθώσεις**». Το 2016, η Διακομματική Επιτροπή του Ελληνικού Κοινοβουλίου αποφάσισε ότι μέχρι το 2014 το ποσό αυτό ισοδυναμούσε με 309,5 δισ. ευρώ απαιτήσεις της Ελλάδας έναντι της Γερμανίας. Με το ίδιο επιτόκιο υπολογίζει κανείς ότι μέχρι σήμερα (**2023**) το ποσό ανέρχεται σε **595 δισ.**

Στη Συνδιάσκεψη του Λονδίνου το 1953, οι Δυτικοί Σύμμαχοι (ΗΠΑ, ΜΒ, Γαλλία) διέγραψαν το 70%, και αναδιάρθρωσαν το υπόλοιπο 30% του γερμανικού χρέους προς αυτούς. Πρόκειται για αναδιάρθρωση μοναδική στην ιστορία. Η Γερμανία θα πλήρωνε το χρέος της μόνον εάν είχε εμπορικό πλεόνασμα (ρήτρα ανάπτυξης) και οι

καταβολές δεν θα ξεπερνούσαν το 5% των εσόδων της από τις εξαγωγές. Επίσης δόθηκε στη Γερμανία πενταετής περίοδος χάριτος (1953-1958), μηδενικό επιτόκιο για το 18% του μη διαγραφέντος χρέους, 2,5% για το 39%, και 4,5% για το υπόλοιπο 43% του χρέους. Τέλος, ο τραπεζίτης Χέρμαν Γιόζεφ Αμπς (Hermann Josef Abs) πέτυχε για τη Γερμανία την **αναβολή της πληρωμής** όλων των πολεμικών επανορθώσεων μέχρι την επανένωση Ανατολικής και Δυτικής Γερμανίας. Συνεπώς, από το 1944 μέχρι το 1990 συνέτρεχε συμφωνηθέν κώλυμα για τη δικαστική επιδίωξη των απαιτήσεων κατά της Γερμανίας. Όπως είπε ο Αμπς, η Συμφωνία του Λονδίνου υπήρξε «θεμέλιος λίθος της Δυτικογερμανικής μεταπολεμικής οικονομικής αναγέννησης».

Όταν οι Σόιμπλε και Μέρκελ αρνήθηκαν την αναδιάρθρωση του Ελληνικού χρέους, η γερμανική εφημερίδα *Suddeutsche Zeitung* ανέφερε χαρακτηριστικά ότι η «Γερμανία ξεχνά την ιστορική της ευθύνη, ότι το οικονομικό θαύμα της κατέστη εφικτό μόνον επειδή άλλες χώρες διέγραψαν τα χρέη της». Άνθρωπος (ζώνον δίπουν άπτερον) τελειωθείς βέλτιστον των ζώων, χωρισθέν δε νόμου και δίκης, χείριστον πάντων (Πλάτων, 427-347 π.Χ).

Το συνολικό χρέος Γερμανίας το 1953 ήταν 23% του ΑΕΠ, ενώ το σημερινό χρέος της Ελλάδας είναι 180 % του ΑΕΠ. Όμως, κάποιοι αποφάσισαν να μην επιβάλλουν στη Γερμανία τη λιτότητα και αποπληρωμή των δανείων στα οποία εξαναγκάζουν σήμερα την Ελλάδα.

Η Συμφωνία «2+4», στη Μόσχα το 1990, ήταν συνθήκη μεταξύ Ομοσπονδιακής και Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας από τη μια μεριά, και των τεσσάρων Μεγάλων Δυνάμεων (ΗΠΑ, ΕΣΣΔ, ΜΒ και Γαλλίας) από την άλλη. Με τη συνθήκη αυτή που

υπογράφηκε στις 12 Σεπτεμβρίου του 1990, οι τέσσερις συμμαχικές δυνάμεις παραιτήθηκαν από όλα τα δικαιώματα που διατηρούσαν στη Γερμανία, και **η Ενωμένη πλέον Γερμανία έγινε κυρίαρχη χώρα.**

Παρόλον ότι η συνθήκη 2+4 είχε τη θέση «συνθήκης ειρήνης» ονομάστηκε απλά και μόνο «διακανονισμός», για οικονομικούς λόγους όπως δήλωσε τότε ο Γερμανός αξιωματούχος Φρίντριχ Βοσ (Friedrich Voss). Ο λόγος ήταν το ανοιχτό ζήτημα των Γερμανικών Επανορθώσεων για τις καταστροφές που προξένησε η Γερμανία κατά τον Β΄ ΠΠ. Αν υπέγραφε συνθήκη ειρήνης η Γερμανία θα ήταν υποχρεωμένη να αποπληρώσει τις Επανορθώσεις.

Προκειμένου το 1990 να επιτευχθεί η Συμφωνία 2+4, η Γερμανία υποσχέθηκε αποπληρωμή εξωτερικού της χρέους μεταξύ 1996 και 2010. **Παραβιάζοντας τη συμφωνία**, η Γερμανία αρνείται να πληρώσει στην Ελλάδα το χρέος της μέχρι και σήμερα.

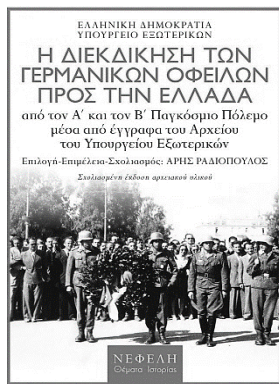

Εν ολίγοις, το τείχος του Βερολίνου έπεσε το 1989 αλλά οι Οφειλές της Γερμανίας παραμένουν μέχρι σήμερα (2023). Κι έτσι, η Γερμανία παραβιάζει μέχρι και σήμερα τις Συνθήκες Παρισιού (1946), Λονδίνου (1953), και Μόσχας (1990).

Εν κατακλείδι, η διαγραφή και αναδιάρθρωση του γερμανικού χρέους στη συμφωνία του Λονδίνου, σε συνδυασμό με το σχέδιο Μάρσαλ (που περιέλαβε και την ηττημένη Γερμανία), και η άρνηση της Γερμανίας να πληρώσει τα χρέη της, ήταν οι βάσεις του περίφημου μεταπολεμικού οικονομικού θαύματος της Γερμανίας.

Για να ορθοποδήσει η Ελλάδα, θα πρέπει να υιοθετήσει το **παράδειγμα της Γερμανίας** και να αρνηθεί να αποπληρώσει τα δικά της χρέη.

Ελληνικά διαβήματα για την αποπληρωμή του Γερμανικού Χρέους

Ο Άρης **Ραδιόπουλος** αναφέρει αναλυτικά στο βιβλίο του «Γερμανικές Αποζημιώσεις», **2 ρηματικές διακοινώσεις** της Ελλάδας το 1953 και 1959, το **υπόμνημα** Κ. Καραμανλή το 1963, και την **προσφυγή** της Ελλάδας στο Διαιτητικό Δικαστήριο κατά της Γερμανίας το 1968 για διαπραγματεύσεις, με θετική για την Ελλάδα απόφαση το 1972. Επίσης περιγράφει διεξοδικά τις ατέρμονες διαπραγματεύσεις μεταξύ Γερμανών και Ελλήνων αξιωματούχων που ακολούθησαν.

Επιπρόσθετα, μετά τη συνένωση της Ανατολικής με τη Δυτική Γερμανία και σύμφωνα με τη Συνθήκη 2+4, επιδόθηκαν από την Ελλάδα στη Γερμανία τουλάχιστον **3 Ρηματικές Διακοινώσεις** (9 Νοεμβρίου 1966, 14 Νοεμβρίου 1995 και 4 Ιουνίου 2019) ζητώντας την έναρξη

διαπραγματεύσεων για την επίλυση του Γερμανικού Χρέους. Μάλιστα τον Ιούνιο του 2019, η **Βουλή των Ελλήνων** υπερψήφισε την Έκθεση της Διακομματικής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής σχετικά με τα επιμέρους ποσά και τους τρόπους διεκδίκησης του Γερμανικού Χρέους, και για πρώτη φορά η Ελληνική Βουλή κάλεσε την Κυβέρνηση να προβεί σε όλες τις ενδεδειγμένες ενέργειες για τη διεκδίκηση των Γερμανικών Οφειλών. Κατά συνέπεια, η Ελληνική Κυβέρνηση οφείλει να ευαισθητοποιήσει τους Έλληνες σχετικά με τις Γερμανικές Οφειλές. Οφείλει να διεθνοποιήσει το θέμα του τεράστιου Γερμανικού Χρέους προς την Ελλάδα και την άρνηση πληρωμής του από τη Γερμανία. Οφείλει να διεκδικήσει το Γερμανικό Χρέος με κάθε δυνατό μέσο.

Δικαιολογίες της Γερμανίας για την άρνηση πληρωμής

Πρώτη δικαιολογία: Η Γερμανική Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι το ζήτημα του Γερμανικού Χρέους στην Ελλάδα (Επανορθώσεων, Αποζημιώσεων, Κατοχικών Δανείων και Επιστροφής των Πολιτιστικών Θησαυρών) έχει κλείσει λόγω παρόδου χρόνου, και ότι δεν υπάρχει προηγούμενο στην ιστορία να εγείρεται θέμα Επανορθώσεων 50 χρόνια μετά έναν πόλεμο.

Απάντηση:

Δεδομένου ότι,

1. η Γερμανία αναγκάστηκε να καταβάλει στην Κυβέρνηση των ΗΠΑ 3 εκατ. μάρκα για αποζημιώσεις σε θύματα εθνικοσοσιαλιστικών διώξεων στις 19/9/1995, δηλ. 50 χρόνια μετά το τέλος του Β' ΠΠ, και ότι
2. η Γερμανία πραγματοποίησε την τελευταία της πληρωμή για αποζημιώσεις του Α' ΠΠ στις 3/10/2010, δηλ. 92 χρόνια μετά το τέλος του πολέμου (<https://www.history.com/news/germany-world-war-i-debt-treaty-versailles>),

η δικαιολογία της Γερμανίας ότι δεν χρωστάει στην Ελλάδα λόγω παρόδου χρόνου **δεν ευσταθεί.**

Δεύτερη δικαιολογία: Η Γερμανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η Ελλάδα έχει εισροές από δομές της ΕΕ, στις οποίες η Γερμανία είναι ένας από τους βασικούς πληρωτές.

Απάντηση: Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή «οι χρηματοδοτικές ενισχύσεις στα κράτη μέλη προέρχονται από τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό, και η Επιτροπή δεν είναι αρμόδια για τις χρηματοπιστωτικές σχέσεις μεταξύ κρατών μελών». Άλλωστε προγράμματα ενίσχυσης έχουν και

χώρες στις οποίες δεν χρωστάει η Γερμανία, όπως η Πορτογαλία για παράδειγμα. Συνεπώς, και αυτή η δικαιολογία **δεν ευσταθεί**.

Τρίτη δικαιολογία: Ο Χέλμουτ Κολ (Helmut Kohl, τέως Καγκελάριος της Γερμανίας) ισχυρίστηκε (α) ότι το ζήτημα του Γερμανικού Χρέους από τον Β΄ ΠΠ ρυθμίστηκε οριστικά στη Συνδιάσκεψη του Λονδίνου, και (β) ότι τα εγκλήματα που έγιναν στον Β΄ ΠΠ δεν μπορεί να αποζημιωθούν με χρήματα.

Απάντηση: (α) Στη Συνθήκη του Λονδίνου (1953) απλά αναβλήθηκε η οριστική ρύθμιση μέχρι να ενωθούν Ανατολική και Δυτική Γερμανία (άρθρο 5, παρ. 2), γεγονός που επετεύχθη το 1990 με τη Συνθήκη 2+4.

(β) Όσο για τα εγκλήματα των Γερμανών στον Β΄ ΠΠ, θα έπρεπε να γνωρίζει ο Κολ ότι σύμφωνα με το Δίκαιο του Πολέμου και το Διεθνές Δίκαιο προβλέπονται αποζημιώσεις, παρόλο που κανένα ποσό δεν θα μπορούσε πράγματι να καλύψει τις θηριωδίες των συμπατριωτών του όπως ορθά ισχυρίζεται.

Προφανώς, και αυτή η δικαιολογία των Γερμανών **δεν ευσταθεί**.

Τέταρτη δικαιολογία: Η Γερμανία ισχυρίζεται ότι (α) η Ελλάδα παραιτήθηκε από τη διεκδίκηση των Γερμανικών Οφειλών, και (β) η Συνθήκη 2+4 (1990) έχει διευθετήσει όλα τα ζητήματα των Αποζημιώσεων συνολικά.

Απάντηση (α) στον πρώτο ισχυρισμό έδωσε απάντηση η Επιστημονική Επιτροπή της Ομοσπονδιακής Βουλής της Γερμανίας, σε έκθεσή της που δημοσιεύτηκε το 2019. Στην έκθεση αυτή αναφέρεται ότι η Ελλάδα ποτέ δεν παραιτήθηκε από την απαίτησή της για αποπληρωμή των Γερμανικών Οφειλών.

(β) Όσον αφορά στη Συνθήκη 2+4, η Επιστημονική Επιτροπή γράφει: «Οι Επανορθώσεις δεν αναφέρονται στο κείμενο της συνθήκης. Η Ελλάδα, ως τρίτη χώρα που δεν συμμετείχε στη διαμόρφωση της Συνθήκης, θα έπρεπε να έχει συμφωνήσει ρητά στις ανεπιθύμητες επιπτώσεις που την αφορούσαν».

Επομένως, και αυτή η δικαιολογία **δεν ευσταθεί**.

Πέμπτη δικαιολογία: Η Γερμανία έχει καταβάλει 115 εκατ. μάρκα για Αποζημιώσεις στα θύματα. Άρα οι Έλληνες αποζημιώθηκαν.

Απάντηση: Πρώτον, από τα συμφωνηθέντα 115 εκατ. μάρκα που όφειλε η Γερμανία, έδωσε μόνο τις 2 πρώτες δόσεις (δηλ. 60 εκατ. μάρκα). Δεύτερον, το ελάχιστο αυτό ποσό δόθηκε για λόγους φυλής, θρησκείας ή κοσμοθεωρίας, δηλαδή για τους Εβραίους ελληνικής καταγωγής. Τα επιπλέον θύματα της Κατοχής ανέρχονται σε περίπου 600.000 Έλληνες, και το ποσό αποζημίωσης έχει υπολογιστεί συντηρητικά από τη Βουλή των Ελλήνων σε 107 δισ. ευρώ χωρίς τόκους, δηλαδή σήμερα με τους τόκους ανέρχεται σε περίπου ένα τρισ. ευρώ. Δηλαδή, το ποσό που ισχυρίζεται η Γερμανία ότι έχει καταβάλει αποτελεί απειροελάχιστο ποσοστό εκείνου που οφείλει. Επιπλέον, η Γερμανία θέλει να ξεχνάει ότι εκτός από τις Αποζημιώσεις χρωστάει στην Ελλάδα τις Επανορθώσεις, τα Κατοχικά Δάνεια και τους κλεμμένους πολιτιστικούς θησαυρούς. Συνεπώς, και αυτή η δικαιολογία της Γερμανίας **δεν ευσταθεί**. Μάλιστα, χαρακτηρίστηκε ως ιδιαίτερα προκλητική.

Οι Γερμανικές Οφειλές Συνοπτικά

Οφειλές από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο (Α΄ ΠΠ)

Ο Α΄ ΠΠ (1914-1918) με βασικό επιτιθέμενο τη Γερμανία είχε περίπου 66 εκατομμύρια νεκρούς. Το τέλος του Α΄ ΠΠ ακολούθησαν η Συνθήκη των Βερσαλιών το 1919 και το Συνέδριο του Λονδίνου το 1921. Αρχικά αποφασίστηκε το ποσό των 269 δισ. χρυσών μάρκων για συνολικές Γερμανικές

Επανορθώσεις. Το 1929, το ποσό αυτό μειώθηκε σε 112 δισ. χρυσά μάρκα (περίπου 60%

κούρεμα). Ταυτόχρονα, χορηγήθηκαν τεράστια δάνεια στη Γερμανία από τις ΗΠΑ για την αποπληρωμή αυτών των αποζημιώσεων.

Ενδιαφέρον ήταν ο κύκλος χρημάτων: Η Αμερική έδινε δάνεια στη Γερμανία. Η Γερμανία πλήρωνε επανορθώσεις στους Συμμάχους, και οι Σύμμαχοι ξεπλήρωναν στην Αμερική τα δάνεια πολέμου που είχαν λάβει από αυτήν. Δηλαδή τα χρήματα έφευγαν από τις ΗΠΑ και μέσω Γερμανίας και Συμμάχων επέστρεφαν στις ΗΠΑ.

Μετά τη λήξη του Α΄ ΠΠ η Ελλάδα ως μια από τις νικήτριες δυνάμεις, έχοντας εξασφαλίσει τη Δυτική Θράκη με τη Συνθήκη του Νεϊγύ, το 1919, εξασφάλισε με τη Συνθήκη της Λωζάννης, το 1923, τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου με εξαίρεση την Ίμβρο και Τένεδο (που παρέμειναν στην Τουρκία) και τα Δωδεκάνησα (που παραχωρήθηκαν στην Ιταλία).

Όμως, η αποπληρωμή του χρέους της Γερμανίας στην Ελλάδα από τον Α΄ ΠΠ ποτέ δεν ολοκληρώθηκε. Σύμφωνα με το Γενικό Λογιστήριο του Ελληνικού Κράτους, το **εναπομένον Γερμανικό Χρέος στην Ελλάδα από τον Α΄ ΠΠ είναι 9 δισ. ευρώ.**

Μετά το Κράχ του 1929 ο Χίτλερ ακύρωσε το χρέος της Γερμανίας, και με το δάνειο από ΗΠΑ αντί να αποπληρώσει τις οφειλόμενες Επανορθώσεις, εξόπλισε τη Γερμανία για τον Β΄ ΠΠ.

Για αυτό ο Winston Churchill είπε το περίφημο: «Η Γερμανία πρέπει να βομβαρδίζεται κάθε 50 χρόνια. Δεν έχει σημασία να ξέρεις το λόγο. Τον ξέρουν αυτοί».

Οφειλές από το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (Β΄ ΠΠ) συνοπτικά

Ο Β΄ ΠΠ με βασικό επιτιθέμενο πάλι την Γερμανία είχε περίπου 80 εκατομμύρια νεκρούς.

Η Ελλάδα έχασε το 13,5% του πληθυσμού της.

Σύμφωνα με απόφαση της Βουλής των Ελλήνων (2019), το χρέος των Γερμανών για **Αποζημιώσεις** για όλα τα θύματα της Κατοχής στην Ελλάδα υπολογίζεται σε 107 δισ. ευρώ χωρίς τόκους. Με ετήσιο επιτόκιο 3% το χρέος της Γερμανίας στους Έλληνες που υπέστησαν την αγριότητα της ανέρχεται **σήμερα** (2023) σε **ένα τρισ. ευρώ**.

Σύμφωνα με την ίδια απόφαση της Βουλής των Ελλήνων, το χρέος των Γερμανών στην Ελλάδα για Επανορθώσεις (καταστροφές υποδομής) ανέρχεται σε 309,5 δισ. ευρώ καθαρές απαιτήσεις (μέχρι το 2014). **Σήμερα** (2023) οι **Επανορθώσεις** αντιστοιχούν σε **595 δισ.**

Σύμφωνα με όσα αναλυτικά εκτέθηκαν ήδη, το χρέος των Γερμανών στην Ελλάδα για τα **Κατοχικά Δάνεια** (μετρητά, κλήρικ, και ενδιάμεσες συμφωνίες) υπολογίστηκε σε περίπου 300 δισ. ευρώ το 2014, που **σήμερα** (2023) αντιστοιχεί σε **506 δισ. ευρώ σήμερα**.

Όσον αφορά στους Πολιτιστικούς Θησαυρούς, υπολογίστηκαν ζημιές συνολικής αξίας 15,8 δισ. δολάρια του 1938 (1,5 τρισ. ευρώ σήμερα με 3% επιτόκιο). Όμως, οι **Πολιτιστικοί Θησαυροί** που άρπαξαν οι Γερμανοί από την Ελλάδα είναι ανεκτίμητης αξίας και επιβάλλεται ο **Επαναπατρισμός** τους.

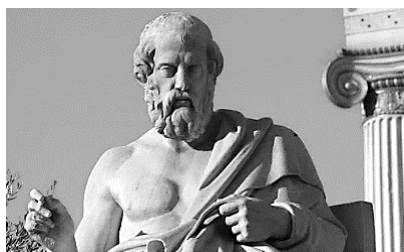
Οι Αποζημιώσεις προς τους Έλληνες πολίτες και οι Επανορθώσεις προς το Ελληνικό κράτος που **έχει πληρώσει η Γερμανία μέχρι σήμερα ανέρχονται σε ποσοστό μικρότερο του 1%** των ποσών που υπολογίστηκαν συντηρητικά το 1945 (Ραδιόπουλος, 2019).

Η Γερμανία γνωρίζει πολύ καλά ότι οι Αποζημιώσεις και οι Επανορθώσεις δεν παραγράφονται, και ότι τα Κατοχικά Δάνεια είναι *απαράγραπτα* στο διηνεκές και έντοκα ως ληξιπρόθεσμα από το 1943. Επίσης η Γερμανία γνωρίζει ότι η μεταπολεμική της ευημερία οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη γενναιοδωρία της Ελλάδας και των Συμμάχων, που επέτρεψαν την αναβολή της αποπληρωμής των Γερμανικών Οφειλών μέχρι το 1990, γεγονός που καταχράστηκε και εξακολουθεί να καταχράται **υπονομεύοντας βασικές αρχές της ΕΕ**.

«Πενθούμε για μια Γερμανία που ακόμα και μετά από τόσα χρόνια δεν έχει καταφέρει να αφομοιώσει το ένοχο παρελθόν της» αναφέρει ο Αργύρης Σφουντούρης, που ήταν 4 ετών όταν έχασε τους γονείς του και άλλους 32 συγγενείς του στην σφαγή του Διστόμου το 1944.

Το Δίκαιο του Ισχυροτέρου

Σήμερα η Ελλάδα ασφυκτιά με ένα χρέος περίπου 400 δισ. ευρώ, κατά πολύ μικρότερο από το συνολικό χρέος της Γερμανίας προς την Ελλάδα. Ογδόντα χρόνια μετά την Απελευθέρωση της Ελλάδας και 33 χρόνια μετά την ενοποίηση της Γερμανίας, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας συνεχίζει να αρνείται αποπληρωμή του χρέους της προς την Ελλάδα, και να καταπατά την υπογραφή της σε 3 Διεθνείς Συνθήκες, με τεχνάσματα. Τότε έλεγε ότι ήταν πολύ νωρίς, τώρα ισχυρίζεται ότι είναι πολύ αργά. Σε αντίθεση, η Ελλάδα αποπληρώνει το χρέος της σε ΔΝΤ, ESM, EFSF και σε Ευρωπαϊκές χώρες συμπεριλαμβανόμενης της Γερμανίας.

Στην **Ευρωπαϊκή Ένωση** προφανώς ισχύει η διαπίστωση του Πλάτωνα από το 374 π.Χ. ότι «Το δίκαιον ουκ άλλο τι ή του κρείττονος ξυμφέρον» (Πολιτεία 339α).

Ευλόγως αναρωτιέται κανείς:

Αποτελεί ηθικό υπόβαθρο διακρατικών σχέσεων, μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η άποψη του γερμανικού κράτους ότι το χρέος της Ελλάδας είναι περισσότερο πληρωτέο και απαιτητό από το χρέος της Γερμανίας;

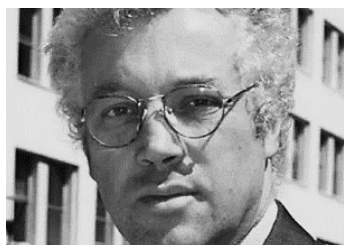
Είναι δίκαιο να πληρώνει σήμερα η Ελλάδα 14 δισ. ευρώ για τοκοχρεολύσια ετησίως, και η Γερμανία μηδέν ευρώ για μεγαλύτερο και παλαιότερο χρέος της προς την Ελλάδα;

Δεν είναι **δίκαιο** να σταματήσει η Ελλάδα να πληρώνει τουλάχιστον το ποσοστό του Ευρωπαϊκού της χρέους που αφορά στη Γερμανία, έως ότου ξεκινήσει η Γερμανία να αποπληρώνει

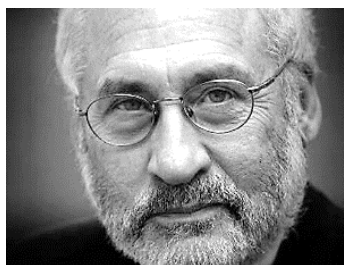
το δικό της χρέος στην Ελλάδα;

Τα τελευταία χρόνια, αντί να προσέλθει σε διαπραγματεύσεις με την Ελληνική Κυβέρνηση προκειμένου να συμφωνηθεί ο τρόπος αποπληρωμής του Γερμανικού Χρέους, το Βερολίνο χρηματοδοτεί **ψευδεπίγραφες πρωτοβουλίες συμφιλίωσης** όπως είναι: η Ελληνογερμανική Συνέλευση, το Ελληνογερμανικό Ταμείο για το Μέλλον (για το οποίο η Ελληνική πλευρά δεν ρωτήθηκε ούτε σχετικά με το θεσμό ούτε σχετικά με τις δράσεις του σε Ελληνικό έδαφος), το Ελληνογερμανικό Ίδρυμα Νεολαίας, προγράμματα με παραχάραξη της ιστορίας της Κατοχής για διδασκαλία στα ελληνικά σχολεία, υποσχέσεις «δωρεών» και «επενδύσεων» στους μαρτυρικούς τόπους, και υποτροφιών σε μαθητές.... Όλα αυτά στοχεύουν στην άμβλυνση της ιστορικής μνήμης και στην παραίτηση της Ελλάδας από τη διεκδίκηση των Γερμανικών Οφειλών.

Γιατί;

Την απάντηση δίνει ο Albrecht **Ritschl**, Γερμανός ιστορικός της οικονομίας, ο οποίος δήλωσε στο Spiegel το 2011: «Η Γερμανία είναι ο μεγαλύτερος αμαρτωλός του 20ου αιώνα και πιθανόν της νεότερης οικονομικής ιστορίας. ...Έζησε τις μεγαλύτερες χρεοκοπίες της νεότερης ιστορίας ...Το οικονομικό μας θαύμα έγινε δυνατό αποκλειστικά και μόνο επειδή δεν αναγκαστήκαμε να πληρώσουμε αποζημιώσεις. ...Συγκριτικά λοιπόν, τα χρέη της Ελλάδας είναι μηδαμινά. ...Αν η Γερμανία ποτέ αναγκαστεί να πληρώσει, θα μας πάρουν ακόμη και τα σώβρακα». <http://www.elzoni.gr/html/ent/257/ent.21257.asp>

«Όσο συνεχίζεται η ελληνική οικονομική περιπέτεια σήμερα, πολλοί θαυμάζουν την αλαζονεία της Γερμανίας, η οποία έλαβε τη μεγαλύτερη διάσωση και μείωση χρέους στην ιστορία...» δηλώνει ο Αμερικανός Joseph **Stiglitz** (Νόμπελ Οικονομίας 2001). Πολλοί ακόμα διάσημοι οικονομολόγοι, όπως οι Αμερικανοί Paul Krugman/Νόμπελ Οικονομίας 2008 και James Galbraith, και ο Γάλλος Thomas Piketty, χαρακτηρίζουν τη σημερινή Ελληνική οικονομική κρίση «ό,τι χειρότερο από υποκρισία» από την πλευρά της Γερμανίας.

Γιατί άραγε η σημερινή στάση της Γερμανίας χαρακτηρίζεται από διάσημους ιστορικούς και οικονομολόγους ως «**αλαζονική**» και «**υποκριτική**»; Διότι τα παιδιά και τα εγγόνια των Γερμανών που γέμισαν με αίμα και ερείπια την Ελλάδα, αντί να πληρώσουν τα χρέη τους, αξιώνουν πληρωμή από τα παιδιά και τα εγγόνια των Ελλήνων που δολοφόνησαν.

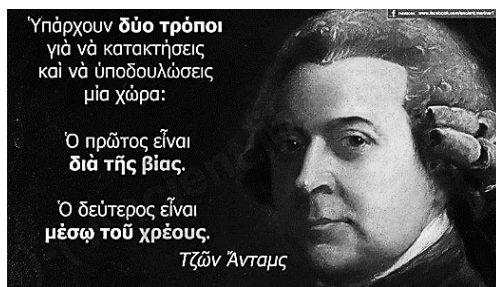
Μετά τους 2 Παγκόσμιους Πολέμους που ξεκίνησε η Γερμανία, ήδη στη Διάσκεψη της Γιάλτας αποφασίστηκε να έχει περιορισμένη στρατιωτική ευθύνη με αμερικανικά και αγγλικά στρατεύματα εγκατεστημένα εντός της χώρας. Έτσι η γερμανική ηγεμονία σήμερα είναι οικονομικής, αντί στρατιωτικής φύσης.

Κι ενώ η Ελλάδα διεκδικεί την αποπληρωμή του Γερμανικού Χρέους, η Γερμανία έχει κηρύξει έναν **οικονομικό πόλεμο** στο πλαίσιο του οποίου επιχειρεί πάλι να καταστρέψει την Ελλάδα, αυτή τη φορά με Μνημόνια.

Τότε με tanks, τώρα με banks γράφει μια αφίσα στη μέση της Αθήνας. Και όχι μόνον αρνείται να πληρώσει το χρέος της στην Ελλάδα η Γερμανία, αλλά αντλεί και οφέλη. Σε αντίθεση με τη γερμανική προπαγάνδα ότι η Ελλάδα αποτελεί «έρμα» για τη Γερμανία, η **Γερμανία είναι ο μεγάλος ευεργετούμενος από την ελληνική κρίση.**

Απόδειξη: (1) Η Γερμανία κέρδισε 2,9 δισ. μεταξύ 2010 και 2017 από τα ελληνικά ομόλογα μέσω του Προγράμματος Αγοράς Τίτλων (<https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/germany-earned-2-9-billion-euros-from-greeces-debt-crisis/>). (2) Η κρίση χρέους στην Ελλάδα είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των επιτοκίων των γερμανικών ομολόγων κατά περίπου 300 μονάδες βάσης, αποφέροντας εξοικονόμηση τόκων άνω των 200 δισ. τα τελευταία 10 χρόνια, σύμφωνα το Halle Institute for Economic Research (<https://www.iwh-halle.de/nc/en/press/press-releases/detail/germany-benefited-substantially-from-the-greek-crisis/>).

«Υπάρχουν δύο τρόποι για να υποδουλώσεις μια χώρα. Ο πρώτος είναι δια της βίας και ο δεύτερος δια του χρέους» αναφέρει ο John Adams (2^{ος} Πρόεδρος ΗΠΑ). Πράγματι, «τα δάνεια δούλους τους ελεύθερους ποιεί» (Μένανδρος 391 π.Χ.).

Οι νικητές του Β' ΠΠ (συμπεριλαμβανόμενης της Ελλάδας) βοήθησαν τη Γερμανία να ανακάμψει μεταπολεμικά. Σε αντίθεση, η Γερμανία πρότεινε για την Ελλάδα τα τοξικά Μνημόνια καθιστώντας την **αποικία χρέους**. Σημειωτέον, ότι αντίθετα από τη σημερινή Ελλάδα, η Γερμανία ουδέποτε έγινε αποικία χρέους παρά τα τεράστια εξωτερικά της χρέη. Μάλιστα, η Γερμανία

σήμερα όχι μόνον αρνείται να πληρώσει τις Οφειλές της στην Ελλάδα, αλλά δεν επιτρέπει ούτε τη μερική διαγραφή του ελληνικού χρέους, όπως έγινε με το Γερμανικό Χρέος μεταπολεμικά.

Οι Γερμανοί δεν πέτυχαν τη γενοκτονία των Ελλήνων στο Β΄ ΠΠ δια της βίας και τώρα την επιχειρούν δια του χρέους.

Οι Έλληνες ξεπουλάνε κρατικά περιουσιακά στοιχεία, παραιτούνται από κάθε μορφή εθνικής κυριαρχίας, μισθωτοί και συνταξιούχοι εξαθλιώνονται οικονομικά, και 610.000 Έλληνες ξενιτεύτηκαν μέσα στα οκτώ χρόνια των Μνημονίων. Άραγε ελπίζει η Γερμανία να πεθάνουν οι Έλληνες για να γλυτώσει από το χρέος της προς αυτούς;

Και το ερώτημα είναι, γιατί οι Ελληνικές Κυβερνήσεις δεν σταματάνε να πληρώνουν το ελληνικό χρέος μέχρι να ξεκινήσει η Γερμανία να αποπληρώνει το δικό της χρέος στην Ελλάδα;

Ιμπεριαλισμός με Βάρβαρα Μέσα

Αυτή η σκαιή συμπεριφορά απέναντι στους πολίτες άλλων εθνών αποτελεί χαρακτηριστικό του Γερμανικού Κράτους από την ίδρυσή του.

Παραδείγματα:

(1) Ήδη το **1870** κατά την κατάληψη της Γαλλίας στον Γαλλοπρωσικό πόλεμο, οι Πρώσοι (που δημιούργησαν τη Γερμανική Αυτοκρατορία το 1871) επιδόθηκαν σε απεριόριστες θηριωδίες, σφαγές και ολοκαυτώματα.

(2) **Τριάντα χρόνια αργότερα** (1904) η Γερμανία στην αποικία της στη Νοτιοδυτική Αφρική

(σημερινή Ναμίμπια) εξόντωσε τους γηγενείς ως «υπανθρώπους». Οι Γερμανοί άποικοι πυρπόλησαν χωριά, έκαψαν σοδειές, προκαλώντας λιμό. Έδωξαν στην έρημο όσους απέμειναν και μόλυναν τα πηγάδια. Χερέρο και Νάμα στάλθηκαν σε στρατόπεδα

συγκέντρωσης όπου πέθαναν από καταναγκαστική εργασία.

Οι Γερμανοί εξόντωσαν το 80% των **Χερέρο** και το 50% των **Νάμα**, ενώ τα συνολικά θύματα της περιόδου 1904-1908 έφτασαν τις 100.000 Αφρικανούς.

Αυτές οι μέθοδοι εξόντωσης αργότερα έγιναν προσφιλείς στο ναζιστικό καθεστώς του Χίτλερ.

Οι Γερμανοί έστελναν τα κρανία των Χερέρο για φυλετικές μελέτες στο καθηγητή Ιατρικής Eugen Fischer. Ο **Fischer** ήταν πατέρας της ευγονικής των Ναζί. (Nazi eugenics), μιας ψευδοεπιστήμης που χρησιμοποιήθηκε αργότερα για να υποστηρίξει τη ναζιστική άποψη περί ανωτερότητας της γερμανικής φυλής σε σχέση με άλλες φυλές όπως των Αφρικανών και των Εβραίων.

Ο Γερμανός στρατηγός Τρότα (Adrian Dietrich Lothar **von Trotha**) γνωστός και με το ψευδώνυμο «καρχαρίας», με επιβαρυνμένο παρελθόν γιατί είχε καταπνίξει στο αίμα την επανάσταση των Μπόξερ στη Κίνα το 1901, ήταν εν πολλοίς υπεύθυνος για την εξόντωση των γηγενών πληθυσμών φυλών Χερέρο και Νάμα της Ναμίμπια. Τη γενοκτονία αυτή ο Τρότα την ονόμασε «Εθνοκάθαρση». Το 1985 ο ΟΗΕ αναγνώρισε τις σφαγές της Ναμίμπια ως μια από τις **πρώτες γενοκτονίες του 20ού αιώνα**.

Το 2021 η Γερμανία, που σήμερα παίζει το ρόλο του «δασκάλου» στην Ευρώπη, αναγνώρισε επίσημα τις φρικαλεότητες που διέπραξε ως «γενοκτονία» και ζήτησε επίσημα συγγνώμη από τους κατοίκους της Ναμίμπια. Υποσχέθηκε 1,1 δισ. για αποζημιώσεις στους απογόνους των δολοφονημένων Αφρικανών.

(3) Περίπου **10 χρόνια μετά** τις σφαγές της Ναμίμπια, η Γερμανία επιδόθηκε σε θηριωδίες στο Βέλγιο στον Α΄ ΠΠ (1914-1918). Στο Leuven οι Γερμανοί λεηλάτησαν κι έκαψαν 2.000 κτήρια. Στο Dinant έκαψαν 1.000 κτήρια και δολοφόνησαν ή κάψανε ζωντανούς 674 αμάχους ηλικίας ενός μηνός μέχρι 90 χρόνων.

(4) Περίπου **20 χρόνια αργότερα**, στον Β΄ ΠΠ (1939-1945) οι Γερμανοί επιδόθηκαν σε θηριωδίες, παρόμοιες με εκείνες του 1870, του 1904 και του 1914, σε μεγάλα τμήματα της Ευρώπης και μεταξύ άλλων στην Ελλάδα.

Ο φιλόσοφος Φριτς Φίσερ (**Fritz Fischer**) στην ανάλυσή του «From Kaiserreich to Third Reich: Elements of Continuity in German History» γράφει ότι η ιδεολογία της φυλετικής καθαρότητας, και του αφανισμού «κατώτερων» ομάδων αναπαραγόταν από την Βιλχελμινή στην Βαϊμαρινή και στην Ναζιστική περίοδο της Γερμανίας (1871-1945).

Με λίγα λόγια, ο Χίτλερ δεν ήταν ουρανοκατέβητος.

Σήμερα (**80 χρόνια αργότερα**), η Ενωμένη Ευρώπη υπό γερμανική ηγεμονία, και ο πλουτισμός της Γερμανίας με τη φτωχοποίηση των λαών του Ευρωπαϊκού Νότου, αποτελούν αναπαραγωγή της ίδιας ιδεολογίας. Οι Γερμανοί, με το γνωστό τους μοτίβο των φυλετικών διακρίσεων, χαρακτηρίζουν τους Νοτιοευρωπαίους τεμπέληδες.

Δεν έπεσαν εξ ουρανού οι Σόιμπλε και Μέρκελ, ούτε οι νεο-αποικιοκρατικές πρωτοβουλίες της σύγχρονης Γερμανίας. Δεν είναι τυχαία η οικονομική κρίση του ευρωπαϊκού Νότου που αποφέρει κέρδη στη Γερμανία (Halle Institute for Economic Research), ούτε είναι τυχαίο το ότι η Ελλάδα έγινε αποικία χρέους στη σύγχρονη γερμανοκρατούμενη Ευρώπη.

Και δεν πρόκειται μόνο για ρεβανσισμό για την αντίσταση της Ελλάδας στο Γ΄Ράιχ που καθυστέρησε τους Γερμανούς, τους βρήκε ο χειμώνας και χάσανε τη μάχη της Μόσχας. Η σύγχρονη Γερμανία λειτουργεί τιμωρητικά, εξευτελίζει και στραγγαλίζει οικονομικά την Ελλάδα για να **αποσπάσει την προσοχή του κόσμου από το χρέος που οφείλει στην Ελλάδα.**

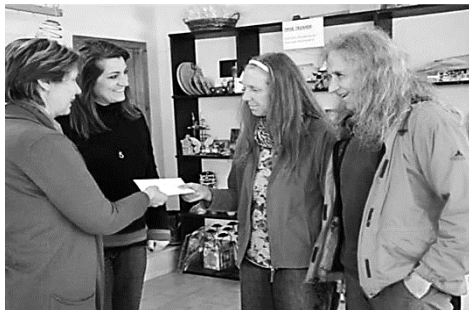
Γι' αυτό ο οικονομολόγος και γεωπολιτικός αναλυτής Peter Koenig, σε ανοιχτή επιστολή του το 2017, κάνει λόγο για «σκλαβιά» και «ταπείνωση» του Ελληνικού λαού, επισημαίνοντας ότι η Ελλάδα σήμερα «βιώνει καταστάσεις που παραπέμπουν μόνο σε μια χώρα η οποία έχει ηττηθεί σε πόλεμο και καλείται να πληρώσει το τίμημα της ήττας της» <https://www.activistis.gr/2017/03/peter-koenig.html?m=1>.

Το 2009, πριν μπει στα Μνημόνια η Ελλάδα είχε δημόσιο χρέος 299 δισ. ευρώ. Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας σήμερα (2023) είναι 400 δισ. ευρώ, μετά από 3 επαχθή Μνημόνια γερμανικής έμπνευσης, μνημόνια που θα «έσωζαν» την Ελλάδα από την οικονομική της κρίση. Κατά τα άλλα, η ΕΕ και η Ευρωζώνη δημιουργήθηκαν για την ευημερία όλων των εμπλεκόμενων λαών και την «Σύγκλιση των Οικονομιών τους».

Δεν Είναι Όλοι οι Γερμανοί Οφειλέτες και Αγνώμονες

Ο Μανώλης Γλέζος αφιέρωσε το βιβλίο του «Και Ένα Μάρκο Να Ήταν» στη **μνήμη των αντιφασιστών Γερμανών** στρατιωτών που είτε προσχώρησαν στις ελληνικές αντιστασιακές οργανώσεις κατά τη διάρκεια της Κατοχής, είτε δημιούργησαν αντιναζιστικές οργανώσεις όπως η AKFD = Antifascistisches Komitee Deutschersoldaten, η Freies Deutschland = Antifascist Committee of German Soldiers, η Free Germany, ΑΕΕΓ και ΓΑΑΣ = German Antifascist League.

Σήμερα, κάποιοι Γερμανοί δημοκράτες αγωνίζονται μαζί με τους Έλληνες, επειδή αγαπούν την πατρίδα τους και την θέλουν οριστικά απαλλαγμένη από το εγκληματικό παρελθόν της.

Το 2015, η Νίνα Λάγκε και ο Λούντβιχ Ζακάρο επισκέφθηκαν το Δημαρχείο του Ναυπλίου (ως πρώτης πρωτεύουσας της Ελλάδας) για να πληρώσουν το μερίδιό τους από τα Κατοχικά Δάνεια. Προσέφεραν το ποσό των 875 ευρώ, ποσό που θεωρούν ότι αναλογεί σε κάθε Γερμανό πολίτη από το συνολικό χρέος της Γερμανίας για

τα Δάνεια.

Η Κοινωνία «Peira» του Βερολίνου συλλέγει υπογραφές για την εξόφληση των Γερμανικών Οφειλών προς την Ελλάδα από τον Β΄ ΠΠ.

Η ομάδα «Δίστομο/Αμβούργο» στηρίζει τις ελληνικές θέσεις σχετικά με τα Γερμανικά Εγκλήματα πολέμου και τις αποζημιώσεις.

Εκπρόσωπος του γερμανικού κόμματος **Die Linke** δηλώνει «Θα κάνουμε ό,τι μπορούμε στη Γερμανία για τις αποζημιώσεις των θυμάτων της Κατοχής στην Ελλάδα».

Ο Ράινερ Ες (Rainer **Höss**) 17 χρονών, όταν διάβασε τα απομνημονεύματα του παππού του Ρούντολφ (Rudolf Höss) διοικητή του Άουσβιτς, εγκατέλειψε το σπίτι του. Ακτιβιστής σήμερα, καταδικάζει τη δράση του παππού του που ήταν υπεύθυνος για τον τραγικό θάνατο εκατομμυρίων ανθρώπων. Περιγράφει πως η γιαγιά του, ο παππούς του και τα παιδιά τους επισκέπτονταν δύο φορές τον μήνα τις αποθήκες των Ναζί για να διαλέξουν όσα κοσμήματα ήθελαν από εκείνα που είχαν κατασχέσει από τα θύματα στους θαλάμους αερίων.

Πολλοί απλοί Γερμανοί πολίτες γνωρίζουν την ιστορία του τόπου τους, μετανοούν για τα εγκλήματα των προγόνων τους και αναγνωρίζουν τις Οφειλές της Γερμανίας στην Ελλάδα. Καταλαβαίνουν ότι **δεν υπάρχει μεταμέλεια χωρίς ανάληψη ευθύνης και χωρίς έμπρακτη επανόρθωση ζημίας.**

Απόδοση Δικαιοσύνης

Τι γρωστάει η Γερμανία στην Ελλάδα

Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας οφείλει στην Ελλάδα:

- (1) Τις πολεμικές Επανορθώσεις που επιδικάστηκαν στη Διάσκεψη του Παρισιού.
- (2) Την αποζημίωση θυμάτων των εγκλημάτων που διέπραξαν οι γερμανικές δυνάμεις κατοχής.
- (3) Την αποπληρωμή των Κατοχικών Δανείων.
- (4) Την επιστροφή των Πολιτιστικών Θησαυρών που λεηλατήθηκαν από τα μουσεία και τις παράνομες ανασκαφές στην Ελλάδα.

Στις 18/10/2019 η Κυβέρνηση της Γερμανίας απέρριψε την «ρηματική διακοίνωση» της Ελλάδας για από κοινού προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο, παρόλη την αντίθετη συμβουλή/γνωμοδότηση της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Εμπειρογνώμων του Γερμανικού Κοινοβουλίου (Bundestag) στις

10/7/2019. Η εν λόγω γνωμοδότηση αναφέρει ότι δεν τίθεται ζήτημα παραίτησης ή παραγραφής των αξιώσεων της Ελλάδας και προτρέπει την γερμανική κυβέρνηση να αποδεχθεί την προσφυγή Ελλάδας και Γερμανίας στο Δικαστήριο της Χάγης.

Δεδομένου ότι **η Γερμανία** έχει προσχωρήσει στη Σύμβαση του Ευρωπαϊκού Δικαίου που αφορά στην Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, **δεν μπορεί να αρνείται τις εμπόλεμες ευθύνες της και τις απορρέουσες απαράγραπτες οικονομικές υποχρεώσεις της** παραβιάζοντας ουσιαστικά τους κανόνες του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου.

Τι οφείλει να κάνει η Ελλάδα

(1) Η ελληνική κυβέρνηση οφείλει να **διεθνοποιήσει** το ζήτημα του Γερμανικού Χρέους. Αυτό που εθελοντικά προσπαθούν κάποιοι Έλληνες, πρέπει να γίνει κι επίσημα από το ελληνικό κράτος. Η ελληνική κυβέρνηση μπορεί να ακολουθήσει το παράδειγμα της πολωνικής κυβέρνησης. Καταρχάς θα ήταν χρήσιμο να **ορίσει έναν κυβερνητικό πληρεξούσιο για τις Γερμανικές Οφειλές**, όπως είναι ο Υφυπουργός Εξωτερικών Μουλάρτσκ στην Πολωνική Κυβέρνηση.

Ιδού το παράδειγμα της Πολωνίας: Η Πολωνία δεν περιορίστηκε στην επίδοση ρηματικής διακοίνωσης στη γερμανική κυβέρνηση. Ο Πολωνός υφυπουργός Εξωτερικών και επιτετραμμένος για θέματα Πολεμικών Επανορθώσεων Arkadiusz Mularczyk απέστειλε επιστολές σε 57 κράτη ζητώντας τη σύγκλιση μιας διεθνούς διάσκεψης. Η Βαρσοβία απευθύνεται πλέον σε όλα τα **διεθνή φόρα** στο Συμβούλιο της Ευρώπης, την ΕΕ, στον ΓΓ του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες (António Guterres), στην ΓΓ της UNESCO Όντρεϊ Αζουλάι (Audrey Azoulay), καθώς και στις ΗΠΑ με στόχο να αποκτήσει νέους συμμάχους στο Αμερικανικό Κογκρέσο.

Οι Γερμανοί, υπό την πίεση της διεθνούς κοινής γνώμης αναγκάζονται ν' αλλάξουν την πάγια μέχρι πρότινος ρητορική τους «το θέμα των Επανορθώσεων έχει κλείσει οριστικά». Ο Mularczyk ενημερώθηκε προ διμήνου ότι στην Κυβέρνηση συνασπισμού υπό την ηγεσία του Olaf Scholz, το SPD «κατανοεί το πρόβλημα και θέλει να το λύσει με κάποιο τρόπο σε μια **φόρμουλα διαλόγου με την Πολωνία**».

Εν ολίγοις, ενώ η ελληνική κυβέρνηση δεν αναλαμβάνει ουσιαστικές πρωτοβουλίες για τη διεκδίκηση των Γερμανικών Οφειλών, η Πολωνία μπορεί και να βρίσκεται κοντά σε κάποια λύση λόγω σθεναρής διεκδίκησης με πολιτικά και διπλωματικά μέσα.

(2) Η ελληνική κυβέρνηση μπορεί να συγκαλέσει **επιτροπή εμπειρογνομόνων** με Ευρωπαίους και Αμερικανούς οικονομολόγους και ιστορικούς για να καταλήξουν στο ποσό των Κατοχικών Δανείων, το οποίο έχει υποτιμήσει η Διακομματική Κοινοβουλευτική Επιτροπή. Αυτή η κίνηση άλλωστε θα διεθνοποιούσε περαιτέρω το θέμα του τεράστιου χρέους της Γερμανίας προς την Ελλάδα.

(3) Ακόλουθα, η Ελλάδα μπορεί να **εγγράψει στον κρατικό προϋπολογισμό** το ποσό των ΚΑΤΟΧΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ, αφού πρόκειται για άμεσα απαιτητό ληξιπρόθεσμο χρέος, με πιθανή τιτλοποίηση και πώληση του τίτλου στις διεθνείς αγορές. Σύμφωνα με τους κανόνες της Eurostat, η Γερμανία θα υποχρεωθεί να εγγράψει το χρέος στο δικό της κρατικό προϋπολογισμό. Με αυτούς τους τίτλους η Ελλάδα θα μπορούσε να καλύψει το χρέος της απέναντι σε χώρες της ΕΕ που βρίσκονται σε οικονομική κρίση (π.χ. Πορτογαλία, Ισπανία, Ιρλανδία, Ιταλία...) αποκτώντας συμμάχους στη διαδικασία διεκδίκησης.

(4) Η ελληνική κυβέρνηση οφείλει να **εκτελέσει** την τελεσίδικη **απόφαση του Αρείου Πάγου** περί κατασχέσεως γερμανικών περιουσιών στην Ελλάδα προκειμένου να καλύψει τις ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ των θυμάτων.

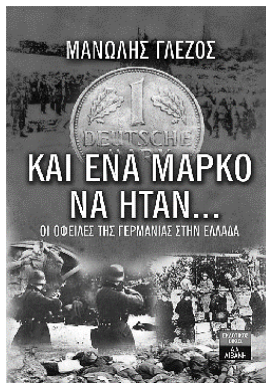
(5) Η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να διεκδικήσει επαναπατρισμό των κλεμμένων Ελληνικών ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΘΗΣΑΥΡΩΝ τόσο από το γερμανικό κράτος όσο και από ιδιωτικές συλλογές, **ζητώντας παραστατικά** σε δημοπρασίες αρχαιοτήτων και απο μουσεία που εκθέτουν τα κλεμμένα έργα τέχνης.

(6) Όσον αφορά τις ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΕΙΣ, η Ελλάδα πρέπει να μην αποδεχθεί την άρνηση της Γερμανίας σχετικά με την προσφυγή στο **Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης** (International Court of Justice), όπως επισήμανε ο αείμνηστος νομικός Πέτρος Μηλιαράκης.

(7) Στο μεταξύ, η Ελλάδα πρέπει να **σταματήσει να πληρώνει** το χρέος της στη Γερμανία μέχρι να αρχίσει η Γερμανία να πληρώνει το δικό της παλαιότερο και μεγαλύτερο χρέος προς την Ελλάδα.

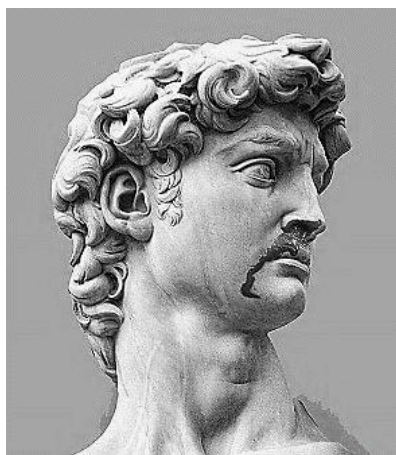
Ποιος είναι ο στόχος

«Δεν μας διακατέχει μίσος κατά του Γερμανικού λαού. Επιδιώκουμε και ευελπιστούμε στη φιλία των λαών Ελλάδας – Γερμανίας. Προϋπόθεση απαραίτητη όμως της φιλίας αποτελεί η αποκατάσταση του δικαίου»

γράφει ο αείμνηστος Μανώλης Γλέζος στο βιβλίο του «Και ένα Μάρκο Να Ήταν. Οι Οφειλές της Γερμανίας στην Ελλάδα».

Στόχος είναι η **αποκατάσταση της ευπρέπειας και της δικαιοσύνης στην Ευρώπη.**

Η Ελλάδα αιμορραγεί. Δεν μπορεί να ορθοποδήσει οικονομικά αν αποδέχεται τα χρέη της σε άλλους ενώ δεν διεκδικεί τα χρέη των άλλων προς αυτήν.

Λησμονιά της ιστορίας αποτελεί συνενοχή.

Διαδώστε όσα διαβάσατε γιατί **η γνώση είναι δύναμη.**

Η φωνή των πολιτών μπορεί να γίνει η συνείδηση του κάθε Έλληνα Κυβερνήτη και ο φόβος του κάθε Γερμανού Καγκελάριου. Φωνή λαού, οργή Θεού! Οι πολίτες μπορούν να κινητοποιήσουν τις Ελληνικές κυβερνήσεις που είναι παγιδευμένες σε παρακματικά αδιέξοδα. Χρειάζεται πολιτική βούληση. Και η ελπίδα αποτίθεται κυρίως στη νέα γενιά.

Ελληνόπουλα θυμηθείτε ότι οι αγώνες που χάθηκαν είναι οι αγώνες που δεν δόθηκαν.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Αδαμίδης Πολύκαρπος «Το Δίκαιο του Πολέμου» Νομική Βιβλιοθήκη, 2022.

Βασιλειάδης Δαμιανός «Οι Οφειλές της Γερμανίας προς την Ελλάδα» Γόρδιος, 2015.

Beevor Antony «Crete: The Battle and the Resistance» Penguin, 1991.

Βλοντάκης Σταύρος «Η Οχυρά Θέσις Κρήτης. Χρονικό Γερμανικής Κατοχής στα Χανιά απ' τον Οκτώβρη του 1944 ως τον Μάη του 1945, και της Αγγλογερμανικής απ' τον Μάη ως τον Ιούλη του 1945» Αντιγόνη, 2022.

Brown Scott James «The Hague Peace Conferences of 1899 and 1907, Vol. 1, The Conferences» Johns Hopkins Press, 1909.

Carstairs James De Mole «Escape from Crete» Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, 2016.

Chesterton Gilbert Keith «The Barbarism of Berlin» Gutenberg EBook, 2004.

Churchil Winston «Their Finest Hour (The Second World War) vol 2» Mariner Books, 1986.

Γκουραμάνη, «Μαρτυρίες Το Κάψιμο του Χορτιάτη» <https://tvxs.gr/news/taksidia-sto-xrono/71-xronia-meta-syngklonistikes-martyries-apo-kapsimo-toy-xortiatu>

Γκούσκος Τζανέτος «Ίδού ο λογαριασμός κ. Μέρκελ: 300 δισ. ευρώ απ' τα κατοχικά δάνεια. Τι αφορούν. Πως προκύπτουν. Η στρατηγική διεκδίκησης» Κάδμος, 2014.

Γλέζος Μανώλης «Και ένα Μάρκο Να Ήταν. Οι Οφειλές της Γερμανίας στην Ελλάδα» Λιβάνης, 2012.

Δαμασκηνός Δημήτρης «Ανάθεμά σας Γερμανοί κι εκάψατε την Κρήτη» Αγώνας της Κρήτης, 2018.

Dear I.C.B. & Foot M. R. D. «The Oxford Companion to the Second World War» Oxford University Press, 2001.

Delarue Jacques «The Gestapo: A History of Horror» Skyhorse, 2008.

Desbois Patrick «In Broad Daylight: The Secret Procedures behind the Holocaust by Bullets» Arcade Publishing, 2018.

Δεσποτάκης Εμμανουήλ «Ο Κακόπετρος στις Φλόγες του Πολέμου», εκδ. Ιδιωτική, 2006.

Δίκτυο Μαρτυρικών Πόλεων και Χωριών της Ελλάδος Περίοδου 1940-1945 «Ελληνικά Ολοκαυτώματα» Λιβάνης, 2010.

Δοξιάδης Κωνσταντίνος «ΑΙ ΘΥΣΙΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ» Τμητική Προσφορά Υφυπουργείου Ανοικοδομήσεως, https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2016/05/Doxiadis_1946.pdf.

Doundoulakis Helias «Trained to be an OSS Spy» Xlibris, 2014.

Dunbabin Tom «An Archaeologist at War» Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, 2015.

Edsel Robert «The Monuments Men, Allied Heroes, Nazi Thieves and the Greatest Treasure Hunt in History» Penguin, 2010.

ΕΣΔΟΓΕ «Η Μαύρη Βίβλος της Κατοχής» Β έκδοση, Εθνικό Συμβούλιο για την Διεκδίκηση των Οφειλών της Γερμανίας, 2006.

Fischer Fritz «From Kaiserreich to Third Reich: Elements of Continuity in German History, 1871-1945» Allen & Unwin, 1986.

Fleischer Hagen «Στέμμα και Σβάστικα. Η Ελλάδα της Κατοχής και της Αντίστασης 1941-1944» (Δίτομο) Παπαζήσης, 1988.

και συνέντευξη:

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi4k8iI4K_3AhUAiv0HHVwxDsgQFnoECA0QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.tanea.gr

Frei Norbert «Adenauer's Germany and the Nazi Past: The Politics of Amnesty and Integration» Columbia University Press, 2002.

Friedlander Saul «Nazi Germany and the Jews, 1939-1945: The Years of Extermination» Harper Perennial, 2008.

Grundon Imogen «Ο Αρχαιολόγος Τζων Πέντελμπερτ Βιογραφία ενός Παράτολμου Ανθρώπου» Βικελαία βιβλιοθήκη Ηρακλείου, 2017.

Herman Frank «Η φρίκη του Κομμένου» Καλέντης, 1998.

Hionidou Violetta «Famine and death in occupied Greece, 1941-1944» Cambridge University Press, 2006.

Ηλιαδάκης Τάσος «Οι Επανορθώσεις και το Κατοχικό Δάνειο» Πελασγός, 2012.

Jacobsen Annie «Operation Paperclip: The Secret Intelligence Program that Brought Nazi Scientists to America» Little Brown and Company, 2014.

Judt Tony «Postwar: A history of Europe since 1945, In Broad Liht: The secret procedures» Penguin, 2005.

Κάβος Γεώργιος «Ημερολόγιο Πολέμου» Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, 2013.

Κακογιάννης Αντώνης «Η θηριωδία των Ναζί στην Ελλάδα, Το ολοκαύτωμα των Καλαβρύτων» Καστανιώτης, 2000.

Καλιτσουνάκης Ιωάννης, Κακριδής Ι. Θ. και Καζαντζάκης Νίκος. «Εκθεσις της Κεντρικής Επιτροπής Διαπιστώσεως Ωμοτήτων εν Κρήτη» στο «Ιστορικά σημειώματα για την Κρήτη. Από την Επανάσταση του 1866 ως την Κατοχή» Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2005.

Καμπανέλλης Ιάκωβος «Μαουτχάουζεν» Κέδρος, 2008.

Καταφυγιώτης Λάμπρος «Ιστορία της Θεσσαλίας και Θεσσαλοί Αγρόται» Γ.Π.Ξένος, 1947.

Keynes John-Maynard «Οι Οικονομικές Συνέπειες της Ειρήνης» Παπαζήσης, 2009.

Kiriakopoulos George «The Nazi Occupation of Crete: 1941–1945» Greenwood, 1995.

Kitsikis Dimitri «Le rôle des experts à la Conférence de la Paix de 1919. Gestation d'une technocratie en politique internationale» Université d'Ottawa, 1972.

Kitsikis Dimitri «Propagande et pressions en politique internationale. La Grèce et ses revendications à la Conférence de la Paix, 1919-1920» Presses Universitaires de France, 1963.

Κοκολάκης Μιχάλης «Ανατολική Κρήτη. Κατοχή, Αντίσταση, Εμφύλιος» Γνώσεις, 1980.

Kokonas Nikos «Cretan Resistance 1941-1945» Mystis, 2004.

Κούκουνας Δημοσθένης «Η Κρήτη υπό Κατοχή. Η μάχη της Κρήτης και η Εθνική Αντίσταση. Κατοχή και Δωσιλογισμός» Ariston Books, 2017.

Κούκουνας Δημοσθένης «Ιστορία της Κατοχής» (Δίτομο) Λιβάνης, 2013.

Κούκουνας Δημοσθένης «Κατοχικό Δάνειο. Η Όλη Αλήθεια» Historia, 2015.

Κουσουρής Δημήτρης «Δίκες των Δοσιλόγων 1944-1949» Πόλις, 2014.

Κυρμελής Γεώργιος «Η Ιστορία των Κερδυλλίων», Μορφωτικών Ίδρυμα Ο Άγιος Νικήτας, 2007.

Leigh-Fermor Patrick «Abducting a General: The Kreipe Operation and SOE in Crete» John Murray, 2014.

Λεκάκης Γιώργος «Αρχαιοκαπηλίες των Γερμανών στην Ελλάδα επί Κατοχής. Από τα επίσημα αρχεία του κράτους» Κάδμος, 2012.

Λεκάκης Γιώργος «Κατεστραμμένες πόλεις και χωριά της Ελλάδος επί Κατοχής» Κάδμος, 2014.

Λεκάκης Γιώργος «Ναζί, Οι βάρβαροι του 20ού αιώνα» Κάδμος, 2013.

Levi Primo «Εάν αυτό είναι ο άνθρωπος» Άγρα, 2009.

Linner Sture «Η Οδύσσειά μου» Γκοβόστης, 2003.

Λουλουδάκης Κώστας (Ιουλιανός) «Από το Τρίτο Ράιχ στην Ευρωπαϊκή Ένωση» ΚΨΜ, 2017.

Λώλης Χρήστος «Βίος ατομικός και ιστορία του χωριού Λιγκιάδων» Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, 1999.

Μαργαρίτης Γιώργος «Από την Ήττα στην Εξέγερση. Ελλάδα: άνοιξη 1941- φθινόπωρο 1942» Πολίτης, 1993.

Μαργαρίτης Γιώργος «Ιστορία του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου 1946-1949» Τόμος 1^{ος}, Βιβλιόραμα, 2005.

Μαρνιέρος Σπύρος «Τα Ρεθεμνιώτικα ολοκαυτώματα 1941-1945» Ρέθυμνο, 1991
<https://www.youtube.com/watch?v=NcNu79yuzns>

Mazower Mark «Inside Hitler's Greece. The Experience of Occupation 1941-1944» Yale University Press, 1993. «Στην Ελλάδα του Χίτλερ. Η εμπειρία της κατοχής» Αλεξάνδρεια, 1994.

Mercatante Steven «Why Germany Nearly Won: A New History of the Second World War in Europe» Praeger, 2012.

Meyer Herman-Frank «Αιματοβαμμένο Εντελβείς, Η 1η Ορεινή Μεραρχία, το 22ο Ορεινό Σώμα Στρατού και η Εγκληματική Δράση τους στην Ελλάδα 1943-1944» (Δίτομο) Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2009.

Meyer Herman-Frank «Από τη Βιέννη στα Καλάβρυτα. Τα αιματηρά ίχνη της 117ης μεραρχίας καταδρομών στη Σερβία και την Ελλάδα» Λαβύρινθος, 2022.

Moss William Stanley «Ill Met by Moonlight» Orion, 2014.

Moss William Stanley, Leigh Fermor Patrick, Doundoulakis George, Tzitzikas George «The 11th Day: Crete» (Documentary Film) Producer-director Christos Epperson, 2005.

Μουρέλλος Ι.Δ. «Η Μάχη της Κρήτης». εκδ. Ιδιωτική, 1950.

Μπλαζάκης Σπύρος και Τζομπανάκης Γιώργης «35 Χρόνια Αντίσταση», εκδ. Ιδιωτική, 1976.
<https://www.ert.gr/ert-arxivo/35-chronia-antartes-23-fevroyarioy-1975>.

Müller Filip «Eyewitness Auschwitz: Three Years in the Gas Chambers» Published in association with the United States Holocaust Memorial Museum Ivan R. Dee, 1999.

Myers Eddie «SOE activities in Greece and Aegean Islands by Colonel Dolbey» in Special Operations Executive: Histories and War Diaries, Rupert Hart-Davis, 1955.

Νικολάου Χαράλαμπος «Διεθνείς Πολιτικές και Στρατιωτικές Συνθήκες, Συμφωνίες και Συμβάσεις» Φλώρος, 1996.

Ogden Alan «Sons of Odysseus: SOE Heroes in Greece» Bene Factum Publishing, 2013.

Olusoga David and Erichsen Casper «The Kaiser's Holocaust: Germany's Forgotten Genocide and the Colonial Roots of Nazism» Faber & Faber, 2011.

Παναρέτου Αννίτα «Συμπληρώνω τη Μνήμη του Κόσμου: Αιχμάλωτοι σε Ναζιστικά και Φασιστικά Στρατόπεδα και Φυλακές 1941-1945» Παπαδόπουλος, 2020.

Παντικάκης Μανώλης «Άνθρωποι Σαπούνι και Λίπασμα: Κρητικοί στην Κόλαση των Ναζιστικών Στρατοπέδων Συγκέντρωσης» εκδ. Ιδιωτική, 2018.

Παπαγεωργίου Κώστας «Λυγγιάδες: Το Χωριό που Ρήμαξαν οι Γερμανοί (3 Οκτώβρη 1943) Σελίδες από την Ιστορία της Ηπείρου και της Κατοχής» εκδ. Ιδιωτική, 1947.

Παπανδρέου Ζέτα «Τραυματική Μνήμη και Δημόσια Ιστορία: Δίστομο 1944–2018» Ταξιδευτής, 2018.

Παππάς Στέφανος «Το Ολοκαύτωμα του Κομμένου» εκδ. Ιδιωτική, 1950 «Η Σφαγή του Κομμένου» αυτόπτης Μάρτυρας εκδ. Ιδιωτική, 1996. <https://www.inewsg.com/96/i-sfagi-tou-kommenou.htm>.

Παυλάκης Γιάννης «Ρούσος Ανδρέου Κούνδουρος 1891-1944» Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις, 1993.

Πετράκος Βασίλειος «Ζημιά των Αρχαιοτήτων εκ του Πολέμου και των Στρατών Κατοχής» Ανασύνθεση του δημοσιεύματος της Αρχαιολογικής Ύπηρεσίας του 1946, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Έταιρείας, 2021.

Πετροχείλου Άννα «Τα Σπήλαια της Ελλάδας. Πλήρης Οδηγός στα Σπουδαιότερα Ελληνικά Σπήλαια» Εκδοτική Αθηνών, 2002.

Πλάκας Βαγγέλης «Το ολοκαύτωμα του Χορτιάτη στις 2 Σεπτεμβρίου 1944. 60 χρόνια μετά. Μνήμη και χρέος» Δήμος Χορτιάτη, 2004.

Πλάτων Νικόλαος «Η Τύχη των Αρχαιοτήτων της Κρήτης κατά τον Πόλεμον» Περιοδικά Χρονικά Ηρακλείου, 1947 (Αναδημοσίευση τμήματος: <https://www.viannitika.gr/el/pws-sw8hke-to-arxaiologiko-moyseio-kata-thn-katoxh>).

Posner Trisha «The Pharmacist of Auschwitz: The untold story» Crux Publishing, 2017.

Ραδιόπουλος Άρης «Η διεκδίκηση των Γερμανικών Οφειλών προς την Ελλάδα Από τον Α΄ και τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο μέσα από έγγραφα του αρχείου του Υπουργείου Εξωτερικών» Νεφέλη, 2019.

Ροδάκη Περικλή «Καλάβρυτα 1941-1944. Η Αντίσταση στην Επαρχία - Το ολοκαύτωμα» Παρασκήνιο, 2001.

Roelcke Volker, Hildebrandt Sabine, Seidelman William «The German Medical Association's hesitant dealing with the Nazi past» Lancet 398:1564-1565, Oct 30 2021.

Roth Karl-Heinz «Γερμανικές Πολεμικές Επανορθώσεις. Η Ελλάδα μπορεί» Λιβάνης, 2016.

Ρουσσόπουλος Χρήστος «Η Μάχη της Κρήτης» Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, 2014.

Σανουδάκης Αντώνης «Βήματα λευτεριάς. Καπετάν Αδάμη Κρασανάκη: Απομνημονεύματα» Κνωσός, 1979.

Σανουδάκης Αντώνης «Καπετάν Μπαντουβά Απομνημονεύματα» Κνωσός, 1979.

Σαρρής Νικόλαος «Η Δαμάστα Κρήτης στο Πέρασμα των αιώνων» εκδ. Ιδιωτική, 1994.

Σεφέρης Γιώργος (Νόμπελ 1963) «Μέρες (9ος τόμος) 1 Φεβρουαρίου 1964-11 Μάη 1971» Ίκαρος, 2019.

Spitz Vivian «Doctors from Hell: The Horrific Account of Nazi Experiments on Humans» Sentient Publications, 2005.

Spurr Reg «To Have and to Lose (Έχοντας και Χάνοντας)» Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, 2005.

Στεφανάδης Αδάμ «Η Δίκη της Νυρεμβέργης» Πελασγός, 2000.

Stewart I. McD. G «Η Μάχη της Κρήτης 20 Μαΐου- 1 Ιουνίου. Η ιστορία μιας χαμένης ευκαιρίας» (Δίτομο) Οργανισμός Πολεμικών Εκδόσεων, 1970.

Συλλογικό Έργο «Αι θυσίες της Ελλάδος στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο» (Έκθεση της Επιτροπής Δοξιάδη, ελληνικά, γαλλικά, αγγλικά, ρώσικα) Ασπιώτης, 1946.

Συλλογικό Έργο «Δίτομο 10 Ιουνίου 1944 Το Ολοκαύτωμα» Βιβλιοπωλείο Σύγχρονη Έκφραση, 2010.

Τερζίδου-Παπαζήση Ζωή «Μαγιάτικη Καταιγίδα. Μνήμες πριν και μετά το Ολοκαύτωμα των Πύργων Κοζάνης» Νέα Διάσταση, 2021.

Tetens Tete Harens «The new Germany and the old Nazis » Random House, 1961.

Τζανακάρης Βασίλης «Η Ελλάδα Φλέγεται. Από την Είσοδο των Γερμανοβουλγάρων στη Ματωμένη Αθήνα των Δεκεμβριανών» Μεταίχμιο, 2016.

Τζίτζικας Γεώργιος «Ελευθερία και Δόξα. Απομνημονεύματα 1939-1945» Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, 2011.

Φαρσακίδης Γιώργος «Μια Επαίσχυντη Συμφωνία και το Ολοκαύτωμα του Χορτιάτη», εκδ. Ιδιωτική, 2011.

Wes Davis «Επιχείρηση Αριάδνη. Ο Μυστικός Πόλεμος για τη Σωτηρία της Κρήτης από τους Ναζί» Πατάκης, 2014.

Χαρβαλιάς Γιώργος «Γιαβόλ! Αίμα, Λήθη και Υποτέλεια – Η άγνωστη ελληνογερμανική ιστορία» Πεδίο, 2023.

Χαροκόπος Γεώργιος «Το Φρούριο Κρήτης» εκδ. Ιδιωτική, 1971.

Χρηστάκης Γεώργιος «Επαρχία Βιάννου 1940-1945, Σύλλογος Βιαννιτών Ηρακλείου Ο Πατούχας, 2000.

Χριστίδης Περικλής «Διπλωματία του ανέφικτου. Η Ελλάδα στη συνδιάσκεψη για την ειρήνη στο Παρίσι, 1946» University Studio Press, 2009.

Χριστοδουλάκης Νίκος «Άγος Απλήρωτον» Gutenberg, 2013.

Ψήφισμα της Βουλής των Ελλήνων 2019 «Για τη διεκδίκηση των Γερμανικών Οφειλών», βάσει έκθεσης της Διακομματικής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής για τη διεκδίκηση των Γερμανικών Οφειλών 2016. <https://www.e-nomothesia.gr/law-news/psephisma-tes-boules-ton-ellenon-gia-tis-germanikes-apozimioseis.html>.

Ψιλάκης Νίκος «Μονή Τοπλού» εκδ. Σφακιανός, 1988.

Ψυχουντάκης Γεώργιος «The Cretan Runner» Penguin, 2009.

Πηγές Φωτογραφιών (κατά σειρά εμφάνισής τους στο κείμενο)

* Ευγενική παραχώρηση Μουσείου Μπενάκη,

Ευγενική παραχώρηση Αρχαιολογικού Μουσείου Αθηνών

<https://encyclopedia.ushmm.org/content/el/map/german-conquests-in-europe-1939-1942>

<https://www.gettyimages.ae/detail/news-photo/benito-mussolini-italian-statesman-news-photo/92423919?adppropup=true>

<https://www.corfuhistory.eu/?p=13278>

<https://www.himara.gr/istoria/12711-o-torpilismos-tis-ellis-animera-tis-panagias-to-1940>

<https://www.iefimerida.gr/news/454432/28-oktovrioy-1940-i-stigmi-poy-o-metaxas-eipe-ohi-sto-telesigrafo-toy-italoy-presvi>

Από Bundesarchiv, Bild 183-2007-1022-506 / CC-BY-SA 3.0, CC BY-SA 3.0 de,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5405446>

<https://www.iellada.gr/istoria/o-vretanos-igetis-oyinston-tsortsil-o-nikitis-toy-v-pagkosmioy-me-ton-polytaraho-vio>

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a1/AlexandrosKoryzis--P02018.027.jpeg>

Από Muzej Revolucije Narodnosti Jugoslavije - USHMM Photograph #89908, Κοινό Κτήμα,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=180355>

<https://www.history-point.gr/grammi-quot-metaxa-quot-to-megalytero-techniko-ergo-stin-ellada-toso-grigora-foto>

<https://xen-athinon.gr/xen-athinon/6-apriliou-1941-itsios/>

<https://www.pemptousia.gr/2017/05/pos-pethane-o-sichronos-leonidas-dimitris-itsios/>

Από Bundesarchiv, Bild 183-L29176 / CC-BY-SA 3.0, CC BY-SA 3.0 de,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5366101>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9a/Emmanouil_Tsouderos.jpg

Από Paraman 77 - Έργο αυτού που το ανεβάζει, CC BY-SA 4.0,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=125081604>

<https://www.ethnos.gr/allabouthistory/article/88556/santasglezosposkatebasanthnazistikhshmaiaapothnakropolh>

http://www.ime.gr/projects/cooperations/f_policy36_45/gr/photo/500.html

Από Γιάννης Παναγιώτου - Έργο αυτού που το ανεβάζει, CC BY-SA 4.0,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=107207258>

https://www.alfavita.gr/koinonia/289664_san-simera-glezos-kai-santas-katebazoyh-ti-sbastika-apo-tin-akropoli

Von Bundesarchiv, Bild 183-R71796 / CC-BY-SA 3.0, CC BY-SA 3.0 de,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5368521>

<https://www.historyworkshop.org.uk/food/greece-history-repeating-itself/>

* Φωτ. Βούλα Παπαϊωάννου. Αθήνα, 1941. Με την ευγενική παραχώρηση του Μουσείου Μπενάκη

https://www.kathimerini.gr/resources/toolip/doc/2019/04/16/1941_12.pdf

** Φωτ. Δημήτρης Χαρισιάδης. Ι.Κ.Α. Πειραιώς, 1942-43. Με την ευγενική παραχώρηση του Μουσείου Μπενάκη

https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2016/05/Doxiadis_1946.pdf

<https://www.tovima.gr/2012/12/30/politics/katadiki-se-thanato-eks-asitias/>

<http://gak.eyv.sch.gr/Drast/Ekpaid/peina.pdf>

<https://arxaiaithomi.gr/%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%87%CE%B7/>

<https://www.lifo.gr/culture/vivlio/olokliri-i-omilia-toy-elyti-stin-aponomi-toy-nompel>

<https://www.in.gr/2021/07/26/english-edition/crete-digital-journey-nazi-prisons-agia/>

<https://www.lifo.gr/culture/vivlio/antistasiako-kinima-gennise-i-idia-i-koinonia>

<http://allnewz.weebly.com/epsilon-lambda-lambda-940-delta-alpha/189>

https://www.warhistoryonline.com/wp-content/uploads/sites/64/2015/05/Joseph_Goebbels_1934.jpg

http://kriti365.blogspot.com/2018/05/blog-post_90.html

Από Bundesarchiv, Bild 101I-168-0894-21A / Dick / CC-BY-SA 3.0, CC BY-SA 3.0 de,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5409132>

<https://praxisreview.gr/%cf%85%cf%80%cf%8c%ce%b8%ce%b5%cf%83%ce%b7-%ce%bc%ce%b1%ce%be-%ce%bc%ce%ad%cf%81%cf%84%ce%b5%ce%bd/>

<https://www.kathimerini.gr/politics/561437569/otan-o-teos-vasilias-synomotoyse-gia-tin-exoydeterosi-toy-karamanli/>

<https://ethniki-antistasi-dse.gr/Freiderikh-h-Freikh.html>

<https://www.in.gr/2019/09/20/stories/features/anatinaksi-tis-espo-mia-koryfaia-praksi-antistasis-stin-katoxi/>

https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/165819_o-dromos-eihe-ti-diki-toy-istoria

<https://www.sansimera.gr/articles/220>

https://www.efsyn.gr/politiki/398441_80-hronia-apo-ti-diadilosi-toy-laoy-tis-athinas-poy-apetrepse-tin-epektasi-tis

<https://www.tanea.gr/2021/06/16/people/aris-velouxiotis-i-diagrafi-tou-apo-to-kke-kai-i-aytoktonia-tou-sti-mesounta-tis-artas/>

Από Revizionist, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3819566>

Par Auteur inconnu — multiple archives, Domaine public,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=22950014>

https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/378794_ethniki-antistasi

<https://tomov.gr/2022/10/28/oi-gynaikes-tis-ipeiroy-ston-polemo-1940/>

<https://www.tlife.gr/eidhseis-nea/gnostes-kai-afaneis-iroides-tou-40/477271/>

<https://www.lifo.gr/culture/arxaiologia/mana-moy-kai-panagia> Φωτογράφος: Σπύρος Μελετζής

<https://www.e-storieskritis.gr/2017/11/1941.html>

<https://www.uniquecreta.com/2021/03/10/vakaki-antonia-vakaki-eleni-oi-antartisses-tis-kritis/>

<https://www.politikakritis.gr/10-ma-oy-1933-to-olokaytoma-ton-vivlion/>

https://www.efsyn.gr/nisides/299896_poiimata-kai-egklimata

https://www.kalavrytanews.com/2013/12/blog-post_1794.html

<https://lisahistory.net/hist104/pw/lectures/wwii/9holocaust.htm>

<https://www.mixanitouxronou.gr/to-programma-gia-tin-anaparagogi-tis-arias-filis-chiliades-exogama-ton-es-es-ke-apagoges-pedion-me-aria-charaktiristika/>

<https://whatpoliticsmeans.com/2023/03/20/>

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bundesarchiv_Bild_192-057_KZ_Mauthausen_jugendliche_H%C3%A4ftlinge.jpg

Автор: Bundesarchiv, Bild 192-208 / Невідомий / CC-BY-SA 3.0, CC BY-SA 3.0 de,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5485625>

By D. P. Elliot - U.S. Army Signal Corps - www.buchenwald.de - Gedenkstätte Buchenwald, Public Domain,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=8337221>

<https://encyclopedia.ushmm.org/content/el/gallery/liberation-of-nazi-camps-photographs>

<https://enlois.gr/conversations/apostolidis-kampanellis>

By Bundesarchiv, Bild 192-269 / CC-BY-SA 3.0, CC BY-SA 3.0 de,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5485692>

<https://arxaiaithomi.gr/%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%87%CE%B7/>

Από Bundesarchiv, Bild 183-N0827-318 / CC-BY-SA 3.0, CC BY-SA 3.0 de,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5367208>

Από Astrofuzzi, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3158149>

<https://www.alphanews.live/international/i-apeleytherosi-toy-aoybits-mesa-apo-fotografies>

<https://fragilemag.gr/olokaytoma-to-megalo-egklima-toy-nazistikoy-kathestotos-se-eikones/>

<https://agonaskritis.gr/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%B1-%CE%B8%CE%B5%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1->

<https://nhd2012holocaust.weebly.com/pictures.html>

<https://www.ahi-il.org/did-you-know-30/>

<https://www.mp.pl/auschwitz/photo-gallery/172211,historical-pictures>

<https://www.iwm.org.uk/collections/item/object/205220490>

<https://www.eisenhowerlibrary.gov/research/photographs/world-war-ii-holocaust-images>

<https://www.history-point.gr/anthropoi-kai-thiria-sto-ntachaoy-75-chronia-meta-to-megalo-egklima>

Από United Kingdom Armed Forces; Imperial War Museum id# BU 4260 -

<http://www.bergenbelsen.co.uk/pages/Database/MassGravesPhotographs.asp?MassGraveID=3&PhotographsID=402&index=6>, Κοινό Κτήμα, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=10865574>

<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/photo/josef-mengele>

<https://www.newsbeast.gr/world/arthro/473397/ta-paidia-peiramatozoa-ton-nazi>

<https://www.gettyimages.ae/photos/ss-scientists>

<https://embrace-yourself-embrace-the-world.com/2018/06/14/auschwitz-part-2-how-nazis-war-criminals-eluded-justice/>

By Bundesarchiv, Bild 183-S72707 / CC-BY-SA 3.0, CC BY-SA 3.0 de,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5369449>

By Polska Agencja Prasowa (PAP); cropped by Beyond My Ken (talk) 09:46, 12 May 2020 (UTC) -

<http://www.carnialibera1944.it/documenti/hoss.ht>, Public Domain,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=90119803>

By Dawson (Sgt), No 2 Army Film & Photographic UnitPost-Work: User:W.wolny - This photograph NA 10630 comes from the collections of the Imperial War Museums (collection no. 4700-39), Public Domain,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=519254> .

<https://www.ekriti.gr/afieromata/mahi-tis-kritis-i-epiki-anametrissi-sto-nisi-ton-gennaion-vinteo>

By Bundesarchiv, Bild 146-1979-128-26 / Unknown author / CC-BY-SA, CC BY-SA 3.0 de,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5621945>

<https://greekherald.com.au/culture/history/battle-crete-facts-behind-one-most-important-battles-of-ww/>

https://www.epe.org.gr/fileadmin/pliroforikos/HG-alan-turing_EPE-Plhroforikos_Jan2019.pdf

<https://www.protothema.gr/stories/article/1009431/i-mahi-tis-kritis-kai-i-simasia-tis-gia-tin-exelixa-tou-v-pagosmiou-polemou-maios-1941>

<https://drepani.gr/history/item/1470-afieroma-gia-ti-symplirosi-79-xronon-apo-tin-maxi-tis-kritis-i-antistasi-tou-kritikoy-laoy-20-maiou-1-iouniou-1941>

<https://agonaskritis.gr/%CE%B3%CF%85%CE%BD%>

By Bundesarchiv, Bild 102-13805 / CC-BY-SA 3.0, CC BY-SA 3.0 de,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5481187>

By Eric Banfield, 220 AMES R.A.F. May 1941 <https://cretazine.com/crete/routes/crete-360/item/2574-otan-o-henry-miller-kathise-ston-throno-tou-minoa>

Φωτ. Γεωργίου Εκκεκάκη <http://www.imra.gr/gorgoraptis/articles/to-kodonostasio-toy-ieroy-mitropolitikoy-naoy-ton-eisodion-tis-theotokoy-rethymnis.html>

Αρχαιο Λεωνίδα Καλλιβρετακη http://kriti365.blogspot.com/2018/05/blog-post_90.html

Από Prof. emeritus Hans Schneider (Geyersberg) - Έργο αυτού που το ανεβάζει, CC BY 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=24714558>

<https://agonaskritis.gr/%CE%B1%CE%B4%CF%8D%CE%BD%CE%B1%CF%84%CE%BF->

Φωτογραφία του Φραντς Πέτερ Βάιξλερ <https://www.in.gr/2022/06/02/stories/sfagi-apo-tous-nazi-sto-kontomari-stin-kriti-oi-10-fotografies-pou-pagonoun-aima>

<https://www.athensmagazine.gr/article/social/retromania/405715-san-shmera-oi-nazi-katastrefoyn-thn-kandano>

<https://maleviziotis.gr/2023/06/12/%ce%b9%ce%bf%cf%8d%ce%bd%ce%b9%ce%bf%cf%82-1942-%cf%84%ce%bf>

Door Bundesarchiv, Bild 146-1973-012-43 / Onbekend / CC-BY-SA 3.0, CC BY-SA 3.0 de,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5418950>

<https://www.candiadoc.gr/2020/06/14/kriti-machi-tis-afigisi-ley/>

<https://www.kar.org.gr/2018/03/19/to-chroniko-tis-ekteleisis-ton-62-martyron-tou-irakliou-14-iouniou-1942/>

By n/a - Original publication: n/aImmediate source: <http://e-mesara.gr/index.php/2015-02-25-08-38-01/23470-27-1943>, Fair use, <https://en.wikipedia.org/w/index.php?curid=53578810>

By web, Fair use, <https://en.wikipedia.org/w/index.php?curid=24400438>

<https://sokratisvardakis.gr/%ce%b7-%ce%b2%ce%b9%ce%ac%ce%bd%ce%bd%ce%bf%cf%82>

<https://agonaskritis.gr/%ce%bc%ce%b9%ce%b1-%ce%ad%ce%ba%ce%b8%ce%b5%cf%83%ce%b7-%cf%80%ce%bf%cf%85>

<http://iscreta.gr/2017/03/%cf%80%ce%bf%cf%8d>

<https://www.mixanitouxronou.gr/na-giati-i-kritiki-mavrisan-stis-ekloges-tous-nostalgous-tou-nazismou-i-nazi-ke-ellines-sinergates-tous-pou-ekegan-zontanes-tis-ginekes-sta-choria>

<https://creta24.gr/to-prosopo-toy-ktinoys/>

By <http://www.mnimi.org/content/Resistance/Resistance%20Fighters/300035.jpg>, Fair use,
<https://en.wikipedia.org/w/index.php?curid=36864599>

<https://blogs.sch.gr/itsikalak/2010/09/15/%ce%b7-%ce%b5%ce%b8%ce%bd%ce%b9%ce%ba%ce%b7>

<https://patrickleghfermor.org/2017/05/22/john-pendlebury-and-the-battle-of-crete-paddys-speech/>

<https://www.istorikathemata.com/2013/03/Peace-negotiations-between-Greek-resistance-organisations-in-Myrofilo-Plaka-February-1944.html>

By <http://www.crete-1941.org.uk/>, Fair use, <https://en.wikipedia.org/w/index.php?curid=22047622>

By <http://www.historic.de/Militar/Personen/Kreipe/Kreipe.htm>, Fair use, <https://en.wikipedia.org/w/index.php?curid=30542019>

By Δημήτρης Παπαδήμος - Ιωάννης Δ. Παπαδήμος, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=26974328>

<https://bookpress.gr/prodimosieuseis/xeni-logotexnia/6145-i-apagogi-tou-stratigou-kraipe-patrick-lee-fermor>

<https://www.zarpanews.gr/%ce%ba%cf%81%ce%ae%cf%84%ce%b7-%cf%83%ce%b1%ce%bd-%cf%83%ce%ae%ce%bc%ce%b5%cf%81%ce%b1>

<https://ww2gravestone.com/people/kreipe-karl-heinrich-georg-ferdinand/>

https://www.alfavita.gr/koinonia/228876_13-aygoystoy-olokaytoma-ton-anogeion-kaneis-den-xehna-tipota-den-xehnietai

<https://www.anogi.gr/?p=20269>

<https://www.cretanmagazine.gr/72-chronia-apo-tin-ektelesi-tou-thrilikou-stefanogianni-sta-anogia/>

https://www.neakriti.gr/kriti/1684649_o-hristomihalis-xyloyris-egkatalepei-teleytaios-ton-psiloreiti-ton-aygoysto-toy-1944

https://www.neakriti.gr/ellada/1525347_28i-oktobrioy-hroniko-enos-epoys

<https://tvxs.gr/istoria/taksidia-sto-xrono/enas-xamenos-fotografikos-thisayros-apokalyptei-ti-nazistiki-thiriodia-stin/>

https://www.efsyn.gr/afieromata/i-mahi-tis-kritis/27729_oi-patriotes-poy-ektelesan-oi-germanoï

<https://www.dmko.gr/martyrikes-polis-2/martyrikes-polis/kakopetros/>

<https://www.militaire.gr/stigmes-istorias-h-apovasi-ton-italon-stin-kriti-dim-stayropoylos/>

By unknown, Fair use, <https://en.wikipedia.org/w/index.php?curid=34860584>

<http://www.krassanakis.gr/krasanadamis.htm>

http://boraeinai.blogspot.com/2017/05/blog-post_79.html

<https://www.katioussa.gr/logotechnia/poisi/ton-piasan-kai-ton-ksekaman-gorga-prin-kan-idoun-oi-skyloi-poion-skotonoun/>

<https://www.monastiria.gr/toplu-monastery-crete/?lang=en>

<https://www.haniotika-nea.gr/121365-o-stulos-tis-agias-epistrefei-ston-golgotha/>

<https://www.tanea.gr/2013/09/01/lifearts/i-kriti-toy-nikoy-kazantzaki/>

<https://tvxs.gr/istoria/taksidia-sto-xrono/i-xameni-ekthesi-toy-kazantzaki-gia-ta-nazistika-egklimata-stin-kriti/>

<https://e-mesara.gr/to-olokaytoma-toy-kedroys-i-istoriki-alitheia-kai-i-paracharaxi-tis-3/>

<https://www.cretalive.gr/kriti/i-hameni-ekthesi-kazantzaki-gia-tis-omotites-ton-nazi-stin-kriti>

By <http://www.balsi.de/Homepage-Generale/Heer/A/Andrae-Alexander.htm>, Fair use,
<https://en.wikipedia.org/w/index.php?curid=30542144>

<https://agonaskritis.gr/%ce%b5%ce%ba%ce%b4%ce%ae%ce%bb%cf%89%cf%83%ce%b7-%cf%84%ce%b9%ce%bc%ce%ae%cf%82-%ce%bc%ce%b5>

<https://www.thetoc.gr/politismos/article/sto-fws-to-fwtografiko-arxeio-tis-thiriwdias-twn-nazi-stin-kriti/>

<http://greekworldhistory.blogspot.com/2014/10/1940-1944.html>

<https://evrosonline.gr/i-panellinia-enosi-agoniston-ethnikis/>

<https://tasthyras.wordpress.com/2022/10/30/%cf%84%ce%b9->

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=17641038>

<https://www.ethnos.gr/greece/article/73842/xoriszerbadenginotanxorisarhdenpetyxaine77xroniagorgopotamos>

<https://www.newsbreak.gr/stories/120524/nazistikes-thiriodies-olokaytoma-kommenou/>

<https://xyzcontagion.wordpress.com/2011/02/11/oi-eikones-katoxis-tou-basou-mathiopoulou/>

By Bernard Gotfryd - <https://hdl.loc.gov/loc.pnp/gtfy.04378>, Public Domain,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=128945983>

<https://www.memoiresdeguerre.com/article-lanz-hubert-113891173.html>

<https://www.newsbeast.gr/greece/arthro/651586/otan-oi-nazi-esfaxan-92-ellines-stous-ligiades-ioanninon>

<https://www.news247.gr/politiki/gioaxim-gkaougk-gia-ti-sfagi-sto-xorio-ligkiades-zito-singnomi-se-topous-san-kai-aftous-aisthanomai-ntropi/>

https://ww2db.com/person_bio.php?person_id=806

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/83/Kalavrita%2C_zapalena.jpg

<https://www.kalavrytanews.com/2014/12/14-1943-h-pyrpolhsh-mazeika-agia-layra.html>

<https://www.kalavrytanews.com/2014/12/unternehmen-kalawryta.html>

<https://www.in.gr/2022/12/13/stories/kalabryta-otan-pernaei-dipla-toys-o-thanatos/>

<https://kozani.tv/index.php/79737>

<https://ellinoistorin.gr/?p=47816>

<https://enromiosini.gr/arthrografia/to-olokaytoma-ton-pyrgon/>

<https://cityportal.gr/to-olokaytoma-ton-pyrgon-kozanis-apo-toys-nazi/>

<https://www.nostimonimar.gr/i-sfagi-ton-pyrgon-kozanis/>

[Από Άγνωστος Γερμανός στρατιώτης\(πιθανόν νεκρός\) - Αγγλική Βικιπαίδεια, Εύλογη χρήση, https://el.wikipedia.org/w/index.php?curid=367862/](https://el.wikipedia.org/w/index.php?curid=367862/)

<https://www.mag24.gr/li-sfagi-tou-distomou-10-iouniou-1944-76-chronia-apo-to-apotropaio-egklima-ton-nazi-fotografies/>

<http://amfictyon.blogspot.com/2014/10/sture-linner.html>

<https://www.aplotaria.gr/distomo-kleida-2/>

<https://www.aplotaria.gr/distomo-kleida-2> Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείο Μπενάκη

<https://www.imerodromos.gr/i-sfagi-toy-chortiati/>

<https://pilea-hortiatis.gr/tefchos-44-septemvrios-2021/>

<https://myportal.gr/olokaftoma-tou-chortiati-ke-sigklonistiki-martiria-tis-elenis-nanakoudi-gkouramani/>

<http://www.karditsa-net.gr/2014/history/aerodromio.htm>

https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2016/05/Doxiadis_1946.pdf

https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:G._K._Chesterton_at_work.jpg

https://io.wikipedia.org/wiki/John_Maynard_Keynes

<https://www.kuleuven.be/english/about-kuleuven/honorary-doctorates/2019/Mark-Mazower>

<https://thecasemateblog.wordpress.com/2013/03/11/meet-the-author-steven-mercantante/>

This photograph HU 67224 comes from the collections of the Imperial War Museums., Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=24262895>

By Anonymous - Gemeente Den Haag www.thehaguepeacejustice.com/peace-and-justice/disclaimer.htm, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=31468002>

<https://www.tovima.gr/2022/07/13/politics/aneksartites-arxes-kai-elliniko-politiko-systima/>

https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2016/05/Doxiadis_1946.pdf

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/a3/Walther_Funk%2C_portrait.jpg/647px-Walther_Funk%2C_portrait.jpg?20231006164330

https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2016/05/Doxiadis_1946.pdf

<https://www.cnn.gr/focus/story/319158/dioryga-tis-korinthoy-1941-48-h-maxi-i-katalipsi-i-katastrofi-i-apokatastasi>

<https://elfthero.net/viewtopic.php?t=10078&start=70>

<http://ellinikosemfiliros.blogspot.com/2012/01/1946.html>

<https://www.dimokratiki.gr/07-03-2019/72i-epeteios-ensomatosi-tis-dodekanisoy-mia-anadromi-sto-parelthon-mia-desmeysi-gia-to-mellon/>

<https://www.sansimera.gr/biographies/835>

<https://m.facebook.com/auebgreece/posts/1428746933945125>

<https://www.politeianet.gr/books/9789606851889-gkouskos-tzanetos-kadmos-idou-o-logiarismos-k-merkel-300-dis-euro-ap-ta-katochika-daneia-241054>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/31/Pergamon_Altar_hnapel_Berlin_2011_08.jpg

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/24/Pergamonaltar_1901.jpg

<https://realoraiokastro.gr/%ce%bf%ce%bb%ce%b7-%ce%b7>

<http://www.my-favourite-planet.de/english/middle-east/turkey/pergamon/pergamon-photos-02-021.html>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/18/Miletus_%28Turkey%29_Market_Gate%2C_c._100_AD%2C_Reconstruction_%281%29.jpg

http://www.arxeion-politismou.gr/2020/05/blog-post_24.html

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e8/Troops_Find_Loot_Hidden_in_Church_-_NARA_-_5757187.jpg

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/8/80/Eisenhower_inspects_stolen_artwork_-_Merkers_salt_mine_1945.jpg/735px

<https://adityadambo.wordpress.com/tag/mfaa/>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/82/Altaussee_Salt_Art_Mine_03.jpg

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9c/Altaussee_Salt_Art_Mine_04.jpg

<https://www.militaire.gr/oi-quot-chamanoi-thisayroi-quot-ton-nazi/>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/e/e9/Altaussee_Salt_Art_Mine_06.jpg/1200px-Altaussee_Salt_Art_Mine_06.jpg

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/2b/Altaussee_Salt_Art_Mine_01.jpg/589px-Altaussee_Salt_Art_Mine_01.jpg

[Door axalotl - Flickr: Bergungsort Salzbergwerk Altaussee, 1945, CC BY 2.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=20576525](https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=20576525)

[Από Γιαν βαν Άικ - Web Gallery of Art: Εικόνα Info about artwork, Κοινό Κτήμα, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4484562](https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4484562)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/71/Bruegger_Madonna_Altaussee.jpg

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b5/Schachtanlage_Merkers.jpg

<https://www.militaire.gr/oi-quot-chamenoï-thisayroi-quot-ton-nazi/>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8c/Thuringia_Merkers_Mines_asv2020-07_img06.jpg

Credit line:Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Φωτογραφικό Αρχείο/National Archaeological Museum, Athens, Photographic Archive. Copyright © ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ / Οργανισμός Διαχείρισης και Ανάπτυξης Πολιτιστικών Πόρων (Ο.Δ.Α.Π.)/ Hellenic Ministry of Culture / Hellenic Organization of Cultural Resources Development (H.O.C.R.E.D.).

<https://www.gettyimages.com/detail/news-photo/ringel-julius-officer-general-austria-germany16-11-1889-news-photo/543896405>

<https://www.newshub.gr/el/prosopografies/nikolaos-platon-o-archaiologos-poy-anakalypse-to-mioiko-anaktoro-tis-kato-zakroy>

<http://iscreta.gr/2016/01/h-%CE%BB%CE%B5%CE%B7%CE%BB%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CF%89%CE%BD>

<https://agonaskritis.gr/h-%CE%BB%CE%B5%CE%B7%CE%BB%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CF%89%CE%BD>

<https://www.militaire.gr/to-mystiko-oplostasio-toy-romel-sto-lavrintho-toy-minotayroy-stin-kriti/>

<https://fortifications.gr/2017/05/03/o-lavirinthos-tis-messaras/>

<https://www.cretanmagazine.gr/o-xakoustos-lavrinthos-tis-mesaras/>

<https://www.newsbomb.gr/ellada/story/1359635/kriti-ola-osa-den-kserete-gia-ton-mystiriodi-lavrintho-tis-mesaras>

https://sitalkisking.blogspot.com/2015/05/blog-post_26.html

<https://www.ertnews.gr/%ce%b1%cf%84%ce%b1%ce%be%ce%b9%ce%bd%cf%8c%ce%bc%ce%b7%cf%84%ce%b1/athina-1940-1944-i-poli-ke-i-anthropi-tis/> από ΙΦΑΝΕ—φωτ. Κυριάκος Κουρμπέτης

<http://iscreta.gr/2018/05/8-%CE%BC%CE%B1%CE%90%CE%BF%CF%85-1945-%CF%84%CE%BF-%CE%BC%CE%B5%CE%B3%CE%AC%CE%BB%CE%BF>

https://www.efsyn.gr/nisides/342833_i-ohyra-thesis-kritis

By Adam Cuerden - This tag does not indicate the copyright status of the attached work. A normal copyright tag is still required. See Commons:Licensing., Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=445063>

Από User:W. B. Wilson - http://en.wikipedia.org/wiki/File:Allied_army_positions_on_10_May_1945.png, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=13165396>

<https://ethniki-antistasi-dse.gr/Kriti-h-paradosi-twn-germanvn-stous-vretanous.html>

<https://www.capital.gr/market-news/3699906/giabol-to-biblio-orosimo-tou-giorgou-xarbalia/>

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jalta_1945.jpg

<https://www.ethnos.gr/allabouthistory/article/86816/symfoniathsbarkizashsynthhkhpoyafoplisetoyasantartestoyelas>

<https://prin.gr/2021/12/dekembris-44-gia-ti-syntribi-tou-eam/>

<https://www.in.gr/2023/09/13/stories/makronisos-nisi-ton-vasanistirion-kai-agnosto-4o-tagma-gia-tous-anapirous/>

Από Charles Levy - U.S. National Archives and Records Administration, Κοινό Κτήμα, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=56719>

Από Onuka Masami - 『アサヒグラフ』 1952年8月6日号, Κοινό Κτήμα, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=36573945>

Από Army Signal Corps photographer LT. Stephen E. Korpanty - Naval Historical Center Photo # SC 213700; Hogh-resolution copy from http://ww2db.com/images/battle_japansurrender25.jpg, Κοινό Κτήμα, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=289923>

Από Bundesarchiv, Bild 183-H27798 / Άγνωστος / CC-BY-SA 3.0, CC BY-SA 3.0 de, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5364079>

<https://warfarehistorynetwork.com/article/the-legacy-of-justice-jackson/>

<https://www.newsbeast.gr/world/arthro/6575263/mia-istoria-poy-spanios-legetai-kai-efere-1-600-nazi-epistimones-se-mystika-amerikanika-ergastiria>

By NASA/MSFC - <https://www.nasa.gov/topics/history/features/vonbraun.html> [1], Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=31122>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c0/Kurt_H._Debus.jpg

By US Army photographers on behalf of the OUSCCPAC or its successor organisation, the OCCWC - http://www.wollheim-memorial.de/de/otto_ambros_19011990, Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=7058924>

<https://dirkdeklein.net/2016/11/05/hubertus-strughold-father-of-space-medicinebut-at-what-cost/>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/20/Kurt_Waldheim_1971b.jpg

<https://www.gettyimages.com/detail/news-photo/german-chancellor-kurt-georg-kiesinger-during-a-visit-at-news-photo/1224563315>

[By US Army photographers on behalf of the OUSCCPAC or its successor organisation, the OCCWC - Axis History Forum, Public Domain, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=21750516](https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=21750516)

[By Bundesarchiv, Bild 183-27237-0001 / CC-BY-SA 3.0, CC BY-SA 3.0 de, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5665312](https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5665312)

<https://www.jstor.org/stable/10.7312/frei11882>

[https://www.wikiwand.com/en/Peter_Frank_\(jurist\)#Media/File:Generalbundesanwalt Dr. Peter Frank bei einer Veranstaltung der Fr%C3%A4nkischen Nachrichten in Tauberbischofsheim. 04.jpg](https://www.wikiwand.com/en/Peter_Frank_(jurist)#Media/File:Generalbundesanwalt_Dr._Peter_Frank_bei_einer_Veranstaltung_der_Fr%C3%A4nkischen_Nachrichten_in_Tauberbischofsheim._04.jpg)

<https://generals.dk/general/Tsolakoglou/Georgios/Greece.html>

Από Papaman 77 - Έργο αυτού που το ανεβάζει, CC BY-SA 4.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=125081829>

<https://aristeia.news/%ce%bf%ce%b9-%cf%84%cf%81%ce%b5%ce%b9%cf%82-%ce%ba%ce%b1%cf%84%ce%bf%cf%87%ce%b9%ce%ba%ce%bf%ce%af>

<https://www.greeknewsagenda.gr/opinion-growth-at-a-stroke/>

<https://www.news.gr/oikonomia/oikonomika-nea/article/80383/merkel-soimple-lene-ohi-sto-ellhniko-koyrema.html>

https://static.dw.com/image/54897760_902.jpg

Από Noir, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1402275>

Από Anah from New York - Flickr, CC BY 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2384979>

<https://s22.gr/products/radiopoulos-diekdikisi>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fd/Greek_Parade_Paris_1919.jpg

<https://www.tovima.gr/2013/10/25/society/i-ekthesi-toy-kwnstantinoy-doksiadi-gia-tis-polemikes-apozimiwseis>

<https://professors-phds.com/2023/01/10/51571/>

<https://www.newsbomb.gr/bombplus/mens-guide/story/1413356/30-fores-pou-o-platonas-moirase-aploxera-ti-sofia-tou>

<https://www.in.gr/2023/09/18/greece/proedros-areiou-pagou-dikaiosyni-pou-aponemetai-kathysterisi-den-einai-dikaiosyni/>

https://www.eleysis-ellinwn.gr/el/oikonomia/ritschl_an_i_ellada_epite8ei_mas_ta_pairnei_ola_diadoste_to.html

<https://www.skai.gr/news/finance/stigklits-na-stamatisei-i-akraia-politiki-tis-ee-enanti-tis-elladas>

<https://www.zarpanews.gr/%CF%84%CE%B9-%CF%83%CE%BA%CE%AD%CF%86%CF%84%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%B9-%CE%BF%CE%B9-%CE%AD%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B5%CF%82>

<https://www.e-synews.gr/2020/03/21/to-palio-mnimonio-1843/>

<https://www.businessinsider.com/german-economic-policy-is-hurting-europe-the-world-and-itself-2015-2>

<https://www.lifo.gr/culture/arxaiologia/i-proti-genoktonia-toy-20oy-aiona-namimpia-1904>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/65/Bundesarchiv_Bild_183-1998-0817-502%2C_Berlin%2C_Kundgebung_an_der_Universit%C3%A4t.jpg

Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=135253>

<https://www.deutsche-biographie.de/db044254.html>

<https://www.militaire.gr/%CE%B7-%CE%B3%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CE%B8%CE%B1-%CF%80%CE%BB%CE%B7%CF%81%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9->

Από International Court of Justice; originally uploaded by Yeu Ninje at en.wikipedia. - International Court of Justice 60th Anniversary Press Pack; transferred from en.wikipedia by Smooth_O using CommonsHelper., Κοινό Κτήμα, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4395631>

<https://www.amazon.com/kai-marko-itan-%CE%BC%CE%AC%CF%81%CE%BA%CE%BF-%CE%AE%CF%84%CE%B1%CE%BD/dp/9601425705>

<https://gr.pinterest.com/pin/desktop--960322320516931211/>